

Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Τμήμα Πληροφορικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ψηφιακός Πολιτισμός, Έξυπνες Πόλεις, IoT και Προηγμένες Ψηφιακές
Τεχνολογίες»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τίτλος Διατριβής	Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και Πληθοπορισμός Intangible Cultural Heritage and Crowdsourcing
Όνοματεπώνυμο Φοιτητή	Αγγελική Οικονόμου
Πατρώνυμο	Κωνσταντίνος
Αριθμός Μητρώου	ΨΠΟΛ/20056
Επιβλέπων	Δημήτριος Βέργαδος, καθηγητής

Ημερομηνία Παράδοσης **Ιούλιος 2024**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

(υπογραφή)

(υπογραφή)

(υπογραφή)

Δημήτριος Βέργαδος
Καθηγητής

Τσίγκας Επαμεινώνδας
Διδάσκων ΠΜΣ

Εμμανουήλ Σκόνδρας
Διδάσκων ΠΜΣ

Περίληψη

Η αξία της διαφύλαξης της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αναγνωρίζεται από τη διεθνή κοινότητα και προστατεύεται ποικιλοτρόπως καθώς αντιπροσωπεύει το παρελθόν, τον πολιτισμό αλλά και την ταυτότητα των ανθρώπινων κοινοτήτων. Οι παρούσες ψηφιακές τεχνολογίες έχουν συμβάλει ώστε ένα μεγάλο μέρος αυτής της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς να διαχειριστεί, να διατηρηθεί και να γίνει ευρύτερα προσβάσιμη μέσω των ψηφιακών συλλογών των μουσείων, των βιβλιοθηκών, των αρχείων και άλλων φορέων πολιτισμού και πληροφόρησης. Σκοπός της εργασίας είναι η προσπάθεια καταγραφής των σημαντικών διεθνών και εθνικών πρωτοβουλιών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με έμφαση στην άυλη διάσταση της και η διερεύνηση των σύγχρονων μεθόδων για τη ψηφιακή διατήρηση των συλλογών της. Η εργασία έχει δύο κύρια σκέλη. Το πρώτο αναφέρεται στην έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς και στις πρωτοβουλίες για την προστασία της και στις σύγχρονες μεθόδους για τη ψηφιακή διατήρηση των πολιτιστικών αγαθών. Και το δεύτερο διερευνά το μοντέλο του πληθοπορισμού και τις εφαρμογές του στα έργα εμπλουτισμού των συλλογών του πολιτιστικού τομέα.

Λέξεις κλειδιά: πολιτιστική κληρονομιά, άυλη πολιτιστική κληρονομιά, μεταδεδομένα, πληθοπορισμός

Abstract

The value of preserving of tangible and intangible cultural heritage is recognized by the international community and it is protected in a variety of ways as it represents the past, culture and identity of the human communities. Current digital technologies have helped to manage, preserve and make more widely accessible a large part of this world cultural heritage through the digital collections of museums, libraries, archives and other cultural and information institutions. The aim of the work is to attempt to present the important international and national initiatives for the protection of cultural heritage with an emphasis on its intangible dimension and to explore current methods for the digital preservation of its collections. The paper has two main parts. The first part relates to the concept of cultural heritage and the initiatives for its protection and the modern methods for the digital preservation of cultural goods. In addition, the second part explores the model of crowdsourcing and its applications to the projects of collections' enrichment of the cultural sector institutions.

Keywords: cultural heritage, intangible cultural heritage, metadata, crowdsourcing

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.1 Σκοπός και μεθοδολογία της εργασίας	7
2. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	7
2.1 Σημασιολογική εξέλιξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	7
2.2 Διεθνείς οργανισμοί	9
2.2.1 UNESCO – ICOMOS	9
2.2.2 Ευρωπαϊκή Ένωση.....	10
3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	11
4. ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.....	12
4.1 Ορισμός και περιεχόμενο	12
4.2 Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας	14
4.3 Εθνικό Ευρετήριο αυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.....	15
5. ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	18
5.1 Μεταδομένα στο πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	22
5.2 Εθνικός Συσσωρευτής Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου SearchCulture.gr	24
5.2.1 Διασυνδεδεμένα Δεδομένα του SearchCulture.gr.....	27
6. ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΣ (Crowdsourcing).....	33
6.1 Πλατφόρμες για τη διοργάνωση διαδικτυακών εκδηλώσεων πληθοπορισμού.....	40
6.2 Προτάσεις ανάδειξης του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας μέσω πληθοπορισμού	44
6.3 Μεταδομένα των Εγγεγραμμένων Στοιχείων του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας	49
6.4 Μοντέλο υλοποίησης έργου πληθοπορισμού στον τομέα της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.....	50
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	53
8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	61

Κατάλογος εικόνων, πινάκων και σχημάτων

Εικόνα 1.	Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας
Εικόνα 2.	Διαδικασία εμπλουτισμός του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας
Εικόνα 3.	The Curse of Artemisia
Εικόνα 4.	World Digital Library (WDL)
Εικόνα 5.	Europeana
Εικόνα 6.	Άδειες Creative Commons
Εικόνα 7.	Οθόνη του ερωτηματολογίου χάρτη Nikkilä Memories
Εικόνα 8.	Παράδειγμα μεταγραφής ποιήματος
Εικόνα 9.	Παράδειγμα μεταγραφής επιστολής
Εικόνα 10.	Πολιτιστικοί κλάδοι της πλατφόρμας SIMUS
Εικόνα 11.	Η πλατφόρμα Malaka.net
Εικόνα 12.	Παράδειγμα γεωντοπισμού από την πλατφόρμα SearchCulture.gr
Εικόνα 13.	Χάρτης online Ευρετηρίων Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Πίνακας 1.	Τύποι αδειών CC
Πίνακας 2.	Ανοικτά Διασυνδεδεμένα Δεδομένα (Linked Open Data) του SearchCulture.gr
Πίνακας 3.	Βασικά μεταδοδομένα των Εγγεγραμμένων Στοιχείων του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας
Πίνακας 4.	Μοντέλο υλοποίησης έργου πληθοπορισμού στον τομέα της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Σχήμα 1.	Dublin Core Shema – παράδειγμα

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

CC	Άδειες Creative Commons
CE	Council of Europe
DC	Dublin Core Schema
ICATHM (ICOMOS)	Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments
ICCROM	International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property
ICOMOS	International Council on Monuments and Site
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ΑΚΤ	Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΛΛΑΚ	Οργανισμός Ανοιχτών Τεχνολογιών
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης της Ελλάδος
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΨΨΠ	Ψηφιακός Πολιτιστικός Πόρος

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πολιτιστική κληρονομιά αναφέρεται στη χρήση του παρελθόντος από τη σύγχρονη κοινωνία ενώ παράλληλα συμβάλλει στη διαμόρφωση των εθνικών στερεοτύπων και της εθνικής ταυτότητας. Στην Ευρώπη συνδέεται συχνά με την ιστορία των παλαιότερων πόλεων ενώ στη Βόρεια Αμερική συνδέεται με τα εθνικά πάρκα, τα μουσεία και τις γκαλερί που συναντάμε σε αστικές περιοχές. Στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, συνδέεται επίσης με τους ιθαγενείς πολιτισμούς και τα φυσικά τοπία (Nilson & Thorell, 2018). Γενικότερα, η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς και της προστασίας της μέσω του διεθνούς δικαίου προέκυψε λόγω των παγκοσμίων πολέμων του 20ου αιώνα και λειτούργησε ως μια οικουμενική προσπάθεια εναντίον της λαφυραγωγίας και της έμπρακτης απόφασης των λαών και των κρατών για τη διατήρηση της μνήμης και των συμβόλων της που όφειλαν να προστατεύονται και να παραμείνουν στην ιδιοκτησία των λαών και των τόπων που ανήκουν (Τροβά, 2015).

Η Γενική Διάσκεψη του Οργανισμού Εκπαίδευσης, Επιστήμης και Πολιτισμού των Ηνωμένων Εθνών ((United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO)¹, στη Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς² στο Παρίσι το 1972, θεώρησε την πολιτιστική κληρονομιά μόνο ως μνημεία και ομάδες κτιρίων και τοποθεσιών, λαμβάνοντας έτσι υπόψιν μόνο τα υλικά αγαθά του ανθρώπινου πολιτισμού. Τα επόμενα χρόνια, με τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) δόθηκε επίσης προσοχή στις άυλες πτυχές του πολιτισμού, για την προώθηση του πλούτου της πολιτισμικής πολυμορφίας, σε οποιαδήποτε μορφή και έκφραση (UNESCO, 2003). Ως αποτέλεσμα, έχουμε πλέον τον σημερινό ορισμό του, ο οποίος περιλαμβάνει πολλές κύριες κατηγορίες: υλική και άυλη, κινητή, ακίνητη και ενάλια³ πολιτιστική κληρονομιά.

Οι έννοιες της διατήρησης και της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνουν όλες τις ενέργειες και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των μνημύων και των αξιών της. Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τόσο τους υλικούς όσο και τους άυλους πόρους της και σήμερα έχει σημαντικά υποβοηθηθεί από τις νέες τεχνολογικές εφαρμογές της ανάλυσης εικόνας, της νοημοσύνης των μηχανών και της αναγνώρισης των προτύπων. Πέρα από τους εθνικούς και διεθνείς φορείς που μέσω συμβάσεων, αποφάσεων ή νόμων οι οποίοι θεσμικά έχουν την ευθύνη της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών τους, σημαντική είναι και συνεισφορά προς αυτήν κατεύθυνση και πολλών άλλων ιδρυμάτων πληροφόρησης και πολιτισμού της κατηγορίας Αίθουσες Τέχνης, Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία (ευρέως γνωστά στη διεθνή βιβλιογραφία ως GLAM - Galleries, Libraries, Archives and Museums).

Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια, τα ιδρύματα αυτά έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη προτύπων πολιτιστικής πληροφόρησης (π.χ. πολιτικές, κατευθυντήριες γραμμές και μεθόδους) για τη συλλογή, τη διατήρηση και την πρόσβαση σε ψηφιακές πληροφορίες για την πολιτιστική κληρονομιά. Για παράδειγμα, έχουν αναπτύξει πρότυπα περιγραφικών και τεχνικών μεταδεδομένων για τα αρχαιολογικά και τα πολιτιστικά τους τεκμήρια και τα αντίστοιχα

¹ <https://www.unesco.org/>

² Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στη Σύμβαση.

³ Η έννοια της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει κάθε στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης που βρίσκεται (ή βρισκόταν) κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, όπως ναυάγια ή υποθαλάσσια αρχαιολογικά ευρήματα. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη προστασίας αυτού του είδους κληρονομιάς, η UNESCO συνέταξε το 2001 τη Σύμβαση για την Προστασία της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στη Σύμβαση.

λογισμικά με στόχο την καλύτερη διατήρηση και πρόσβαση των έντυπων αλλά και των ψηφιακών συλλογών τους που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά του κοινού τους.

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η διαφύλαξη της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέεται άμεσα με τον τομέα του ψηφιακού πολιτισμού καθώς πολλοί από τους φορείς και τους οργανισμούς του πολιτισμού και της πληροφόρησης υιοθετούν τις παρούσες ψηφιακές τεχνολογίες για την τεκμηρίωση και την αρτιότερη προσβασιμότητα των πηγών τους από τις κοινότητες που εξυπηρετούν. Σκοπός της εργασίας είναι η προσπάθεια καταγραφής των σημαντικών διεθνών και εθνικών πρωτοβουλιών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με έμφαση στην άυλη διάσταση της. Παράλληλα, η εργασία στοχεύει στη διερεύνηση των σύγχρονων μεθόδων για τη ψηφιακή διατήρηση των συλλογών τους οι οποίες υιοθετούνται σήμερα από πολλά ιδρύματα του πολιτισμού και της πληροφόρησης της κατηγορίας Αίθουσες Τέχνης, Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία. Επίσης, η εργασία επικεντρώνεται στις πρακτικές του μοντέλου του πληθοπορισμού στον πολιτιστικό τομέα με στόχο την πρόταση εφαρμογής σε ελληνικό φορέα πολιτισμού.

Αρχικά, θα μελετηθεί η διεθνής και η ελληνική βιβλιογραφία ώστε να καταγραφούν οι κυριότερες συμβάσεις και οι συστάσεις που σηματοδότησαν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν τα τεχνικά και περιγραφικά μεταδεδομένα που χρησιμοποιούνται για τη ψηφιακή διατήρηση των ψηφιακών πολιτιστικών πόρων από τους φορείς που παρέχουν πολιτιστικό περιεχόμενο ώστε να προταθεί το καταλληλότερο για τη μελέτη περίπτωσης της εργασίας.

Επιπροσθέτως, θα μελετηθεί το μοντέλο του πληθοπορισμού και οι εφαρμογές του στα έργα εμπλουτισμού των συλλογών στα έργα του πολιτιστικού τομέα με στόχο να εξεταστεί η πιθανή αξιοποίηση του στη μελέτη περίπτωσης της εργασίας. Ως μελέτη περίπτωσης, θα χρησιμοποιηθεί το Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας που αποτελεί το αρμόδιο ίδρυμα της για την επικαιροποιημένη εικόνα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

2. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί έκφραση του τρόπου ζωής που αναπτύσσει μια κοινότητα και η οποία μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά. Είναι μια ευρεία έννοια και αποτελεί μέρος της ανθρώπινης δραστηριότητας που παράγει όμως απτές αναπαραστάσεις των πεποιθήσεων, των παραδόσεων και του τρόπου ζωής του ανθρώπου από την αρχαιότητα έως το πρόσφατο παρελθόν. Στο παρόν κεφαλαίο, θα παραθέσουμε μια σύντομη ιστορική εξέλιξη των εννοιών του πολιτισμού, της κουλτούρας και της πολιτιστικής κληρονομιάς από τις απαρχές του 18ου αιώνα έως τις μέρες μας και στη συνέχεια θα αναφερθούμε στους βασικούς οργανισμούς που συντελούν στη προστασία της.

2.1 ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στην ελληνική γλώσσα, ο όρος «πολιτισμός» προέρχεται από την αρχαία λέξη «πολίτης» αλλά η χρήση του ήταν σπάνια και αφορούσε στα πολιτικά πράγματα και γενικότερα στη διακυβέρνηση. Η λέξη «civilization» έχει γαλλική προέλευση και αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο νεολογισμό του 18^{ου} αιώνα. Στη νεοελληνική γλώσσα, υπό την νέα της έννοια, η λέξη αποτελεί μετάφραση της αγγλικής «civilization» και η οποία προτάθηκε από τον Αδαμάντιο Κοραή το 1804 (Δημαράς

όπως αναφέρεται στο Braudel, 2007). Ξεκινώντας από τη Γαλλία, λοιπόν, η έννοια του πολιτισμού γρήγορα επεκτείνεται στην υπόλοιπη Ευρώπη και συχνά συνοδεύεται από τη λέξη «culture», η οποία προέρχεται από το λατινικό ρήμα cultura που σήμαινε την καλλιέργεια της γης. Συνήθως, η έννοια της κουλτούρας (culture) ταυτίζεται στην ελληνική πραγματικότητα με την έννοια του πολιτισμού.

Γενικά, μια ευρέως αποδεκτή ανθρωπολογική ερμηνεία της κουλτούρας ή του πολιτισμού είναι αυτή του πρωτοπόρου Άγγλου ανθρωπολόγου Edward B. Tylor, ο οποίος περιγράφει τις έννοιες culture ή civilization ως: «εκείνο το σύνθετο σύνολο που περιλαμβάνει τη γνώση, τις πεποιθήσεις, την τέχνη, το νόμο, τα ήθη, τα έθιμα και οποιοσδήποτε άλλες ικανότητες και συνήθειες που αποκτά ο άνθρωπος ως μέλος της κοινωνίας» (Tylor, 1871).

Σε νεότερες ανθρωπολογικές μελέτες, η «έννοια του πολιτισμού/civilization συνδέεται με το εξελικτικό σχήμα της ανθρωπολογίας και τον εκπολιτισμό διαφόρων κοινωνιών, ενώ ο πολιτισμός/culture χρησιμοποιείται για μια εξέταση μορφών και προτύπων ανθρώπινων εκδηλώσεων και συμπεριφορών που προκρίνει τη διαφορετικότητα.» (Γκέφου-Μαδιανού, 1999).

Η προστασία των σημερινών αποκαλούμενων, αγαθών πολιτισμού, δεν είναι κάτι νέο. Για παράδειγμα, στην αρχαία Ελλάδα υπήρχαν ιερές πόλεις όπως η Δήλος ή η Ολυμπία. Η συγκρότηση όμως των εθνικών κρατών είναι αυτή που συνέβαλλε στην ερμηνεία της ιστορίας και στην επιλογή των νέων εθνικών κρατών ως προς το παρελθόν τους. Έτσι, η Γαλλία, με τη Γαλλική Επανάσταση, δημιούργησε τον όρο «ιστορικό μνημείο» και θέσπισε νομοθετικές και βασικές πολιτιστικές αποφάσεις με στόχο να ξεχαστεί το προηγούμενο βασιλικό της μεγαλείο και τα έργα του (Τροβά, 2018).

Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στη Σύμβαση της Χάγης του 1954⁴, η οποία αφορούσε με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίπτωση ένοπλων συγκρούσεων. Αργότερα, το 1956, στο Νέο Δελχί, οι Συστάσεις “Recommendations on International Principles Applicable to Archaeological Excavations”⁵ της Unesco καθόρισαν τις αρχές σχετικά με τις αρχαιολογικές ανασκαφές που πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα κατάλοιπα. Οι Συστάσεις που ακολούθησαν δήλωναν την ανάγκη προστασίας των τοπίων, των φυσικών περιβαλλόντων και εκείνων που δημιουργούνται από τον άνθρωπο, που έχουν πολιτισμικό αισθητικό ενδιαφέρον (Vecco, 2010).

Σήμερα, η εννοιολογική προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς εμπλουτίζεται και με την έννοια της βιοπολιτιστικής κληρονομιάς (biocultural heritage) που αφορά στα παρακάτω (Ekblom, Shoemaker, Gillson, Lane & Lindholm, 2019):

α. **Μνήμες οικοσυστημάτων** με βιοφυσικές ιδιότητες, μη ανθρώπινους οργανισμούς και παράγοντες που επηρεάστηκαν άμεσα ή έμμεσα από τους ανθρώπους. Οι συγγραφείς αναφέρουν για παράδειγμα, τα λιβάδια/βοσκοτόπια και τα βοσκοτόπια με ξύλο στην Αφρική ως οικοσυστήματα που αναπτύσσονται από ανθρώπινες πρακτικές και τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ως συνεχόμενα πολιτιστικά τοπία καθώς φέρουν μνήμες σε επίπεδο είδους όσον αφορά τη βιολογική ποικιλότητα.

β. **Αναμνήσεις από τοπία**, οι οποίες μπορούν να γίνουν κατανοητές ως μορφές υλοποιημένης ανθρώπινης πρακτικής, όπως οι αρχαιολογικοί χώροι, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων οικισμών και των συστημάτων χρήσης γης που συνδέονται με τα δικαιώματα του χρήστη και της ιδιοκτησίας. Για παράδειγμα, η αυλακωτή άρδευση (κανάλια νερού) που υφίσταται ακόμη στις νότιες πλαγιές του όρους Κιλιμάντζαρο, ονομάζεται mfono από τους ντόπιους κατοίκους, είναι ενσωματωμένη στην τοπική κληρονομιά και ταυτότητα και αποτελεί έθιμο κατοχής της γης που υποστηρίζει πολυεπίπεδους αγροδασικούς κήπους με υψηλή βιοποικιλότητα από 500 είδη εκ των οποίων τα 400 δεν καλλιεργούνται πια.

⁴ Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στη Σύμβαση.

⁵ Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στη Σύμβαση.

γ. **Αναμνήσεις που βασίζονται στον τόπο** και αναφέρονται σε άυλα ζωντανά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης γνώσης και επικοινωνίας, όπως είναι η τεχνολογία, τα τοπωνύμια καθώς και η βιολογική κληρονομιά. Ένα τέτοιο παράδειγμα, σύμφωνα με τους συγγραφείς, είναι η πρακτική της προστασίας «ιερών περιοχών», συχνά αρχαίων ή/και κοινοτικών ταφικών περιοχών, που περιβάλλονται από πολύ ισχυρούς κανόνες κοινοτικής προστασίας και μεταδίδονται από γενιά σε γενιά.

δ. **Ολοκληρωμένη ανάλυση τοπίου**, η οποία αγορά στο σύνολο των εργαλείων για την αποτελεσματική διαχείριση της γνώσης του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού τοπίου.

ε. **Διαχείριση και αλλαγή**. Η διαχείριση της μνήμης που διαμορφώνει τη δομή του οικοσυστήματος ή του τοπίου προβάλλει την υπάρχουσα (και εθιμική) τοπική ταυτότητα και οι συγγραφείς σημειώνουν ότι όταν ενσωματώνεται με τις αρχές της ισότητας, της δικαιοσύνης και της εκπροσώπησης, η βιοπολιτισμική κληρονομιά μπορεί να συνδυάσει τους στόχους και τις φιλοδοξίες των κατοίκων της περιοχής με τους εθνικούς και διεθνείς στόχους της αειφορίας και της προστασίας τη βιοποικιλότητας.

Ειδικότερα, οι Stefano & Davis (2021) αναφέρουν ότι η έννοια της βιοπολιτισμικής κληρονομιάς εμφανίζεται ως «στρατηγική βασιζόμενη στην αξία των συστημάτων αυτόχθονος γνώσης» αλλά δεν αφορά μόνο την επιβίωση των παραδοσιακών κοινοτήτων, η ουσία της περικλείει τις προκλήσεις της επισιτιστικής, της κλιματικής αλλαγής κρίσης και των οικολογικών ανησυχιών γενικότερα.

2.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Οι πολεμικές συγκρούσεις του προηγούμενου αιώνα, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αποτέλεσαν τον κύριο παράγοντα θεσμοθέτησης ενός πλαισίου που θα συντελούσε στη διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Σήμερα, το πλαίσιο καθορίζεται κυρίως από τους παρακάτω οργανισμούς και οποίοι μάλιστα προσδιόρισαν και την έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς.

2.2.1 UNESCO – ICOMOS

UNESCO

Η UNESCO είναι διεθνής οργανισμός που ανήκει στο σύστημα των Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και έχει την έδρα της στο Παρίσι. Η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Επιμορφωτική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών, όπως και πολλά άλλα ιδρύματα, γεννήθηκε από μια μεταπολεμική επιθυμία των ανθρώπων για διαρκή ειρήνη και διεθνή συνεργασία.

Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του οργανισμού, ήδη από το 1942, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, οι κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών χωρών, που αντιμετώπιζαν τη ναζιστική Γερμανία και τους συμμάχους της, συναντήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη Διάσκεψη των Συμμάχων των Υπουργών Παιδείας (Conference of Allied Ministers of Education - CAME). Αν και ο πόλεμος δεν είχε τελειώσει, ωστόσο οι χώρες αυτές αναζητούσαν τρόπους και μέσα για να ξαναχτίσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα μόλις αποκατασταθεί η ειρήνη. Το έργο πήρε γρήγορα δυναμική και σύντομα απέκτησε παγκόσμιο χαρακτήρα. Νέες κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένης αυτής των Ηνωμένων Πολιτειών, αποφάσισαν να συμμετάσχουν. Μετά από πρόταση του CAME, συγκλήθηκε στο Λονδίνο μια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την ίδρυση ενός εκπαιδευτικού και πολιτιστικού οργανισμού (ECO/CONF) από 1 έως 16 Νοεμβρίου 1945. Στο τέλος της Διάσκεψης, οι συμμετέχουσες χώρες ίδρυσαν την UNESCO ως μια νέα υπηρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).

Το Σύνταγμα της UNESCO⁶ υπογράφηκε στις 16 Νοεμβρίου 1945 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 1946 μετά από επικύρωση του από 20 χώρες: Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδάς, Κίνα, Τσεχοσλοβακία, Δανία, Δομινικανή Δημοκρατία, Αίγυπτος, Γαλλία, Ελλάδα, Ινδία, Λίβανος, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Σαουδική Αραβία, Νότια Αφρική, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες. Η πρώτη Γενική Διάσκεψη του Οργανισμού πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι από τις 19 Νοεμβρίου έως τις 10 Δεκεμβρίου 1946 με τη συμμετοχή εκπροσώπων από 30 κράτη μέλη με δικαίωμα ψήφου και από 18 μη μέλη (Andorno, 2018).

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς βρίσκεται στους πρωταρχικούς στόχους της UNESCO και μέσω των σχετικών συμβάσεων που καταρτίζει ο οργανισμός επιδιώκει τη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων σε τοπικό ή περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο για τη διαφύλαξη της.

ICOMOS

Το Διεθνές Συμβούλιο για την Προστασία Μνημείων και Ιστορικών Χώρων (International Council on Monuments and Sites-ICOMOS)⁷ είναι ένας μη κυβερνητικός διεθνής οργανισμός με σκοπό τη διατήρηση των μνημείων και των τοποθεσιών διεθνώς. Ο οργανισμός ιδρύθηκε το 1965 στη Βαρσοβία ως αποτέλεσμα του Χάρτη της Βενετίας του⁸ 1964 και λειτουργεί συμβουλευτικά προς την UNESCO σχετικά με τις τοποθεσίες της παγκόσμιας κληρονομιάς.

Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του, το ICOMOS συμμετείχε στο καθορισμό προτύπων και στη σύνταξη πολλών σχετικών διεθνών συμβάσεων. Πολλές από τις συμβάσεις αυτές αφορούν στην ενάλια αλλά και στην ΑΠΚ.

Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών – ICOMOS

Το επιστημονικό, μη κερδοσκοπικό, σωματείο με την επωνυμία «Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών - ICOMOS» είναι μη κυβερνητικός οργανισμός (Non Governmental Organization) ιδρύθηκε το 1972, αρχικά ως Επιστημονική Επιτροπή του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΤΕΕ) και από το 1992 συνεχίζει τη δράση του ως ανεξάρτητο και αναγνωρισμένο επιστημονικό σωματείο.

2.2.2 Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αναγνωρίζει την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης ως μια «κοινή πηγή μνήμης, κατανόησης, ταυτότητας, διαλόγου, συνοχής και δημιουργικότητας», όπως αναφέρεται στη σχετική ιστοσελίδα της. Η πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να είναι: υλική (π.χ. κάστρα, μουσεία ή έργα τέχνης), άυλη (π.χ. τραγούδια ή παραδόσεις) ή ψηφιακή (με περιεχόμενο γεννημένο-ψηφιακά ή προϊόν ψηφιοποίησης). Επιπλέον, αναφέρεται ότι η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή και μπορεί να συμβάλει στην ενδυνάμωση των αστικών και αγροτικών περιοχών αλλά και στην προώθηση του βιώσιμου τουρισμού.

Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα συντελείται μέσω σύνταξης συμβάσεων⁹, εφαρμογής πολιτικών και προγραμμάτων και με την υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών

⁶ <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/constitution>

⁷ <https://www.icomos.org/en>

⁸ Χάρτη της Βενετίας, The Venice Charter 1964. Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στη Σύμβαση.

⁹ Βλέπε Παράρτημα Α για πρόσβαση στις σχετικές συμβάσεις.

μελών στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ισχύον πρόγραμμα της ΕΕ για το 2023-2026 θέτει ως προτεραιότητες υλικές και άυλες εκφάνσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς και οποίες επικεντρώνονται στην προστασία των:

1. Καλλιτεχνών και επαγγελματιών του τομέα του πολιτισμού, ενδυναμώνοντας τους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργικότητας,
2. Πολιτισμού για τον άνθρωπο με την ενίσχυση της συμμετοχή στο πολιτιστικό γίνεσθαι,
3. Πολιτισμού για τον πλανήτη, ισχυροποιώντας τον πολιτισμό προς την κατεύθυνση ενός βιώσιμου περιβάλλοντος,
4. Πολιτισμού για εταιρικές σχέσεις που θα ενισχύσουν την πολιτιστική διάσταση των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ.

(Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών καθορίζεται και θωρακίζεται μέσω ειδικών ψηφισμάτων, διακηρύξεων, οδηγιών, συμβάσεων, χαρτών και άλλων πρωτοβουλιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθώς τα πολιτιστικά αγαθά αποτελούν αντικείμενο κοινοκτημοσύνης όλων των κρατών. Παρακάτω, θα αναφερθούμε σε κάποιες από τις σημαντικότερες τέτοιες πρωτοβουλίες ενώ στο **Παράρτημα Α**, γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των κορυφαίων σχετικών αποφάσεων για την προστασία της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Διεθνής και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία

Ορισμένα από τα πιο σημαντικά διεθνή και ευρωπαϊκά νομοθετήματα αναφορικά με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η κύρωση αυτών στην Ελλάδα, είναι τα εξής σύμφωνα, με τον Χριστοφιλόπουλο (2005):

1. Η **Διεθνής Σύμβαση της Χάγης (1954)** «δια την προστασίαν των πολιτιστικών αγαθών εις περίπτωσιν ενόπλου συρράξεως». Η σύμβαση κυρώθηκε με το Ν.1114/1981 και περιλαμβάνει γενικά μέτρα προστασίας, περιπτώσεις ειδικής προστασίας, μεταφορά πολιτιστικών αγαθών κ.ά. Με τα άρθρα 1. και 2. ορίζονται οι έννοιες «πολιτιστικά αγαθά» και «προστασία» ενώ με στα άρθρα 2-4 γίνεται αναφορά στην προστασία των πολιτιστικών αγαθών και της ανάγκης διαφύλαξης και προστασίας τους. Οι κατηγορίες αυτών των πολιτιστικών αγαθών είναι: μνημεία αρχιτεκτονικής, τέχνης, τοποθεσίες, έργα τέχνης, βιβλία και συλλογές βιβλίων, αρχεία, χειρόγραφα, αντικείμενα κ.ά. με ιστορικό ή αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Η Σύμβαση ορίζει, για πρώτη φορά, την έννοια «πολιτιστικά αγαθά» ως εκείνα τα κινήτα ή ακίνητα αγαθά που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά των λαών και μάλιστα κρίνεται σημαντική γιατί γίνεται αναφορά σε λαούς που κληρονομούν τα πολιτιστικά αγαθά και όχι σε κράτη. Η Σύμβαση αυτή και ειδικότερα το Πρωτόκολλο που την συμπλήρωνε ανανεώθηκε με νέο που υπογράφηκε στη Χάγη (26/3/1999, τέθηκε σε ισχύ στις 9/3/2004) καθώς η κατάφωρη παραβίαση της Σύμβασης σε περιόδους συγκρούσεων, όπως στην περίπτωση της μνημείων στο πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, επέβαλλε την αναθεώρηση της. Με το νέο Πρωτόκολλο, παρέχεται η δυνατότητα στην UNESCO και σε άλλους μη κυβερνητικούς οργανισμούς αποτελεσματικής παρέμβασης για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών σε περίπτωση πολέμου (Τροβά, 2018).
2. Η **Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς** της UNESCO του 2003 για την οποία να αναφερθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.
3. Η **Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων (1970)** «αφορώσα εις τα ληφθησόμενα μέτρα δια την απαγόρευσιν και παρεμπόδισιν της παρανόμου εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβιβάσεως της κυριότητος των πολιτιστικών αγαθών», η οποία έχει κυρωθεί με το Ν.1103/1980. Περιέχει ρυθμίσεις που αφορούν την απαγόρευση και παρεμπόδιση της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών,

4. Η **Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων (1972)** «δια την προστασίαν Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς», η οποία έχει κυρωθεί με το Ν.1126/1981,
5. Η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Λονδίνου (1969)** «δια την προστασίαν της Αρχαιολογικής κληρονομιάς», η οποία κυρώθηκε με το Ν.1127/1981,
6. Η **Διακήρυξη του Άμστερνταμ (1975 – Αποδοχή Ευρωπαϊκού Χάρτη Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς)**,
7. Η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Γρανάδας (1985)**, η οποία έχει κυρωθεί με το Ν. 2039/1992.

4. ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Με την αναγνώριση της άυλης διάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς, που καθιερώθηκε επίσημα από τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO του 2003, επικυρώθηκε και θεσμικά ο πλουραλισμός και ο δισυπόστατος χαρακτήρας (υλικός και άυλος) των πολιτιστικών φαινομένων των ανθρωπίνων κοινοτήτων.

Η Σύμβαση, που εφαρμόζεται σε πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και στην Ελλάδα, που ως μέλος της UNESCO εναρμονίζεται με τις επιταγές της με το Νόμο 3521/2006 στις 22 Δεκεμβρίου 2006 (Νόμος 3521- ΦΕΚ ν.3521/2006, τεύχος Α'). Στο Άρθρο 2σ., παράγραφος 1 της σύμβασης ορίζεται ως «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» οι: «πρακτικές, αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις και τεχνικές – καθώς και τα εργαλεία, αντικείμενα, χειροτεχνήματα και τους πολιτιστικούς χώρους που συνδέονται με αυτές – και τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και, περιπτώσεως δοθείσης, τα άτομα αναγνωρίζουν ότι αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους». Στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά, όπως ορίζεται από την UNESCO, περιλαμβάνονται τα εξής πέντε πεδία πολιτισμού:

1. οι προφορικές παραδόσεις και οι εκφράσεις (συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας, π.χ. τα παραμύθια),
2. οι τέχνες του θεάματος (όπως είναι η παραδοσιακή μουσική, ο χορός και το θέατρο),
3. οι κοινωνικές πρακτικές, οι τελετουργίες και οι εορταστικές εκδηλώσεις (π.χ. τα έθιμα),
4. οι γνώσεις και οι πρακτικές σχετικές με τη φύση και το σύμπαν (π.χ. παραδοσιακές καλλιέργειες),
5. η παραδοσιακή χειροτεχνία (π.χ. η υφαντουργία και η αγγειοπλαστική).

(Ruggles & Silverman, 2009)

Οι κύριοι στόχοι της Σύμβασης αναφέρονται στο άρθρο 1. και είναι οι εξής:

- α. Η προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς,
- β. Ο σεβασμός της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ενδιαφερομένων κοινοτήτων, ομάδων και ανθρώπων,
- γ. Η ευαισθητοποίηση σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές όσον αφορά τη σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς,
- δ. Η διεθνής συνεργασία και συνδρομή.

Στο άρθρο 5. θεσπίζεται Διακυβερνητική Επιτροπή Διαφύλαξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που εποπτεύει το έργο με εκλεγμένα μέλη από τα συμβαλλόμενα κράτη και τα οποία κράτη επιλέγουν ως αντιπροσώπους τους πρόσωπα-ειδικούς στους διάφορους τομείς της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα μέλη της Διακυβερνητικής Επιτροπής συνέρχονται σε Γενική Συνέλευση σύμφωνα με τις αρχές της δίκαιης γεωγραφικής εκπροσώπησης των κρατών μελών. Οι κύριες αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι: η παρακολούθηση της εφαρμογής της σύμβασης, η προετοιμασία και η υποβολή κατευθυντήριων οδηγιών, η διαμόρφωση κριτηρίων

επιλογής για την εγγραφή σε αντιπροσωπευτικούς καταλόγους προστασίας της άυλης κληρονομιάς και η εποπτεία της διαδικασίας υποβολής υποψηφιοτήτων ένταξης σε αυτούς τους καταλόγους. Οι κατάλογοι που δημιουργήθηκαν είναι οι εξής¹⁰ :

1. **Αντιπροσωπευτικός Κατάλογος της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας** (The Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity), ο οποίος προέκυψε από το άρθρο 16. της Σύμβασης με στόχο να γίνει κατανοητή η σημαντικότητα της και η συμβάλλει στο διάλογο μεταξύ των μελών για την προστασία της πολιτισμικής πολυμορφίας.
2. **Κατάλογος της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που Απαιτεί Επείγουσα Προστασία** (List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding), ο οποίος βασίζεται στο άρθρο 17. και αποτελείται από στοιχεία άυλης κληρονομιάς που οι ενδιαφερόμενες κοινότητες και τα συμβαλλόμενα κράτη θεωρούν ότι απαιτούν επείγοντα μέτρα για να διατηρηθούν στη ζωή. Οι εγγραφές στον κατάλογο αυτό στοχεύουν στην εγρήγορση της διεθνούς συνεργασίας και βοήθειας για τα ενδιαφερόμενα μέρη για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων διασφάλισης.
3. **Μητρώο Ορθών Πρακτικών Διασφάλισης** (Register of Good Safeguarding Practices), το οποίο στηρίζεται στο άρθρο 18. και αφορά στην προώθηση προγραμμάτων, σχεδίων ή δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη αντικατοπτρίζοντας καλύτερα τις αρχές και τους στόχους της Σύμβασης.

Η Σύμβαση προβλέπει επίσης ότι η Επιτροπή μπορεί να καλεί ως γνωμοδότες στις συνεδριάσεις κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό οργανισμό ή φυσικό πρόσωπο αναγνωρισμένου κύρους στο πεδίο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και να προτείνει τη διαπίστευση σχετικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (Άρθρα 8. και 9.). Επίσης, δημιουργείται «Ταμείο για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς» για τη διαχείριση των αναγκών των διαφόρων δραστηριοτήτων και του οποίου οι πόροι θα προέρχονται από τις συνεισφορές των κρατών μελών, από κεφαλαία της UNESCO, δωρεές, έσοδα από εκδηλώσεις και εράνους ή κληροδοτήματα (Άρθρο 25.).

Η ανάγκη κατάρτισης μιας τέτοιας σύμβασης και το θεσμικό πλαίσιο που αυτή εισάγαγε συμπεραίνεται και από το μεγάλο αριθμό των κρατών που την έχουν ήδη επικυρώσει και που σύμφωνα με τη σχετική αναφορά στην σχετική ιστοσελίδα φτάνουν το αριθμό των 182 μελών (έως τις 12/01/2024). Παράλληλα, ο μεγάλος αυτός αριθμός των κρατών αναδεικνύει και την ανάγκη των επιμέρους λαών να διασφαλίσουν τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες τους και την μετάδοση της κληρονομιάς τους προς τις νέες γενιές εν μέσω ενός παγκοσμιοποιημένου και συχνά απρόσωπου νέου κόσμου (Τροβά, 2018).

Οι εκφράσεις της ΑΠΚ, σύμφωνα με την UNESCO (<https://ich.unesco.org/en/intangible-heritage-domains-00052>), δεν περιορίζονται σε μία μόνο μορφή ενώ πολλές περιλαμβάνουν στοιχεία από πολλαπλούς τομείς. Συχνά, τα όρια μεταξύ τους είναι ρευστά, για παράδειγμα, τα φεστιβάλ που θεωρούνται σύνθετες εκφράσεις της ΑΠΚ καθώς περιλαμβάνουν τραγούδι, χορό, θέατρο, γλέντι, προφορική παράδοση, επιδείξεις χειροτεχνίας, αθλητικές και άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Επίσης, ενώ η ίδια Σύμβαση ορίζει το πλαίσιο για τον εντοπισμό μορφών ΑΠΚ, ο κατάλογος των τομέων που παρέχει δεν προορίζεται να είναι αποκλειστικός και δεν όχι απαραίτητα να είναι «πλήρης». Τα κράτη μέλη της μπορούν να χρησιμοποιούν διαφορετικό σύστημα τομέων, να προσθέσουν περαιτέρω τομείς ή νέες υποκατηγορίες σε υπάρχοντες τομείς.

¹⁰ Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://ich.unesco.org/en/purpose-of-the-lists-00807>

4.2 ΑΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα, από το 2002, με το Νόμο 3028 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» αναγνωρίζει: «ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού» (Νόμος 3028, 2002). Ενώ, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, με το Νόμο 3521/2006 για την «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς» υιοθετείται η Σύμβαση του 2003 της UNESCO (Νόμος 3521, 2006). Ωστόσο, η έννοια της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς είχε αρχίσει να αναφέρεται στην Ελλάδα μόλις το 2010 όταν η Κύπρος, η Κροατία, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, το Μαρόκο και η Πορτογαλία συνεργάστηκαν και ενέγραψαν με επιτυχία τη Μεσογειακή Διατροφή¹¹ στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO, (Karampampas, 2021).

Στις 9 Νοέμβριου 2020, ορίστηκε εκ νέου με Υπουργική Απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (9/11/2020), που έχει και την αρμοδιότητα για την υλοποίηση της Σύμβασης, η Εθνική Επιστημονική Επιτροπή για την Εφαρμογή της Σύμβασης αποτελούμενη από ειδικούς επιστήμονες αλλά και στελέχη του υπουργείου. Η Επιτροπή αυτή, όπως αναφέρεται στην Υπουργική Απόφαση, επικουρεί τη διοίκηση του υπουργείου στην εφαρμογή της Σύμβασης και συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα ζητήματα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με τη διοργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων, συνεδρίων και άλλων μέσων ευαισθητοποίησης, (Υπουργική Απόφαση, 9/11/2020).

Παράλληλα, με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 4/2018 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» (ΦΕΚ 7/Α/22-1-2018)¹² το Τμήμα της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διαπολιτισμικών Θεμάτων¹³ της Γενικής Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού είναι αρμόδιο για την υλοποίηση της Σύμβασης. Σύμφωνα με το Διάταγμα αυτό, το τμήμα της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διαπολιτισμικών Θεμάτων είναι μεταξύ άλλων είναι επιφορτισμένο με:

- Την εφαρμογή της Διεθνούς Συμβάσεως για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς,
- Τον εμπλουτισμό και την ανανέωση του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας αλλά και την εφαρμογή δράσεων διαφύλαξης των άυλων πολιτιστικών αγαθών που εγγράφονται σε αυτό και στους Διεθνείς Καταλόγους που προβλέπονται από τη Σύμβαση,
- Τον συντονισμό με άλλα υπουργεία και δημόσιους φορείς, όπως εκπαιδευτικά ιδρύματα ή Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, για τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών διαφύλαξης και ανάδειξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ειδικότερα της διαφύλαξης των παραδοσιακών τεχνογνωσιών και παραδοσιακών γνώσεων για τη φύση και τον γενικά τον αγροδιατροφικό πολιτισμό.

¹¹ Δείτε τη Μεσογειακή Διατροφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO στο: <https://ich.unesco.org/en/RL/mediterranean-diet-00884>

¹² Προεδρικό Διάταγμα 4/2018 - ΦΕΚ 7/Α/22-1-2018, Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/proedriko-diatagma-4-2018-fek-7a-22-1-2018.html>

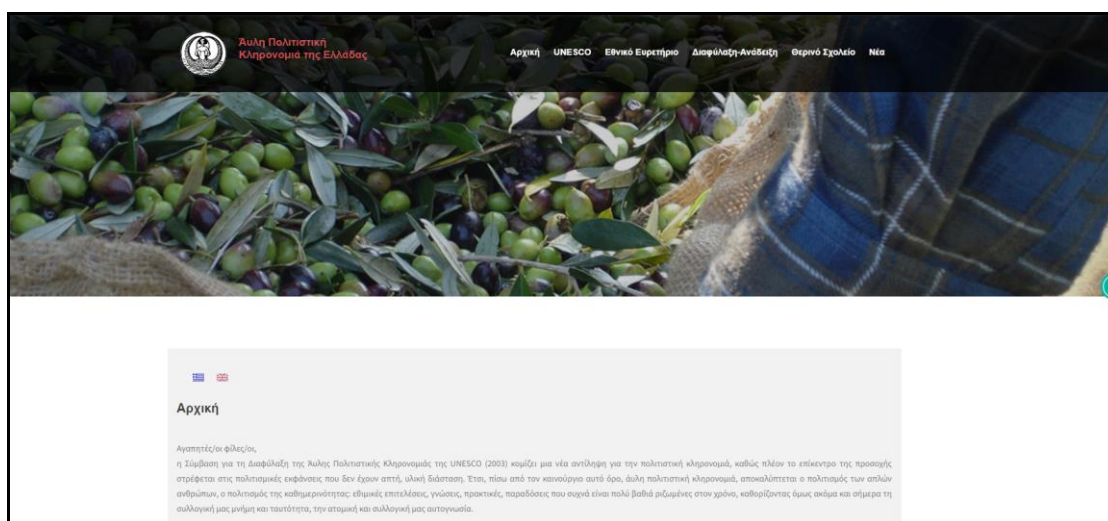
¹³ Τμήμα Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διαπολιτισμικών Θεμάτων, <https://www.culture.gov.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1727>

4.3 ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης του 2003 της UNESCO για να διαφυλαχτεί η ΑΠΚ κάθε κράτος καταρτίζει έναν ή περισσότερους σχετικούς προσαρμοσμένους καταλόγους¹⁴ στην εγχώρια κατάσταση του. Η Σύμβαση, αναφέρει ότι αυτοί οι κατάλογοι θα πρέπει να ενημερώνονται τακτικά και όταν κάθε κράτος μέλος υποβάλλει τις εκθέσεις του για την υλοποίηση της Σύμβασης στην Επιτροπή, σύμφωνα με το Άρθρο 29, πρέπει να παρέχει και τις σχετικές πληροφορίες για αυτούς τους καταλόγους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ η κατάρτιση τέτοιων καταλόγων αποτελεί νομικά δεσμευτική υποχρέωση των κρατών μελών της Σύμβασης, στην πράξη εφαρμόζεται με ευελιξία λόγω των διαφορετικών κοινωνικοπολιτικών και διοικητικών μορφών της ΑΠΚ ανά χώρα (Albert, 2011). Και καθώς η Σύμβαση δεν έχει σαφείς οδηγίες για το περιεχόμενο και τη λειτουργία αυτών των καταλόγων, κάθε κράτος αναπτύσσει τέτοιους καταλόγους κατά την κρίση του.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα έχει δημιουργήσει την ιστοσελίδα Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας, στη διεύθυνση: <https://ayla.culture.gr/>, και το Εθνικό Ευρετήριο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας που καταγράφει τα στοιχεία της ΑΠΚ της χώρας και τα παρουσιάζει με τη μορφή ευρετηρίου (Βλέπε Εικόνα 1.) Όπως επισημαίνεται στην ιστοσελίδα του, επιδίωξη του ευρετηρίου είναι η έγκυρη και επικαιροποιημένη εικόνα της ΑΠΚ της Ελλάδας και η ανάδειξη της από τους ίδιους τους φορείς της, δηλαδή, τις κοινότητες ή τις ομάδες αλλά και τα μεμονωμένα άτομα. Στόχος του είναι, οι φορείς: «να μοιραστούν τη δική τους πολιτισμική εμπειρία με το εγχώριο και διεθνές κοινό, να μιλήσουν για τη συλλογική τους ταυτότητα, να διατυπώσουν προτάσεις για τη μελέτη και κυρίως για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής τους κληρονομιάς», (Υπουργική Απόφαση, 9/11/2020).

Εικόνα 1. Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας, <https://ayla.culture.gr/>

¹⁴ Στη Σύμβαση αναφέρεται ο όρος “inventories”.

Ο εμπλουτισμός του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας είναι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην ιστοσελίδα του, μια διαδικασία ανοικτή σε όλες και όλους. Η διαδικασία εμπλουτισμού ακολουθεί 3 στάδια και γίνεται μέσω ηλεκτρονικών φορμών. Σύμφωνα με την τρέχουσα Διαδικασία του 2024 και η οποία αποτυπώνεται στο Σχήμα 1, η διαδικασία διενεργείται στα εξής στάδια:

▪ **Στάδιο Α'. Δήλωση Πρόθεσης Υποβολής.**

Η Δήλωση Πρόθεσης Υποβολής αποστέλλεται με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Είναι υποχρεωτική για την εξέταση του στοιχείου που προτείνουν οι συντάκτες/τριες της δήλωσης για την εγγραφή στο Εθνικό Ευρετήριο ως προς το εάν πληροί ή όχι τους όρους της Σύμβασης της UNESCO του 2003.

▪ **Στάδιο Β'. Δημοσίευση Δηλώσεων Πρόθεσης Υποβολής.**

Οι Δηλώσεις Πρόθεσης Υποβολής που πληρούν τις κατ' αρχήν προϋποθέσεις αναρτούνται στην ιστοσελίδα ώστε:

- ✓ Να ενημερωθούν οι συντάκτες/τριες που υπέβαλαν δηλώσεις πρόθεσης υποβολής για τις προτάσεις που προκρίνονται στο Στάδιο Β'. Ενώ, οι απορριφθείσες δηλώσεις, αιτιολογούνται και οι συντάκτες/τριες τους λαμβάνουν τεκμηριωμένη απάντηση.
- ✓ Να δημοσιοποιηθούν οι ετήσιες προτάσεις εμπλουτισμού προς το ευρύτερο κοινό και τις κοινότητες. Επίσης, η δημοσιοποίηση τους στοχεύει να φέρει σε επαφή κάθε ενδιαφερόμενο/-η φορέα με τους/τις συντάκτες/τριες των δηλώσεων πρόθεσης ώστε όλοι μαζί να συνεισφέρουν στη σύνταξη του Δελτίου του τελικού Σταδίου Γ'.

▪ **Στάδιο Γ'. Συμπλήρωση και Υποβολή Δελτίου Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς** στη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η κοινότητα των φορέων αφού ολοκληρώσει τη διαβούλευση αποστέλλει το συμπληρωμένο Δελτίο Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και οι αρμόδιοι υπάλληλοι της Διεύθυνσης συνεργάζονται με τους/τις συντάκτες/τριες για τη βελτίωση του, εάν αυτό κριθεί αναγκαίο, ώστε να ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές του Εθνικού Ευρετηρίου. Στη συνέχεια, το Δελτίο μαζί με το λοιπό συνοδευτικό υλικό της τεκμηρίωσης της πρότασης δίνεται στα μέλη της Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και η οποία γνωμοδοτεί εάν είναι κατάλληλο για να εγγραφεί στο Εθνικό Ευρετήριο. Τέλος, τα στοιχεία που πληρούν τις προδιαγραφές εγγράφονται με Υπουργική Απόφαση στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

Εικόνα 2. Διαδικασία εμπλουτισμός του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, https://ayla.culture.gr/purpose/diadikasia_eggrafis-2024/

Σήμερα, το Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας περιλαμβάνει 114 στοιχεία (βλέπε **Παράρτημα Β.**). Αξίζει να σημειωθεί, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα¹⁵, το έτος 2023 ήταν αφιερωμένο στην επικαιροποίηση των στοιχείων του Ευρετηρίου που εγγράφηκαν τον πρώτο χρόνο της δημιουργίας του (2013) και ότι από το 2024 καθιερώθηκε μια νέα κατηγορία εγγραφών αυτής των Καλών Πρακτικών για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Όπως προκύπτει από την ιστοσελίδα του Εθνικού Ευρετηρίου, το πρώτο στοιχείο που εγγράφηκε ήταν η Μεσογειακή Διατροφή¹⁶ το 2013. Από το 2012, οι αρμόδιοι/ες της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του υπουργείου διοργάνωσαν «εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά» σε ολόκληρη τη χώρα προκειμένου να διαδώσουν την έννοια σε πολιτιστικούς οργανισμούς, τοπική αυτοδιοίκηση, επαγγελματίες της πολιτιστικής κληρονομιάς και στα ΜΜΕ. Σε αυτές τις εκδηλώσεις, δόθηκε μια πιο περιεκτική και νεότερη έννοια της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε σύγκριση με τις παραδόσεις, τα έθιμα και τη λαογραφία, έννοιες που συνηθίζονταν ως τότε να συνδέονται με την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, ώστε να βοηθήσουν «τους/τις επαγγελματίες της πολιτιστικής κληρονομιάς να αποκτήσουν μια αρχική κατανόηση του τι είναι στην πραγματικότητα η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και να αποφύγουν μακροχρόνιες συζητήσεις για την ορολογία», (Καγαμπράς, 2021).

Η προβολή του πρώτου εγγεγραμμένου στοιχείου «Μεσογειακή Διατροφή» στο Εθνικό Ευρετήριο, περιλαμβάνει τις εξής πληροφορίες και οποίες είναι οι βασικές πληροφορίες που ανάλογες τους υπάρχουν και στα μεταγενέστερα στοιχεία:

¹⁵ Περισσότερες πληροφορίες στο: https://ayla.culture.gr/purpose/diadikasia_eggrafis-2024/

¹⁶ Δείτε το στοιχείο *Μεσογειακή Διατροφή* στο: <https://ayla.culture.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AE-2/>

- Αρχική περιγραφή του στοιχείου που συνοδεύεται από μια φωτογραφία ενός ελαιόδεντρου,
- Αναφορά για τη χρονολογία εγγραφής του τόσο στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας (2013) αλλά και στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO (2013) καθώς το συγκεκριμένο στοιχείο έχει ενταχθεί και εκεί,
- Σύντομη παρουσίαση του και αναφορά με ποιο πεδίο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς συνδέεται,
- Σύντομη περιγραφή του,
- Αναλυτική παρουσίαση του Δελτίου καταγραφής του,

Τέλος, δίνεται μια διασύνδεση με το κανάλι του Εθνικού Ευρετηρίου στο YouTube όπου έχει μεταφορτωθεί ένα μικρή διάρκειας σχετικό video και συγκεκριμένα για την καλλιέργεια της ελιάς.

Η περιγραφή του παραπάνω στοιχείου είναι ασφαλώς πολύ λιτή αλλά η πλειοψηφία των εγγεγραμμένων στοιχείων συνοδεύεται και από άλλες πληροφορίες τεκμηρίωσης όπως: για την Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου, Βιβλιογραφικές αναφορές, Ιστορικά στοιχεία, πληροφορίες για τη Διαφύλαξη/Ανάδειξη του, ή την Σημασία του σήμερα.

5. ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

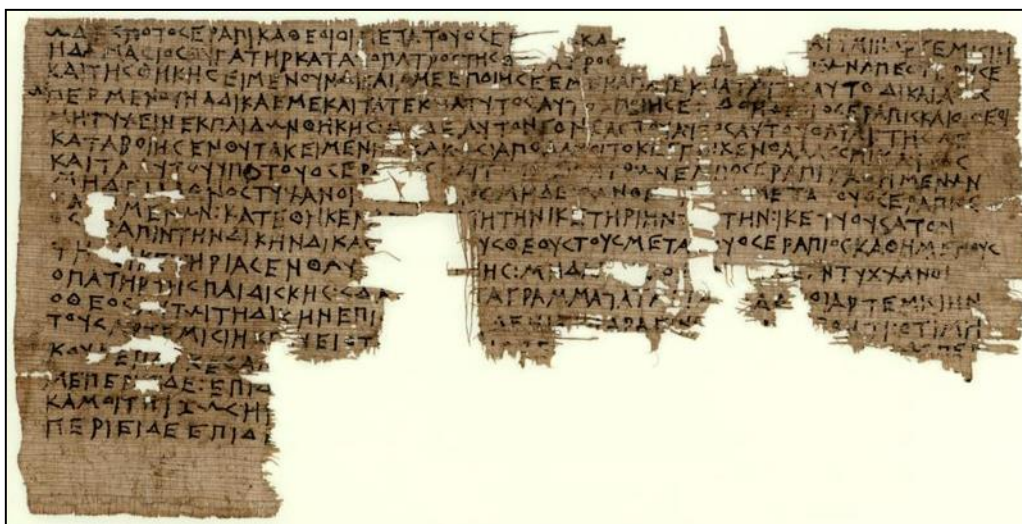
Είναι γνωστό, ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια αυξανόμενη τάση για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ψηφιακής της αποτύπωσης μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών και διεθνών συνεργασιών όπως η World Digital Library (WDL) και η Europeana.

Η Παγκόσμια Ψηφιακή Βιβλιοθήκη - WDL¹⁷, αποτέλεσε μια από τις σημαντικές πρωτοβουλίες ψηφιακής διατήρησης με παγκόσμια προοπτική, η οποία ξεκίνησε στις 21 Απριλίου 2009 από την UNESCO και τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου των ΗΠΑ (Library of Congress) σε συνεργασία με 32 συνεργαζόμενα ιδρύματα. Η συλλογή αυτή, αρχειοθετεί και παρέχει πρόσβαση σε μοναδικά πολιτιστικά έργα από βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα και διεθνείς οργανισμούς από 193 χώρες και στοχεύει στην προώθηση της διεθνούς και διαπολιτισμικής κατανόησης του όγκου και της ποικιλίας του πολιτιστικού περιεχομένου στο διαδίκτυο και στην παροχή των πόρων για εκπαιδευτικούς, μελετητές και το γενικό κοινό (Nasreen, Bashir & Loan, 2019). Οι εγγραφές των αντικείμενων της συλλογής περιλαμβάνουν αφηγηματικές περιγραφές που υποβάλλονται από τους συνεργαζόμενους οργανισμούς και έχουν συμπληρωθεί περαιτέρω από ερευνητές της WDL για να ενισχύσουν το αντικείμενο αναφορικά με την πολιτιστική και την ιστορική του σημασία. Η WDL περιλαμβάνει βιβλία, χειρόγραφα, χάρτες και άλλο υλικό που παρουσιάζεται στις πρωτότυπες γλώσσες του εκπροσωπώντας περισσότερες από 131 γλώσσες, συμπεριλαμβανομένων πολλών λιγότερο γνωστών αλλά και απειλούμενων γλωσσών όπως η Achagua, η Chibcha και η Sáliba (ιθαγενείς γλώσσες της Νότιας Αμερικής). Πίσω από τα 13.500 ψηφιακά αντικείμενα της WDL βρίσκονται περισσότερα από 220 εκατομμύρια αρχεία εικόνας και περισσότερα από 650.000 αρχεία είναι διαθέσιμα για λήψη (Oudenaeren, 2017).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι μεταξύ των πιο εντυπωσιακών παραδειγμάτων από τα πολιτιστικά αντικείμενα της WDL είναι και το σωζόμενο απόσπασμα παπύρου «The Curse of Artemisia» σε ελληνική γραφή (Εικόνα 3.). Αυτή η αρχαία κατάρα είναι ένα από τα πρώτα σωζόμενα ελληνικά έγγραφα σε πάπυρο που βρέθηκε στην Αίγυπτο το οποίο χρονολογείται στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. και προέρχεται από την κοινότητα των Ελλήνων της Ιωνίας που

¹⁷ World Digital Library (WDL): <https://hdl.loc.gov/loc/wdl/wdl.4310> (Πρόσβαση 25/5/2024)

ιδρύθηκε εκείνη την εποχή στη Μέμφις της Κάτω Αιγύπτου. Το έγγραφο ανήκει στη Συλλογή παπύρων της Αυστριακής Εθνικής Βιβλιοθήκης και η οποία συλλογή (Συλλογή Erzherzog Rainier) εγγράφηκε στο μητρώο της Μνήμης του Κόσμου της UNESCO (Memory of the World) το 2001¹⁸.

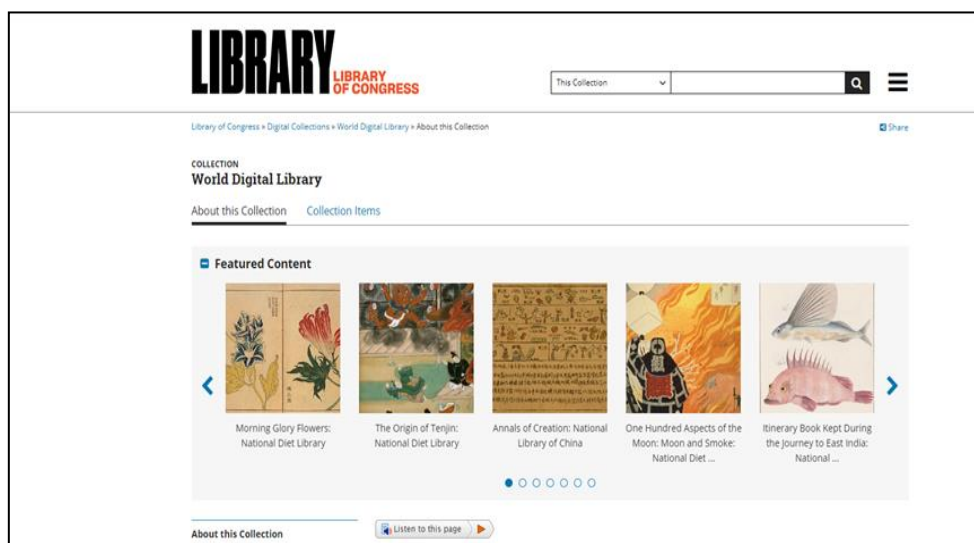
Εικόνα 3. The Curse of Artemisia, <https://www.loc.gov/item/2021667677>

Η WDL από το 2021 και έκτοτε, μετά από πάνω από 10 χρόνια λειτουργίας, δεν ανανεώνει το υλικό της συλλογής της αλλά το μετέφερε στον κεντρικό ιστότοπο της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (Εικόνα 4.) όπου διατηρείται από το Αρχείο Ιστού της ως «πολύτιμη πηγή που δείχνει την ποικιλομορφία των πολιτισμών του κόσμου μέσω της συνεισφοράς εκατοντάδων οργανισμών»¹⁹.

¹⁸ Η συλλογή Papyrus Erzherzog Rainer στο μητρώο της Μνήμης του Κόσμου της UNESCO:

<https://webarchive.unesco.org/web/20220331180420/http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/full-list-of-registered-heritage/registered-heritage-page-7/papyrus-erzherzog-rainer> (Πρόσβαση 26/6/2024)

¹⁹ Περισσότερα στο: <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/> (Πρόσβαση 25/6/2024)

Εικόνα 4. World Digital Library (WDL), <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/>

Στην Ευρώπη παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εργάζεται για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας τις τελευταίες δύο δεκαετίες μέσω της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσπάθειας είναι η δημιουργία της Europeana²⁰, ενός ψηφιακού έργου που συλλέγει πληροφορίες για την πολιτιστική κληρονομιά από όλη την Ευρώπη και που χρηματοδοτείται από την ΕΕ. Αρχικά, η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε ως αντίπαλο δέος στο έργο της μαζικής ψηφιοποίησης βιβλίων του Google Books project που θα που στόχευε προωθήσει την πολιτιστική καινοτομία και τη δημιουργικότητα ξεκλειδώνοντας τα πολιτιστικά αποθετήρια της Ευρώπης.

Η ανακοίνωση της Google, το 2004, για αυτό το έργο επιτάχυνε τα σχέδια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάγκη της ψηφιοποίησης του πολιτιστικού της τομέα²¹ καθώς όπως επισημάνθηκε: «Η πρόσφατη πρωτοβουλία της Google να ψηφιοποιήσει μεγάλες συλλογές από πολλές μεγάλες βιβλιοθήκες έχει εγείρει μια σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με την παρουσία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης στο Διαδίκτυο.» (European Commission, 2005). Τα ζητήματα αυτά σχετίζονταν με την ιδιοποίηση μιας κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς από κάποιον ιδιώτη (την αμερικάνικη εταιρεία), τον σεβασμό των πνευματικών δικαιωμάτων και την κυριαρχία των αγγλόφωνων πολιτιστικών πόρων (Carurro, Plets & Verheul, 2023).

Στις 7 Ιουλίου 2005, ο José Manuel Barroso, ως Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συμφώνησε με την επιστολή²² των 6 αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων (Γαλλία, Γερμανία,

²⁰ Europeana: <https://www.europeana.eu/>. Οι υπηρεσίες της Europeana, συμπεριλαμβανομένου του ιστότοπου της, λειτουργούν υπό την ηγεσία του Ιδρύματος Europeana βάσει σύμβασης παροχής υπηρεσιών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

²¹ Συνοπτικό χρονοδιάγραμμα των πρωτοβουλιών της ψηφιοποίησης και διαδικτυακής προσβασιμότητας της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μπορείτε να βρείτε στο: Policy and legislation, Δημοσίευση 25 Αύγουστος 2014, Timeline of digitisation and online accessibility of cultural heritage, διαθέσιμο στο: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/node/7815> (Πρόσβαση 25/6/2024)

²² Πληροφορίες για τις δύο επιστολές στο: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/timeline-digitisation-and-online-accessibility-cultural-heritage> (Πρόσβαση 25/6/2024)

Ισπανία, Πολωνία και Ουγγαρία) για την δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης της Ευρώπης όπου η ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά θα γίνονταν ευρέως προσβάσιμη. Και στις 30 Σεπτεμβρίου 2005, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την πρωτοβουλία «i2010: Digital Libraries», η οποία περιγράφει το όραμα για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες και την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης (Cousins, 2017). Η πρωτοβουλία αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Ψηφιακές Βιβλιοθήκες - μέρος του προγράμματος i2010 για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ψηφιακής οικονομίας - στόχευε να κάνει στα επόμενα πέντε χρόνια, έξι εκατομμύρια βιβλία, έγγραφα και άλλα πολιτιστικά έργα διαθέσιμα ηλεκτρονικά μέσω της διαδικτυακής πύλης της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Βιβλιοθήκης (European Digital Library) με ένα κλικ του ποντικιού. Ο στόχος ήταν, έως το 2010, δυνητικά κάθε βιβλιοθήκη, αρχείο και μουσείο στην Ευρώπη να μπορεί να συνδέσει το ψηφιακό του περιεχόμενο με την υποδομή της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Βιβλιοθήκης (European Commission, 2006).

Ένα από τα θεμέλια για την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Βιβλιοθήκης δόθηκε από το έργο Ευρωπαϊκή Βιβλιοθήκη (The European Library - TEL) που δημιουργήθηκε από τη Διάσκεψη των Ευρωπαίων Εθνικών Βιβλιοθηκονόμων (Conference of European National Librarians - CENL)²³ το 2004 ως ένας συλλογικός κατάλογος των ευρωπαϊκών εθνικών βιβλιοθηκών που στη συνέχεια έγινε διαδικτυακή πύλη και κόμβος ανοικτών δεδομένων για τα δεδομένα εθνικών βιβλιοθηκών στην Ευρώπη. (European Commission, 2006). Η επιτυχία του έργου αυτού οδήγησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ζητήσει από την CENL να δημιουργήσει αυτό που αργότερα έγινε η Europeana. Οι συλλογές της TEL ήταν ο μεγαλύτερος πάροχος περιεχομένου της Europeana²⁴.

Το 2007 δημιουργήθηκε το δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Βιβλιοθήκης ως έργο στο πλαίσιο του προγράμματος eContentPlus²⁵ με ρητό στόχο την ανάπτυξη ενός πρωτοτύπου για αυτό που αργότερα έγινε η Europeana. Μάλιστα, το Νοέμβριο του 2007 αναπτύχθηκε και το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ψηφιακής Βιβλιοθήκης (European Digital Library Foundation) που επισήμοποίησε τη συμφωνία μεταξύ των ευρωπαϊκών αρχείων, μουσείων και βιβλιοθηκών ώστε να συνεργαστούν και να παρέχουν ένα κοινό σημείο πρόσβασης στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης στο Διαδίκτυο. Αυτό οδήγησε στην κυκλοφορία της Europeana στις 20 Νοεμβρίου του 2008 (Cousins, 2017). Τότε λοιπόν εγκαινιάστηκε η ιστοσελίδα *europeana.eu*, η οποία πρόσφερε περίπου δύο εκατομμύρια αντικείμενα ψηφιακής κληρονομιάς από τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γιόρτασε την έναρξή της και ο Πρόεδρος Barroso καλωσόρισε την Europeana ως έναν νέο «δωρεάν και γρήγορο» τρόπο εξερεύνησης της ευρωπαϊκής κληρονομιάς. Η Europeana, ανέφερε στην ομιλία του: «είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια βιβλιοθήκη, είναι μια πραγματική μηχανή για να εμπνεύσει τους Ευρωπαίους του 21ου αιώνα να μιμηθούν τη δημιουργικότητα καινοτόμων προγόνων όπως οι οδηγοί της Αναγέννησης. Απλώς φανταστείτε τις δυνατότητες που προσφέρει σε φοιτητές, λάτρεις της τέχνης ή μελετητές για πρόσβαση, συνδυασμό και αναζήτηση στους πολιτιστικούς θησαυρούς όλων των κρατών μελών στο Διαδίκτυο. Αυτό είναι μια ισχυρή απόδειξη του γεγονότος ότι ο πολιτισμός βρίσκεται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης». Από την αρχή της δημιουργίας της η διαδικτυακή πύλη Europeana αποτέλεσε ένα κοινό σημείο πολύγλωσσης ψηφιακής πρόσβασης και ένα κοινό ευρωπαϊκό πολιτιστικό έργο για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς (Τροβά, 2018).

Η Europeana σήμερα (Εικόνα 5.) λειτουργεί μια online πύλη που χρησιμεύει ως ενιαίο σημείο πρόσβασης σε περιγραφές μεταδεδομένων υλικού ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς από όλες τις χώρες της Ευρώπης και της Ευρασίας. Η μηχανή αναζήτησης της Europeana συγκεντρώνει ψηφιοποιημένο περιεχόμενο πολιτιστικής κληρονομιάς από περισσότερα από

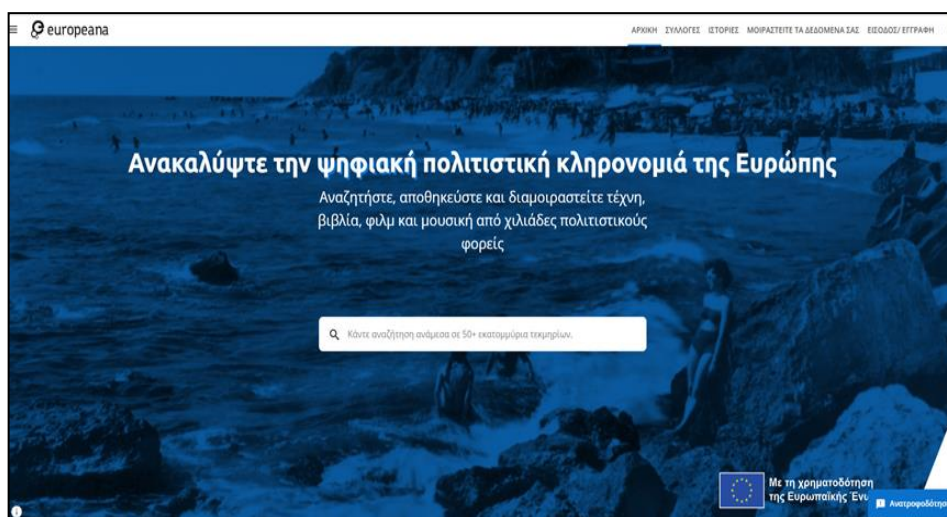
²³ Conference of European National Librarians – CENL: <https://www.cenl.org/> (Πρόσβαση 25/6/2024)

²⁴ The European Library is now in Europeana: <https://www.europeana.eu/el/TEL> (Πρόσβαση 25/6/2024)

²⁵ eContentplus (2005-2008): <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/econtentplus-2005-2008.html>

3200 ευρωπαϊκά ιδρύματα, όπως βιβλιοθήκες, αρχεία, οπτικοακουστικά αρχεία και μουσεία. Η συλλογή του υλικού της πραγματοποιείται αυτόματα μέσω των εθνικών συσσωρευτών (aggregators) και για να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη διαλειτουργικότητα των μεταδεδομένων τους χρησιμοποιείται το πρωτόκολλο OAI-PMH²⁶ για τη συγκομιδή τους. Κάθε εθνικός συσσωρευτής συγκεντρώνει περιοδικά (μία ή δύο φορές το μήνα) τα μεταδομένα των φορέων που συμμετέχουν από τη χώρα του σε αυτή την πρωτοβουλία και μία φορά το μήνα αυτό το περιεχόμενο γίνεται αυτόματα διαθέσιμο μέσω του ιστότοπου της Europeana (Στυλιανίδης & Συλαίου, 2023).

Επί του παρόντος (Ιούνιος 2024), η Europeana παρέχει περισσότερα από 53 εκατομμύρια αντικείμενα και σε κάθε σελίδα του αντικειμένου προσφέρονται περιγραφικές πληροφορίες, μια εικόνα προεπισκόπησης, ο σύνδεσμος προς τη σελίδα αντικειμένου, το όνομα του ιδρύματος προέλευσης του αντικειμένου, μαζί με μια δήλωση δικαιωμάτων που ενημερώνει τους χρήστες για τους νομικούς όρους επαναχρησιμοποίησης του (Petras, Hill, Stiller & Gäde, 2017). Επιπλέον, οι χρήστες μπορούν να εξερευνήσουν το υλικό μέσω επιμελημένων συλλογών, οι οποίες συγκεντρώνουν υλικό για δημοφιλή θέματα όπως: Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Αθλητισμός, Αρχαιολογία, Βιομηχανική κληρονομιά, Εφημερίδες, Μετανάστευση, Μόδα, Μουσική, Τέχνη, Φυσική ιστορία, Φωτογραφία, Χάρτες και Γεωγραφία και Χειρόγραφα.

Εικόνα 5. Europeana, <https://www.europeana.eu/el>

5.1 ΜΕΤΑΔΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Τα μηχανικά επεξεργάσιμα δεδομένα που περιγράφουν ψηφιακούς ή μη ψηφιακούς πόρους ονομάζονται μεταδεδομένα (metadata) σύμφωνα με τους Alma'aitah, Talib & Osman (2020). Ο όρος «μεταδεδομένα» άρχισε να χρησιμοποιείται μόλις στη δεκαετία του 1990 από τους ειδικούς της αρχειακής καταγραφής και αναφέρεται σε οποιαδήποτε σχετίζεται με τα διάφορα ίχνη και τις

²⁶ Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH): πρωτόκολλο για τη συλλογή μεταδεδομένων που έχει υιοθετηθεί από τα περισσότερα αποθετήρια με ψηφιακά τεκμήρια. Επιτρέπει την επικοινωνία, τη μεταφορά μεταδεδομένων και την αποτελεσματική διάδοση του περιεχομένου μεταξύ διαφορετικών συστημάτων. Περισσότερα στο: <https://www.openarchives.org/> (Πρόσβαση 25/6/2024)

δηλώσεις (ή απλά τα «δεδομένα για δεδομένα») που δημιουργούνται από τους αρχειακούς οργανισμούς ή φορείς τήρησης αρχείων οι οποίοι ενδιαφέρονται ειδικά για τη ψηφιακή τήρηση των αρχείων τους, την ηλεκτρονική περιγραφή τους και τη ψηφιοποίηση τους. Τα μεταδεδομένα αναγνωρίζονται, σήμερα όλο και περισσότερο, ως βασικό στοιχείο υποδομής και εργαλείο διαχείρισης γνώσης καθώς περιλαμβάνουν πολύ περισσότερα από τις περιγραφικές πληροφορίες που καταγράφονται από αρχειονόμους ή άλλους επαγγελματίες της πληροφορίας και ειδικούς διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Gilliland, 2011).

Είναι ευρέως γνωστό ότι, πολλά πολιτιστικά ιδρύματα σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο ψηφιοποιούν πλέον τους πολιτιστικούς τους πόρους και την πολιτιστική κληρονομιά τους προκειμένου να διασφαλίσουν τη μονιμότητα τους και την ανθεκτικότητά τους φροντίζοντας παράλληλα να είναι ανακτήσιμοι, αναγνώσιμοι και συνεχώς διαθέσιμοι. Τα μεταδεδομένα της πολιτιστικής κληρονομιάς επικεντρώνονται σε περιγραφικές πληροφορίες που βοηθούν στην εύρεση ή στην κατανόηση του τεκμηρίου που περιγράφουν, δηλαδή, καταγράφουν τον τίτλο, τον συγγραφέα, τη δημοσίευση ή το θέμα του. Αυτά τα περιγραφικά μεταδεδομένα θα πρέπει να διακρίνονται από τα τεχνικά μεταδεδομένα, που είναι πληροφορίες για ψηφιακά αρχεία που είναι απαραίτητα για τη διαχείριση, την αποκωδικοποίηση και την απόδοσή τους, π.χ. τον τύπο του αρχείου, όπως pdf., png., κλπ. (Riley, 2017).

Συνήθως τα μεταδεδομένα των πολιτιστικών τεκμηρίων αποτελούν ένα δομημένο σύνολο περιγραφικών στοιχείων, τα οποία βοηθούν στην αναγνώριση, στην ενημέρωση για την τοποθεσία, στην επιπρόσθετη επεξεργασία, στην παρακολούθηση, στη διατήρηση, στην κοινή χρήση και στην ανάκτηση πληροφοριών, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τη διαχείριση περιεχομένου και πρόσβασης. Ωστόσο, η χαμηλή ποιότητα μεταδεδομένων, όπως η έλλειψη υποχρεωτικών πληροφοριών, οι εσφαλμένες πληροφορίες ή η ασυνέπεια, εξακολουθεί να είναι ένα ανοιχτό ζήτημα σε πολλά ψηφιακά αποθετήρια διατήρησης πολιτιστικής κληρονομιάς (Lorenzini, Rospocher & Tonelli, 2021). Παράλληλα, ενώ υπάρχουν πολλά ψηφιακά αρχεία σε πολιτιστικούς τομείς, ενδέχεται να μην υπάρχει καθιερωμένο μοντέλο μεταδεδομένων που να καλύπτει τόσο τα υλικά όσο και τα άυλα τεκμήρια πολιτιστικής κληρονομιάς (Wijesundara & Sugimoto, 2018).

Το Dublin Core Schema (DC) δημιουργήθηκε από τον Dublin Core™ Metadata Initiative²⁷, ο οποίος είναι ένας οργανισμός που υποστηρίζει την καινοτομία στο σχεδιασμό μεταδεδομένων και τις βέλτιστες πρακτικές μεταδεδομένων. Το DC (Σχήμα 2.) είναι ένα απλό σχήμα περιγραφικών μεταδεδομένων που χρησιμοποιεί στοιχεία (elements) για την περιγραφή ψηφιακών αντικειμένων με στόχο τον εύκολο εντοπισμό και την ανάκτησή τους. Η υλοποίησή του βασίζεται στις μεταγλώσσες XML και RDF και εξαιτίας της απλότητάς του έχει καταστεί το πιο διαδεδομένο πρότυπο μεταδεδομένων. Το DC διατίθεται σε δύο επίπεδα: το Simple Dublin Core που χρησιμοποιεί 15 στοιχεία για την περιγραφή των τεκμηρίων και το Qualified Dublin Core που χρησιμοποιεί τρία επιπλέον στοιχεία (Audience, Provenance, RightsHolder).

²⁷ Περισσότερα στο: <https://www.dublincore.org/> (Πρόσβαση 25/6/2024)


```

metadata>
  <dc:title>Cataloging cultural objects,</dc:title>
  <dc:contributor>Baca, Murtha.</dc:contributor>
  <dc:contributor>Harpring, Patricia.</dc:contributor>
  <dc:subject>Information organization</dc:subject>
  <dc:subject>Metadata</dc:subject>
  <dc:subject>Cultural property--Documentation</dc:subject>
  <dc:subject>CC135.C37 2006</dc:subject>
  <dc:subject>363.6</dc:subject>
  <dc:date>2006</dc:date>
  <dc:format>396 p.</dc:format>
  <dc:type>Text</dc:type>
  <dc:identifier>ISBN:0838935648</dc:identifier>
  <dc:language>en</dc:language>
  <dc:publisher>ALA Editions</dc:publisher>
</metadata>

<metadata>
  <dc:title xml:lang="en">Cataloging cultural objects.</dc:title>
  <dc:contributor>Baca, Murtha.</dc:contributor>
  <dc:contributor>Harpring, Patricia.</dc:contributor>
  <dc:subject xsi:type="LCSH">Information organization</dc:subject>
  <dc:subject xsi:type="LCSH">Metadata</dc:subject>
  <dc:subject xsi:type="LCSH">Cultural property--Documentation</dc:subject>
  <dc:subject xsi:type="LCC">CC135.C37 2006</dc:subject>
  <dc:subject xsi:type="DDC">363.3</dc:subject>
  <dc:date xsi:type="W3CDTF">2006</dc:date>
  <dcterms:extent>396 p.</dcterms:extent>
  <dc:type xsi:type="DCMIType">Text</dc:type>
  <dc:identifier xsi:type="URI">ISBN: 0838935648 </dc:identifier>
  <dc:language xsi:type="RFC3066">en</dc:language>
  <dc:publisher>ALA Editions</dc:publisher> <dcterms:audience>Catalogers</dcterms:audience>
</metadata>

```

Σχήμα 1. Dublin Core Shema – παράδειγμα²⁸

5.2 ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ SEARCHCULTURE.GR

Το SearchCulture.gr (<https://www.searchculture.gr>) είναι ο Ελληνικός Εθνικός Συσσωρευτής Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου που αναπτύσσεται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης της Ελλάδος (ΕΚΤ) και είναι δημόσιος οργανισμός που εποπτεύεται από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Το ΕΚΤ ως ο αρμόδιος θεσμικός φορέας για τη συλλογή, τεκμηρίωση και διάδοση της επιστημονικής και πολιτιστικής πληροφορίας στην Ελλάδα σε συνεργασία με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ψηφιακή Σύγκλιση 2007-2013» υλοποίησε το συσσωρευτή πολιτιστικών δεδομένων SearchCulture.gr και ο οποίος κυκλοφόρησε το 2015. Ο κύριος στόχος του είναι η συγκέντρωση και η ενοποίηση του συνόλου του Ελληνικού Ψηφιακού Πολιτιστικού Αποθέματος που παράγεται από φορείς με δημόσια χρηματοδότηση και σήμερα το SearchCulture.gr έχει συγκεντρώσει περισσότερα από 800.000 αρχεία από 83 φορείς όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία και άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς. Το ΕΚΤ, μέσω αυτής της Ανοικτής διαδικτυακής πύλης, συλλέγει τα μεταδεδομένα και τις εικόνες προεπισκόπησης των

²⁸ Το παράδειγμα είναι από το: Woodley, M. S. (2008, April). Digital project planning & management basics. in trainee manual. Library of Congress: Cataloger's Learning Workshop, <https://www.loc.gov/catworkshop/courses/digitalproplan/pdf/Trainee-Final.pdf> (Πρόσβαση 25/6/2024)

ψηφιακών πολιτιστικών πόρων που προέρχονται από μια ποικιλία συλλογών αρχαιολογίας, λαογραφίας, ιστορίας, τεχνών και χειροτεχνίας, μεταξύ των οποίων είναι η Εθνική Πινακοθήκη, το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου, Θεσσαλονίκης, το Ίδρυμα Ωνάση, το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων και η Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, η Ακαδημία Αθηνών, καλύπτοντας περισσότερα από 7.000 χρόνια ελληνικής ιστορίας (Georgiadis et al., 2022).

Το EKT, μέσω του SearchCulture.gr, αποτελεί, επίσης, τον εθνικό διαπιστευμένο φορέα συγκέντρωσης περιεχομένου στην Europeana κατά συνέπεια το σύνολο του περιεχόμενου που συσσωρεύει είναι προσαρμοσμένο στα πρότυπα της. Οι φορείς που αποφασίσουν να εντάξουν τις συλλογές τους στο SearchCulture.gr αφού έχουν ακολουθήσει τις απαραίτητες προδιαγραφές ένταξης περιεχομένου, δηλαδή, τις τεχνικές και τις νομικές προϋποθέσεις, σε συνδυασμό με τα πρότυπα τεκμηρίωσης και διαλειτουργικότητας, μπορούν, εάν το επιθυμούν, να διαθέσουν το περιεχόμενο τους και στη Europeana με απλό τρόπο καθώς έχουν εφαρμόσει ήδη κοινές προδιαγραφές περιεχομένου (Γεωργιάδης κ.ά., 2019).

Οι συλλογές που εντάσσονται στο SearchCulture.gr μπορεί να περιλαμβάνουν πολιτιστικά αντικείμενα ή αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς (cultural heritage item) που έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και μπορεί να έχουν φυσική υπόσταση (π.χ. έντυπα, ζωγραφικά έργα, χειρόγραφα, φωτογραφίες, κτήριο) ή να είναι αποτέλεσμα πνευματικής διανοήσης (π.χ. βιβλία, οπτικοακουστικό υλικό, ψηφιακές φωτογραφίες, born-digital δισδιάστατα ή τρισδιάστατα γραφικά, άρθρα). Οι φορείς του πολιτιστικού περιεχομένου είναι αναγκαίο ο κάθε ψηφιακός τους πολιτιστικός πόρος (ΨΠΠ)²⁹ να παρουσιάζεται σε ξεχωριστή σελίδα στη ψηφιακή συλλογή/αποθετήριο τους και η οποία θα πρέπει να παρέχει περιγραφικές πληροφορίες για το πολιτιστικό αντικείμενο και να είναι δυνατή η προβολή και η μεταφόρτωση των ψηφιακών αυτών πόρων με άδειες χρήσης για την ορθή χρήση και επαναχρησιμοποίησή τους, όπως για παράδειγμα μέσω αδειών Creative Commons, (EKT, 2020).

Οι ανοικτές άδειες χρήσης Creative Commons (CC) είναι δημιούργημα του ομώνυμου μη κερδοσκοπικού οργανισμού που ιδρύθηκε το 2001 από ειδικούς σε νομικά θέματα των τεχνολογιών της πληροφορικής, επικοινωνιών και διαδικτύου και σε θέματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Είναι γνωστό ότι η διάδοση του διαδικτύου και οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες συνέβαλλαν στη ταχύτητα διάδοσης/αντιγραφής της πληροφορίας και στην ανωνυμία των δημιουργών. Παράλληλα, καθώς πολλοί/πολλές χρήστες του διαδικτύου θέλουν να μοιραστούν την εργασία τους – και τη δύναμη να επαναχρησιμοποιήσουν, να τροποποιήσουν και να διανείμουν την εργασία τους – με άλλους με γενναιοδωρους όρους ώστε να βοηθήσουν στη παραγωγή νέας γνώσης, (Bissell, 2009). Η βασική ανάγκη, δημιουργίας των αδειών CC προέρχεται από αυτούς/αυτές τους δημιουργούς, π.χ. άρθρων, φωτογραφιών, βιβλίων, μουσικής ή blogger που διαθέτουν τα έργα τους ή/και σε ψηφιακή μορφή και μπορεί να μη θέλουν να εξασκήσουν όλα τα νομικά τους δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί των έργων τους. Η κάθε άδεια βοηθάει ένα/μία δημιουργό (που ονομάζεται αδειοδότης) να επιτρέπει σε άλλους να αντιγράψουν, να διαμοιράσουν και να κάνουν διάφορες χρήσεις πάνω στο έργο του, το λιγότερο για μη εμπορικούς σκοπούς, ενώ παράλληλα να διατηρούν το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright). Το copyright εξ ορισμού επιτρέπει μόνο περιορισμένες χρήσεις χωρίς την άδεια του/της δημιουργού ενός έργου ενώ οι άδειες CC διευκολύνουν την περαιτέρω χρήση του υπό όρους που ορίζει ο/η δημιουργός χωρίς όμως ο χάνει τα δικαιώματα του/της (6 τρόποι να μοιραστείτε το έργο σας, χ,χ.).

Οι άδειες λειτουργούν με το νομικό όρο «Υπό την επιφύλαξη κάποιων δικαιωμάτων» (Some rights reserved) αντί του «Υπό την επιφύλαξη όλων των δικαιωμάτων» (All rights reserved) και διανέμονται δωρεάν μέσω διαδικτύου ενώ η χρήση τους δεν απαιτεί την πλήρη

²⁹ Ψηφιακός Πολιτιστικός Πόρος (ΨΠΠ) ή ψηφιακό τεκμήριο είναι ένας πληροφοριακός πόρος που αναφέρεται σε ένα πολιτιστικό αντικείμενο και ο οποίος αποτελεί τη μονάδα τεκμηρίωσης ενός συγκεκριμένου πολιτιστικού αντικειμένου, EKT (2020).

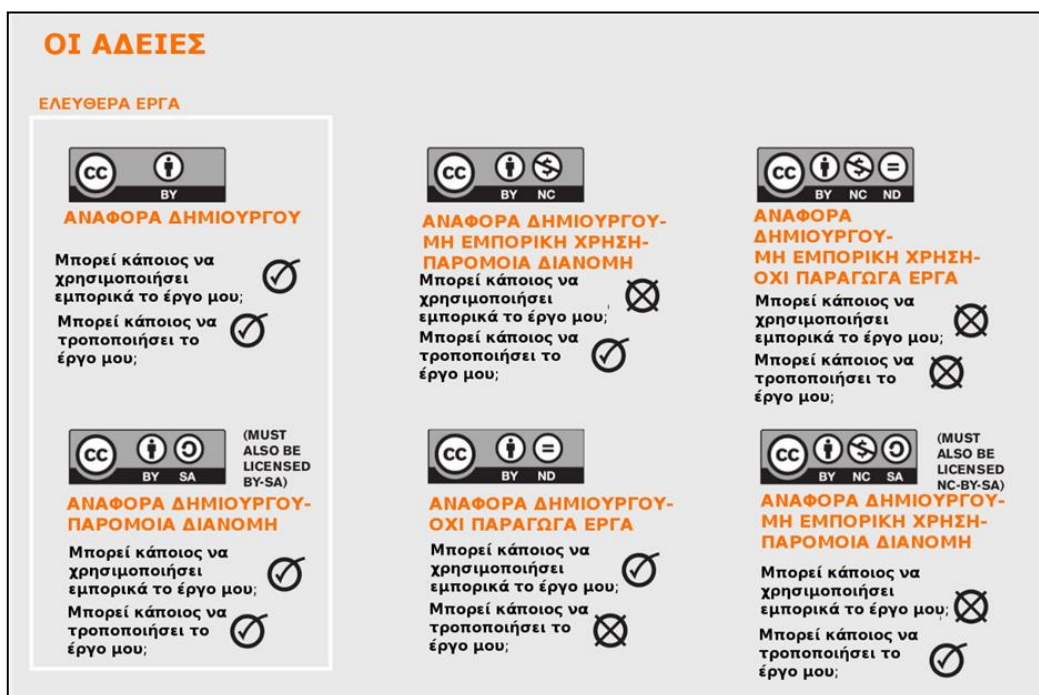
παραίτηση του/της δικαιούχου των δικαιωμάτων από τα δικαιώματα που διαθέτει, καθώς οι τύποι αδειών ποικίλλουν.

Στη Ελλάδα, οι άδειες Creative Commons εκπροσωπούνται από τον Οργανισμό Ανοιχτών Τεχνολογιών - ΕΕΛΛΑΚ (<https://eellak.ellak.gr/>) και ο οποίος σήμερα κυκλοφορεί τη μετάφραση της τέταρτης έκδοσης των αδειών στην ελληνική γλώσσα. Συνοπτικά, οι βασικοί τύποι και τα εικονίδια που συνοδεύουν τα έργα που παρέχονται μέσω των αδειών CC, όπως περιγράφονται στη ιστοσελίδα του οργανισμού είναι τα εξής:

	Αναφορά στον αρχικό δημιουργό (Attribution). Οφείλει όποιος/α επιθυμεί να αναπαράγει ή να τροποποιήσει το εν λόγω έργο να αναφέρει τον/την αρχικό δημιουργό.
	Απαγόρευση εμπορικής χρήσης του έργου (Non-commercial). Απαγορεύεται η χρήση του έργου για εμπορικό σκοπό.
	Απαγόρευση δημιουργίας παραγώγων έργων (No Derivatives). Επιτρέπεται η αναπαραγωγή του έργου αλλά απαγορεύεται η δημιουργία οποιουδήποτε είδους παραγώγου.
	Το έργο διανέμεται για παραγωγή με τους όρους της αρχικής άδειας (Share alike).

Πίνακας 1. Τύποι αδειών CC, <https://creativecommons.ellak.gr/fylladio/>

Οι άδειες CC, όπως περιγράφονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα συμπληρώνονται επίσης και από την Άδεια κοινού κτήματος (CC0) μέσω της οποίας ένας/μία δημιουργός παραχωρεί το αδειοδοτημένο έργο του/της με σκοπό να αποτελέσει κοινό κτήμα της ανθρωπότητας.

Εικόνα 6. Άδειες Creative Commons, <https://creativecommons.ellak.gr/wp-content/uploads/sites/19/2015/12/ccllicencechartgr.png>

5.2.1 Διασυνδεδεμένα Δεδομένα του SearchCulture.gr

Η υποδομή του EKT SearchCulture.gr διαθέτει δύο τρόπους δημοσίευσης των δεδομένων που συγκεντρώνει: μέσω Web API (Διεπαφή Προγραμματισμού Εφαρμογών Ιστού) και ως Ανοικτά Διασυνδεδεμένα Δεδομένα (Linked Open Data). Επίσης, διαθέτει τα μεταδεδομένα των τεκμηρίων των φορέων που συμμετέχουν στο πρότυπο Europeana Data Model (EDM) της Europeana. Το EDM είναι ένα RDF μοντέλο, όπως είπαμε στην προηγούμενη ενότητα, που προτείνεται από την Europeana για την αναπαράσταση μεταδεδομένων πολιτιστικού περιεχομένου. Το EDM βασίζεται στο σχήμα Dublin Core, είναι ένα πολύ λεπτομερές και καλά δομημένο σχήμα μεταδεδομένων που ειδικεύεται σε αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αναπαράστασή τους στον Ιστό, (Giannakoulouroulos, Pergantis, Poulimenou, & Deliyannis, 2021).

Στον Πίνακα 2. θα βρείτε τα βασικά Ανοικτά Διασυνδεδεμένα Δεδομένα που χρησιμοποιεί το EKT και στον Πίνακα 3. τις κύριες υποχρεωτικές προδιαγραφές των ΨΠΠ που πρέπει να έχει ένας φορέας για να ενταχθεί η συλλογή του στην υποδομή του SearchCulture.gr. Εδώ, αξίζει να σημειωθεί ότι η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά αποτελεί για το SearchCulture.gr Τύπος Πολιτιστικού Αντικειμένου.

Ανοικτά Διασυνδεδεμένα Δεδομένα (Linked Open Data) του SearchCulture.gr		
Art & Architecture Thesaurus® Online (AAT)	https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/ Το AAT είναι ένα δομημένο λεξιλόγιο για την περιγραφή και την ευρετηρίαση των εικαστικών τεχνών και της αρχιτεκτονικής δημιουργία του ιδρύματος Getty (The Getty Research Institute).	Getty
Library of Congress Subject Headings (LCSH)	https://id.loc.gov/authorities/subjects.html Οι Θεματικές Επικεφαλίδες (LCSH) και τα Αρχεία Καθιερωμένων Ονομάτων (LC Name Authority File) της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου των ΗΠΑ χρησιμοποιούνται ευρέως από πολλές βιβλιοθήκες παγκοσμίως για τη τεκμηρίωση των συλλογών τους.	Library of Congress
LC Name Authority File	https://id.loc.gov/authorities/names.html	
Cultural Heritage Organizations	https://id.loc.gov/vCulturalHeritageOrganizations/cabulary/organizations.html Ο Κατάλογος Κωδικών για Οργανισμούς Πολιτιστικής Κληρονομιάς περιέχει σύντομους αλφαβητικούς κωδικούς που χρησιμοποιούνται για την καθιέρωση ονομάτων βιβλιοθηκών και άλλων οργανισμών που πρέπει να προσδιορίζονται στο βιβλιογραφικό περιβάλλον.	Library of Congress
wikidata	https://www.wikidata.org	Wikimedia
geonames	https://www.geonames.org Η γεωγραφική βάση δεδομένων GeoNames, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της καλύπτει όλες τις χώρες και περιέχει πάνω από έντεκα εκατομμύρια τοπωνύμια διαθέσιμα με άδειες χρήσης Creative Commons.	GeoNames
VIAF (Virtual International Authority File)	https://viaf.org/ Η υπηρεσία VIAF (Virtual International Authority File) παρέχει στις βιβλιοθήκες και στους χρήστες	OCLC

	τους εύκολη πρόσβαση στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων παγκοσμίως με δεδομένα που προέρχονται από περισσότερους από 40 οργανισμούς, όπως εθνικές βιβλιοθήκες, πολιτιστικούς φορείς και άλλα ιδρύματα από περισσότερες από 30 χώρες. Από την Ελλάδα, οι πληροφορίες αντλούνται από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Η υπηρεσία είναι δημιούργημα του OCLC (Online Computer Library Center), έναν μη κερδοσκοπικός συνεταιριστικός οργανισμός, του οποίου το έργο στοχεύει στην διευκόλυνση της πρόσβασης διεθνώς στις πληροφορίες και στην ελαχιστοποίηση του κόστους πρόσβασης και αποθήκευσης πληροφοριών.	
LC Θεματικές Κατηγορίες στα Ελληνικά	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/LC-gr/vocabulary-entries/tree	EKT
Θησαυρός UNESCO (έκδοση EKT)	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/ekt-unesco/vocabulary-entries Περιλαμβάνει 1389 σημασιολογικούς πόρους	EKT
Τύποι πολιτιστικών αντικειμένων	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/ekt-item-types Περιλαμβάνει 222 σημασιολογικούς πόρους	EKT
Τύποι ψηφιακών αντικειμένων	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/digital-item-types/vocabulary-entries/tree Περιλαμβάνει 30 σημασιολογικούς πόρους	EKT
Θεματικές ετικέτες	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/thematic_tags Περιλαμβάνει 607 σημασιολογικούς πόρους	EKT
LC Θεματικές Κατηγορίες στα Ελληνικά	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/LC-gr/vocabulary-entries/tree Περιλαμβάνει 222 σημασιολογικούς πόρους	EKT
Ιστορικές περίοδοι της Ελλάδας	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/historical-periods/vocabulary-entries/tree Περιλαμβάνει 94 σημασιολογικούς πόρους	EKT
Φυσικό μέσο	https://www.semantics.gr/authorities/vocabularies/Medium/vocabulary-entries/tree Περιλαμβάνει 33 σημασιολογικούς πόρους	EKT

Πίνακας 2. Ανοικτά Διασυνδεδεμένα Δεδομένα (Linked Open Data) του SearchCulture.gr

Πίνακας κύριων υποχρεωτικών προδιαγραφών		
1.	Κάθε ΨΠΠ θα πρέπει να έχει έναν μοναδικό τοπικό προσδιοριστή (local name/identifier) , δηλαδή, έναν αλφαριθμητικό ταυτοποίησης στο διαδικτυακό περιβάλλον διάθεσης του φορέα.	Π.χ. <ul style="list-style-type: none"> ▪ A-2331 ▪ abc/2898/2 ▪ a.2.77971
2	Το URL στις σελίδας παρουσίασης κάθε ΨΠΠ θα πρέπει να είναι στις μορφές: https://{domain}/..σταθερό τμήμα../{τοπικός προσδιοριστής}/..σταθερό τμήμα...	Π.χ. <ul style="list-style-type: none"> ▪ http://ekt-content.gr/items/12345 ▪ http://stg.gr/repos/A-2331 ▪ http://stg.gr/repos/A-2331/show
3	Κάθε ΨΠΠ θα πρέπει να έχει έναν μόνιμο προσδιοριστή και ο οποίος θα πρέπει να είναι μία λειτουργούσα HTTP URI ανεξάρτητη διεύθυνση από το domain του διαδικτυακού περιβάλλοντος του φορέα.	Δηλαδή, ο φορέας χρειάζεται να αποκτήσει ένα handle prefix από μία κατάλληλη αρχή και να το ρυθμίσει έτσι ώστε ο μοναδικός προσδιοριστής του ΨΠΠ να είναι της μορφής: http://hdi.handle.net/{handle prefix}/{τοπικός προσδιοριστής} . Αν στο μέλλον το landing page στις ΨΠΠ αλλάξει, ο φορέας πρέπει να ενημερώσει την αρχή που εξέδωσε το handle prefix ώστε να ανακατευθύνονται σωστά τα handle URLs των ΨΠΠ του.
4	Είναι αναγκαίο να υπάρχει ξεχωριστή σελίδα παρουσίασης για κάθε ΨΠΠ.	Η σελίδα παρουσίασης θα πρέπει να περιέχει περιγραφικές πληροφορίες για το ΨΠΠ και να υπάρχει η δυνατότητα προβολής και μεταφόρτωσης των ψηφιακών αρχείων με σαφείς άδειες χρήσης.
5	Ο ΨΠΠ θα πρέπει έχει καθιερωμένα μεταδεδομένα σε μηχαναγνώσιμη μορφή με και να βασίζεται στη τεχνολογία RDF.	Το RDF-based μοντέλο θα πρέπει να βασίζεται στο EDM στις Europeana.
6 Διασυνδεδεμένα Δεδομένα		Ο μόνιμος προσδιοριστής στις ΨΠΠ για να διατίθενται με Διασυνδεδεμένα Δεδομένα θα πρέπει να επιστρέφει τουλάχιστον δύο αναπαραστάσεις με μηχανισμό διαπραγμάτευσης περιεχομένου: α) τη σελίδα παρουσίασης του ΨΠΠ στη διαδικτυακή πύλη διάθεσης του φορέα β) μία RDF αναπαράσταση σε RDF/XML με περιγραφικά και διαχειριστικά μεταδεδομένα.
7	Πλήρης χρήση του πρωτοκόλλου OAI-PMH .	Είναι αναγκαία η χρήση του πρωτοκόλλου διάθεσης OAI-PMH ώστε οι ΨΠΠ να είναι πλήρως διαθέσιμοι στους συσσωρευτές, μητρώα και καταλόγους. Το OAI-PMH θα πρέπει να υποστηρίζει τα μεταδεδομένων

		τουλάχιστον των εξής δύο σχημάτων: oai_dc και EDM.
8	Συνιστάται η διάθεση των ΨΠΠ μέσω ανοικτών αδειών χρήσης ως έργων που υλοποιούνται με δημόσια χρηματοδότηση.	Οι άδειες χρήσης και επαναχρησιμοποίησης των ΨΠΠ θα πρέπει να είναι μία από στις επιλογές των Creative Commons όταν είναι εφικτό. Όταν στις, ο φορέας έχει υλικό που προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τότε συστήνεται η χρήση των ειδικών κλειστών αδειών.
9.	Τα μεταδεδομένα των ΨΠΠ πρέπει να διατίθενται με την άδεια Creative Commons: CC0 1.0 Παγκόσμια (CC0) – Εκχώρηση ως Κοινό Κτήμα. Δηλαδή, ως Δεν υπάρχουν πνευματικά δικαιώματα, εκτός από αυτά που ορίζει ο νόμος.	Τα μεταδεδομένα των ΨΠΠ που περιλαμβάνονται στις σελίδες παρουσίασης, στις RDF αναπαραστάσεις και στις εγγραφές μέσω του OAI-PMH και των Web API θα πρέπει να διατίθενται «ως κοινό κτήμα», δηλαδή με την άδεια χρήσης Creative Commons CC0 (CC Zero).
10.	Διασύνδεση των μεταδεδομένων με καθιερωμένα λεξιλόγια και θησαυρούς που διατίθενται ως Διασυνδεδεμένα Δεδομένα.	Τα μεταδεδομένα που θα πρέπει να συνδέονται με καθιερωμένα λεξιλόγια και θησαυρούς αφορούν είναι τα : <ul style="list-style-type: none"> ▪ το <i>dc:type</i> απαιτείται σύνδεση με το Λεξιλόγιο Τύπων Πολιτιστικών Αντικειμένων του EKT ή για τυχόν άλλες τιμές με το Art & Architecture Thesaurus του Getty. ▪ το <i>c:subject</i> με το Θησαυρό UNESCO (έκδοση EKT) ή άλλα καθιερωμένα λεξιλόγια όπως ο Θησαυρός Ελληνικών Όρων του EKT, το WikiData κ.α. ▪ το <i>dcterms:spatial</i> ή <i>edm:currentLocation</i> με το Θησαυρό Γεωγραφικών Όρων Geonames ▪ το <i>dcterms:created</i>, <i>dcterms:temporal</i> το Λεξιλόγιο Ελληνικών Ιστορικών Περιόδων του EKT. ▪ τα <i>dc:creator</i>, <i>dc:contributor</i> και <i>dc:publisher</i> με καθιερωμένα ονόματα από τα αρχεία VIAF, LC Name Authority File, Cultural Heritage Organizations. Παράλληλα, ο κάθε φορέας μπορεί να αναπτύξει δικό του λεξιλόγιο μέσω της πλατφόρμας semantics.gr του EKT.
11.	Κάθε ΨΠΠ πρέπει να διατίθεται ως URL το βασικό ψηφιακό αρχείο διαδικτυακής διάθεσης του και το οποίο θα πρέπει να έχει ικανοποιητική ποιότητα και λογικό μέγεθος.	Συγκεκριμένα για κάθε ΨΠΠ που είναι: <ul style="list-style-type: none"> ▪ αρχείο εικόνας που προέρχεται από 2D σάρωση ή φωτογράφιση, πανοραμική λήψη 360°, περιστροφική φωτογράφιση ή πολυωνυμική χαρτογράφιση υφής θα πρέπει να έχει τα εξής

		<p>χαρακτηριστικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ μορφότυπο: JPEG ή JPEG2000, ✓ ανάλυση :1-2 megapixels με τουλάχιστον 1200 pixels στη μέγιστη διάσταση, ✓ μέγεθος: <3MB. ▪ αρχείο κειμένου (2D σάρωση) θα πρέπει να έχει: ✓ μορφότυπο: PDF/A (searchable) ή EPUB v.3, ✓ μέγεθος: <30 MB. ▪ αρχείο video θα πρέπει να είναι: ▪ μορφότυπος: Mp4, mpeg με συμπίεση με απώλειες (DV, H.263, MPEG-2, MPEG-4, H.264, Xvid, DivX) ▪ αρχείο ήχου χρειάζεται να είναι σε: μορφότυπος: mp3 (192 ή 320 Kbps) ▪ 3D μοντέλο με 3D σάρωση ή φωτογραμμετρική αποτύπωση) θα πρέπει να έχει το: ✓ μορφότυπο: glTF ή X3D ή FBX ή DAE ή OBJ και να είναι σε: ✓ μέγεθος: <30MB.
12.	Κάθε ΨΠΠ πρέπει να διατίθεται ως URL μία κατάλληλη εικόνα για προεπισκόπηση .	<p>Η εικόνα της προεπισκόπησης θα πρέπει να είναι σε JPEG ή GIF με:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ανάλυση: ~0.01 megapixels με τουλάχιστον 300 pixels στη μέγιστη διάσταση και ✓ μέγεθος: <50 KB.
13.	Τα ΨΠΠ διαδικτυακής δεν θα πρέπει να έχουν άλλους περιορισμούς πρόσβασης .	<p>Συγκεκριμένα, δεν επιτρέπεται η ενσωμάτωση περιοριστικών μηχανισμών στα αρχεία όπως είναι τα υδατογραφήματα, η κρυπτογράφηση, η ενσωμάτωση δικαιωμάτων χρήσης κλπ.</p>

Τέλος, να αναφέρουμε ότι με τη διάθεση του περιεχομένου του μέσω του SearchCulture.gr, ο κάθε φορέας προβάλλεται σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Καθώς, εάν το επιθυμεί ο φορέας, η συλλογή του περιλαμβάνεται και μέσω της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ψηφιακής βιβλιοθήκης Europeana, με συνέπεια τη διεθνή προβολή του περιεχομένου, αλλά και την αύξηση της επισκεψιμότητας του ιστοτόπου του φορέα μέσω συνδέσμων ανακατεύθυνσης. Οι προηγμένες λειτουργίες πλοήγησης και αναζήτησης στο περιεχόμενο (π.χ. σύνθετη αναζήτηση, ιεραρχική πλοήγηση σε τύπους ή ιστορικές περιόδους, φίλτρα αποτελεσμάτων) και ο εμπλουτισμός με όρους δίγλωσσων λεξιλογίων το περιεχόμενο που διατίθεται από το SearchCulture.gr αυξάνει την ευρεσιμότητά του εξασφαλίζοντας έτσι στο φορέα της διάθεσης του υλικού του και από αγγλόφωνο κοινό. Παράλληλα, η διαδικτυακή διάθεση του περιεχομένου των φορέων πολιτιστικού περιεχομένου και η βελτίωση των βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων των φορέων συντελεί στην ενεργή συμμετοχή τους στο διεθνές διασυνδεδεμένο οικοσυστήματος

πληροφόρησης και παραγωγής αξίας μέσα στον ενιαίο ψηφιακό δημόσιο χώρο, το οποίο δημιουργεί επιπρόσθετα οφέλη για την εκπαίδευση, την έρευνα και τον τουρισμό στην Ελλάδα (Γεωργιάδης et al., 2019).

6. ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΣ (Crowdsourcing)

Το crowdsourcing είναι η πρακτική της απόκτησης ιδεών, λύσεων ή υπηρεσιών από μια μεγάλη, μερικές φορές απροσδιόριστη ομάδα ανθρώπων μέσω μιας ανοικτής πρόσκλησης και μιας διαδικασίας που αξιοποιεί τη συλλογική ευφυΐα για την επίλυση προβλημάτων ή την εκτέλεση εργασιών. Ο όρος *crowdsourcing* που προέρχεται από τις λέξεις crowd (πλήθος/κοινό) και outsourcing (εξωτερική ανάθεση εργασιών), η οποία στην ελληνική γλώσσα μεταφράζεται ως *πληθοπορισμός*, και ως μοντέλο αποτέλεσε μια εναλλακτική λύση στην παραγωγή, στη δημιουργία, στη διανομή και στην προβολή των πολιτιστικών αγαθών που επλήγησαν λόγω ελλιπούς κρατικής χρηματοδότησης εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, που ξεκίνησε από το 2008 και επηρέασε αρνητικά κάθε είδος οικονομικής δραστηριότητας (Συλαίου & Λαγούδη, 2014).

Γενικά, η πρακτική, κυρίως της εξωτερικής ανάθεσης, έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν από εταιρίες για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στον εικοστό αιώνα, τέτοιες πρακτικές εμπορευματοποιήθηκαν σημαντικά από πολυεθνικές εταιρίες βασικά ως διαγωνισμοί. Ωστόσο, η έννοια του πληθοπορισμού δεν είναι καθόλου νέα. Η ιδέα αναπτύχθηκε ήδη από τον 18ο αιώνα, όταν το 1714, η βρετανική κυβέρνηση ζήτησε μια λύση προσφέροντας 20.000£ μέσω μιας ανοικτής πρόσκληση για το λεγόμενο The Longitude Problem καθώς αυτό έκανε την ιστοπλοΐα επικίνδυνη, αποδεκατίζοντας μεγάλο αριθμό ναυτικών που χάθηκαν σε άγνωστα νησιά λόγω απουσίας παραμέτρων πλοήγησης. Αυτή ήταν η πρώτη εκδήλωση πληθοπορισμού, στην οποία νικητές ήταν ο John Harrison, ένας ωρολογοποιός και ένας αυτοδίδακτος Άγγλος ξυλουργός Αργότερα, το 1884, εθελοντές καλέστηκαν να διορθώσουν και να ενημερώσουν τον κατάλογο του Oxford English Dictionary. Η έννοια του πληθοπορισμού επεκτάθηκε γρήγορα και συνεχίστηκε να επικρατεί στον 21ο αιώνα. Το 2003, η διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Wikipedia είναι ένα από τα καλύτερα παραδείγματα για την απόκτηση συλλογικής σοφίας και γνώσης που συγκεντρώνεται και οργανώνεται εθελοντικά. Επίσης, η διαδικτυακή κοινότητα βίντεο YouTube που ξεκίνησε το 2005 είναι ένα παράδειγμα του πληθοπορισμού στο τομέα της ψυχαγωγίας (Bhatti, Gao & Chen, 2020). Σήμερα, οι τεχνολογίες του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν οδηγήσει στο έπακρο και την προσέγγιση του πληθοπορισμού ως επιχειρηματικό εργαλείο παρά απλώς ως μια πλατφόρμα κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η Toyota, για παράδειγμα, κυκλοφόρησε το λογότυπο της το 1936, με τον νικητή να επιλέγεται μέσω πολλών υποβολών από προτάσεις πελατών της (Rajagopal, 2021).

Η πρώτη χρήση του όρου πληθοπορισμός αποδίδεται στον καθηγητή δημοσιογραφίας σήμερα Jeff Howe, ο οποίος το 2006 ως συντάκτης, όπου κάλυπτε τη βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας, ανέφερε στο περιοδικό Wired Magazine ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις σε όλα, από το λογισμικό σχεδιασμού προϊόντων έως τις ψηφιακές βιντεοκάμερες καταρρίπτουν τα εμπόδια κόστους που κάποτε χώριζαν τους ερασιτέχνες από τους επαγγελματίες. Έτσι, οι χομπίστες ή οι μερικώς απασχολούμενοι/ες ξαφνικά απέκτησαν μια αγορά για τις προσπάθειές τους και οι έξυπνες εταιρίες ή οι βιομηχανίες όπως των φαρμακευτικών προϊόντων και της τηλεόρασης ανακαλύπτουν τρόπους να αξιοποιήσουν το λανθάνον ταλέντο του πλήθους. Βέβαια, η εργασία του κοινού δεν είναι πάντα δωρεάν, αλλά κοστίζει πολύ λιγότερο από την πληρωμή των παραδοσιακών υπαλλήλων. Και καταλήγοντας ο Howe τόνισε, ότι αυτή η νέα πρακτική: «Δεν είναι εξωτερική ανάθεση (outsourcing). Είναι crowdsourcing.» (Howe, 2006).

Έκτοτε, ο πληθοπορισμός έχει αναδειχθεί ως μια σύνθετη, πολυεπιστημονική έννοια με εφαρμογές σε μια μεγάλη ποικιλία τομέων, συμπεριλαμβανομένης της επιστήμης των υπολογιστών, τη δημόσια υγεία, τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων, την τεχνολογία πληροφοριών, τη μηχανική, και τις επιχειρήσεις (Karachiwalla, & Pinkow, 2021). Η διεθνής βιβλιογραφία του πεδίου προσφέρει πολλούς ορισμούς με λεπτές διαφορές μεταξύ τους. Για παράδειγμα, ο Brabham et al. (2014) αναφέρει ότι: «ο πληθοπορισμός είναι ένα διαδικτυακό, καταναμημένο μοντέλο επίλυσης προβλημάτων και παραγωγής που χρησιμοποιεί τη συλλογική νοημοσύνη από δικτυωμένες κοινότητες για συγκεκριμένους σκοπούς». Ενώ, ο Chiu et al. (2014) σημειώνει ότι ο πληθοπορισμός μπορεί να θεωρηθεί «ως μέθοδος διανομής εργασίας σε μεγάλο αριθμό εργαζομένων (το πλήθος) τόσο εντός όσο και εκτός ενός οργανισμού, με σκοπό τη βελτίωση των αποφάσεων της κατασκευής, την ολοκλήρωση δύσκαμπτων εργασιών ή τη συν-δημιουργία σχεδίων και άλλων έργων». Επίσης, ορισμένοι/ες συγγραφείς ορίζουν τον πληθοπορισμό συνδέοντάς τον με άλλες έννοιες ή μοντέλα, όπως, τη συλλογική προσπάθεια όπου, η συμβολή όλων είναι απαραίτητη. Άλλοι/ες επικεντρώνονται στην συμβολή του πληθοπορισμού στην ανοικτή καινοτομία και στη συλλογική νοημοσύνη ή ως εργαλείο για τη συμμετοχή των πελατών στην ανάπτυξη προϊόντων, στη δημόσια συμμετοχή και στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση ή στην επιστήμη των πολιτών. Καταλήγοντας θα λέγαμε, ότι ο πληθοπορισμός είναι ένα διαδικτυακό μοντέλο που είναι ικανό να αξιοποιεί την εφευρετικότητα, να συγκεντρώνει το ταλέντο, τη συνεργατική ευφυΐα και να μειώνει το κόστος και τον χρόνο επεξεργασίας των δεδομένων. Σήμερα, το μοντέλο του πληθοπορισμού είναι ευρέως διαδεδομένο στην υποστήριξη διαφόρων εφαρμογών και έχει επιτύχει αξιόλογα κατορθώματα στην ταξινόμηση εικόνας ή βίντεο, στην επισήμανση, στην επεξεργασία φυσικής γλώσσας, στην ανάπτυξη λογισμικού, στο σχεδιασμό και κατασκευή λογισμικού υψηλής ποιότητας, στην αναγνώριση χαρακτήρων, στο σχεδιασμό υφασμάτων και σε πολλές άλλες εφαρμογές (Bhatti, Gao & Chen, 2020).

Χάρη στη συνεργατική φύση του διαδικτύου, ο πληθοπορισμός επιτρέπει σε ένα άτομο, ίδρυμα ή εταιρεία να επωφεληθούν από τη δουλειά, τις ιδέες ή τη σοφία του πλήθους του διαδικτύου. Αυτό το πλήθος, συνήθως ετερογενές, μπορεί να σχηματιστεί από ερασιτέχνες, εθελοντές/τριες, εμπειρογνώμονες, εταιρείες κ.λπ. που μπορεί να ανήκουν ή να μην ανήκουν σε μια συγκεκριμένη κοινότητα χρηστών. Η δουλειά αυτού του πλήθους ανταμείβεται με κάποιο τρόπο είτε απτά (με χρήματα, έπαθλα κ.λπ.) είτε άυλα (μέσω της αναγνώρισης, της ψυχαγωγίας που προσφέρει η διαδικασία, το κύρος που κερδίζουν από τη συμμετοχή τους κ.λπ.). Ένας από τους τομείς όπου ο πληθοπορισμός χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο είναι ο δημόσιος τομέας (Estellés-Arolas et al., 2015). Σε αυτόν τον τομέα, ο οργανισμός που θα πραγματοποιήσει τον πληθοπορισμό (ο crowdsourcer) είναι, τις περισσότερες φορές, ένας δημόσιος φορέας και το πλήθος αποτελείται κυρίως από ιδιώτες, αν και μπορεί επίσης να συσταθεί από ένα Μη Κυβερνητικό Οργανισμό (ΜΚΟ), εταιρείες ή και μέλη μιας γειτονιάς (Estellés-Arolas, 2022).

Ο πληθοπορισμός, είναι λοιπόν ένας τρόπος εξωτερικής ανάθεσης εργασιών σε κοινότητες χρηστών του κυρίως μέσω διαδικτύου, συνήθως με μικρή ή καθόλου αποζημίωση. Έχει χρησιμοποιηθεί στην Αϊτή και στην Κένυα για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών και των πολιτικών αναταραχών, από μελετητές για τη μετάφραση αρχαίων κειμένων, από ΜΚΟ για την αύξηση των δωρεών τους αλλά και από μεγάλες εταιρείες όπως η Proctor & Gamble, η L'Oreal, η IBM, η Boeing ή η Toyota για να δημιουργήσουν νέες ιδέες για προϊόντα, διαφημίσεις ή να συνδράμει τις εταιρείες στην επίλυση επιχειρηματικών προβλημάτων τους (Rosen, 2011; Li, 2016; Bhatti, Gao & Chen, 2020).

Ο πληθοπορισμός, συνήθως πραγματοποιείται μέσω ψηφιακών πλατφορμών - συμπεριλαμβανομένων εφαρμογών smartphone, μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εμπορικού λογισμικού και συνδεδεμένων συσκευών που αποτελούν μέρος του Διαδικτύου των Πραγμάτων (IoT) και που επιτρέπουν την αλληλεπίδραση και τη συλλογή δεδομένων. Ένα από τα πιο διάσημα παραδείγματα εφαρμογής του στον επιχειρηματικό κόσμο ήταν ένα έπαθλο του ενός εκατομμυρίου δολαρίων που προσέφερε η διαδικτυακή υπηρεσία ροής Netflix, το 2006, για έναν

αλγόριθμο υπολογιστή που θα μπορούσε να βελτιώσει τις προτάσεις ταινιών για τους θεατές. Η εταιρεία διέθεσε μεγάλες ποσότητες ανώνυμων δεδομένων θεατών και στη συνέχεια συγκέντρωσε περισσότερες από 50.000 καταχωρήσεις. Τελικά, η εταιρία απένειμε ένα «Βραβείο Netflix» σε μια ομάδα ερευνητών, αν και ποτέ δεν εφάρμοσε τον αλγόριθμο που προκρίθηκε (Greengard, 2024).

Ο Jeff Howe είχε διακρίνει τέσσερις τύπους στρατηγικών για τον πληθοπορισμό (όπως αναφέρεται στο Joseph, 2022):

- **Crowdfunding** = η συγκέντρωση χρηματικών κεφαλαίων. Το μοντέλο αυτό αποτελεί την πιο γνωστή στρατηγική και αφορά στη συγκέντρωση χρημάτων με μικρές ή μεγάλες δωρεές από ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων,
- **Crowd creation ή user-generated content** = συλλογική δημιουργία. Αφορά στη χρήση των πνευματικών ικανοτήτων του πλήθους για τη δημιουργία κάτι παραγωγικού (π.χ. YouTube, Wikipedia, DBpedia),
- **Crowd voting** = συλλογική ψηφοφορία. Εδώ τα ενδιαφέροντα των χρηστών καθώς και η γνώμη τους για προϊόντα και υπηρεσίες επαληθεύονται από τον οργανισμό που έκανε την πρόσκληση αφού αναλυθεί στατιστικά η ψήφος που έδωσε το πλήθος,
- **Crowd wisdom or collective intelligence** = συλλογική ευφυΐα. Αναφέρεται στη στρατηγική της επίλυσης ενός προβλήματος που απαιτεί λύση και το οποίο δίνεται στο πλήθος με ένα δημόσιο κάλεσμα, και όποιος/α θέλει να ρίξει φως στο θέμα μπορεί κάντε μια πρόταση ώστε να το θέμα να επιλυθεί χρησιμοποιώντας το πλήθος.

Γενικά, ο πληθοπορισμός είναι μια επωφελής στρατηγική για οποιονδήποτε οργανισμό για διάφορους λόγους, σύμφωνα με τον Joseph (2022):

1. Χρόνος: Περικόπτοντας μια εργασία και διανέμοντάς την σε μια μεγάλη ομάδα, ο πληθοπορισμός μπορεί να μειώσει το χρόνο που χρειάζεται για την ολοκλήρωση της,
2. Κριτήρια επικύρωσης: Στις περισσότερες περιπτώσεις, μια εταιρία ή ένας οργανισμός δεν γνωρίζει ποιοι παράγοντες προκαλούν ανωμαλίες στα προϊόντα και στις υπηρεσίες τους. Αν το κοινό μέσω πληθοπορισμού ενεργήσει ως πελάτης ή χρήστης ενός προϊόντος ή υπηρεσίας σε στάδιο ελέγχου (beta) τότε εκπληρώνεται η επικύρωση τους από πρώτο χέρι,
3. Διαφορετικότητα: Ένα πλήθος πελατών ή χρηστών ανοίγουν την πόρτα σε μια πληθώρα εννοιών,
4. Κλίμακα: Όταν μια εργασία κατανέμεται στα μέλη ενός πλήθους, στη συνέχεια πολύ μεγαλύτερες εργασίες μπορεί να εκπληρωθούν όπως γίνεται σε ένα σύνθετο πρόγραμμα υπολογιστή.

Ο πληθοπορισμός ως εργαλείο για την πολιτιστική καινοτομία

Ο πληθοπορισμός έχει αναδειχθεί ως μια δυναμική προσέγγιση των ανθρώπων πάνω από την απομονωμένη και ατομικιστική ιδέα για την εξερεύνηση της καινοτομίας, των κοινωνικών αξιών και των επιχειρηματικών συμμαχιών δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Rajagopal, 2021). Το μοντέλο του πληθοπορισμού στους πολιτιστικούς και δημιουργικούς τομείς (γνωστές και ως πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες – cultural and creative industries) που κυμαίνονται από τις παραστατικές & εικαστικές τέχνες έως τα βιντεοπαιχνίδια και τις διαφημίσεις) μπορεί να περιλαμβάνει συνεισφορές του κοινού σε δημιουργικά έργα ή μια εξωτερική ανάθεση μικρο-εργασιών που συνδέονται με ένα έργο, όπως μια νέα ροή εργασίας ή ένα επιχειρηματικό μοντέλο. Για παράδειγμα, πολλοί ανοικτοί διαγωνισμοί για λογότυπα ή για διακόσμηση εσωτερικών χώρων και μόδας παρουσιάζονται στο δυναμικό των πελάτων μέσω αποκλειστικών διαδικτυακών πλατφορμών. Οι διοργανωτές μέσω αυτών των διαγωνισμών λαμβάνουν πολλές ιδέες από το κοινό, δεν ρισκάρουν ή ακόμα αντλούν και έμπνευση δωρεάν για τα προϊόντα τους.

Είναι αλήθεια ότι σε αυτές τις περιπτώσεις, το κοινό επωφελείται λιγότερο, καθώς μόνο λίγοι/ες από τους καλύτερους/ες πληρώνονται.

Ειδικότερα, ο πληθοπορισμός στα έργα της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τη συμμετοχή του κοινού στη συλλογή, περιγραφή, κατηγοριοποίηση ή επιμέλεια φωτογραφιών ή χειρόγραφων και αντιλαμβάνεται ως μια έκφραση της δημοκρατικής συμμετοχής του και της δέσμευσης του προς τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ή ως μια προσπάθεια ολοκλήρωσης της επαγγελματικής εξειδίκευσης με τη γνώση του ευρύτερου κοινού. Συνήθως, ο πληθοπορισμός, στα έργα πολιτιστικής κληρονομιάς έχει τη μορφή εργασίας σε ένα έργο χωρίς αμοιβή ή της εκτέλεσης μικρο-εργασιών για ένα μικρό χρηματικό ποσό (Pasikowska-Schnass, 2016).

Για τη μελέτη των κινήτρων του κοινού που συμμετέχει και αλλά και του σχεδιασμού των διάφορων έργα και πρωτοβουλιών πληθοπορισμού στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ακόλουθη ταξινόμηση του Πίνακα 1. καταγράφει με σαφήνεια έξι βασικούς τύπους (Oomen, & Aroyo, 2011).

Ταξινόμηση έργων πληθοπορισμού	
Τύπος	Σύντομη περιγραφή
Διόρθωση και εργασίες μεταγραφής (transcription)	Πρόσκληση του κοινού για διόρθωση ή/και μεταγραφή λέξεων/γραμμάτων που έχουν λάθη μετά από τη ψηφιοποίηση υλικού
Συγκειμενοποίηση εννοιών (contextualization)³⁰	Προσθήκη γνώσεων στα αντικείμενα με βάση τα συμφραζόμενα π.χ. λέγοντας ιστορίες ή γράφοντας άρθρα/σελίδες wiki ώστε να διασαφηνιστεί η σχέση μεταξύ των αντικειμένων
Συμπλήρωση συλλογής	Ενεργή αναζήτηση για πρόσθετα αντικείμενα ώστε να συμπεριληφθούν π.χ. ως online εκθέματα ή σε μια έκθεση σε φυσικό χώρο
Ταξινόμηση	Συγκέντρωση περιγραφικών μεταδεδομένων που σχετίζονται με αντικείμενα σε μια συλλογή. π.χ. η επισήμανση (tagging) σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης
Συν-επιμέλεια	Χρήση της έμπνευσης/εξειδίκευσης μη επαγγελματιών επιμελητών/τριών για τη δημιουργία online ή μη εκθέσεων
Χρηματοδότηση από το κοινό (crowdfunding)	Συλλογική συνεργασία ανθρώπων που προσφέρουν τα χρήματά τους και άλλους πόρους για να υποστηρίξουν προσπάθειες που έχουν ξεκινήσει άλλοι

Πίνακας 3. Ταξινόμηση έργων πληθοπορισμού. Προσαρμογή από το σχετικό πίνακα των Oomen, & Aroyo (2011).

Ο διαδικτυακός πληθοπορισμός, πιο συγκεκριμένα, στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς βασίζεται στην από κοινού παραγωγή και συν-δημιουργία και προσκαλεί ανθρώπους, συνήθως εθελοντές/εθελόντριες, για να βελτιώσουν τις περιγραφές των ψηφιακών έργων των βιβλιοθηκών, αρχείων και μουσείων μέσω της επισήμανσης, της μεταγραφής και της παραχής γνώσης από πρώτο χέρι. Σύμφωνα με την Van Hyning, (2023), η διαδικασία αυτή παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση από το 2015, όταν πολλά εργαλεία και πλατφόρμες έγιναν

³⁰ contextualization = συγκειμενοποίηση ή πλαίσιοθέτηση, πλαίσισωση, εμπλαίσωση

Περισσότερα στο: <https://www.lexilogia.gr/threads/contextualization-συγκειμενοποίηση-πλαισιοθέτηση-πλαισίωση-εμπλαίσωση.7066/> (Πρόσβαση 15/5/2024)

ευρέως διαθέσιμες, όπως το δωρεάν πρόγραμμα δημιουργίας έργων Zooniverse.org³¹, η συνδρομητική πλατφόρμα μεταγραφής FromThePage³², η PyBossa³³, το Scripto για Omeka³⁴, η Transkribus³⁵ αλλά και ιστότοποι κοινωνικών μέσων όπως η πλατφόρμα δημοσίευσης φωτογραφιών Flickr³⁶. Ο πληθοπορισμός, καταγράφεται σήμερα ως μια δέσμευση του ευρύτερου κοινού στην παραγωγή μεταδεδομένων μέσω ιστοτόπων ιδρυμάτων, πυλών πολιτιστικής κληρονομιάς, εργαλείων wikis ή πλατφορμών μέσω κοινωνικής δικτύωσης και θεωρείται όχι μόνο ως ένας αποτελεσματικός αλλά και οικονομικά αποδοτικός τρόπος για να γίνουν οι συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς πιο ανοικτές και αναζητήσιμες. Παράλληλα, η συμμετοχική αυτή διαδικασία συντελεί στην εκπλήρωση της δημοκρατικής αποστολής των πολιτιστικών οργανισμών δημιουργώντας μια πιο ποικιλόμορφη και πολυφωνική πολιτιστική κληρονομιά (Giaccardi et al., 2012; Dahlgren & Hansson, 2022).

Μια σημαντική ακόμη συμβολή του πληθοπορισμού στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η δέσμευση των τοπικών κοινωνιών στη διαδικασία της διατήρησης. Με τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, ο πληθοπορισμός επιτρέπει μια συλλογική προσέγγιση μέσα από την οποία αναγνωρίζεται ότι η πολιτιστική κληρονομιά δεν ανήκει μόνο σε ειδικούς και μελετητές αλλά ανήκει και στις κοινότητες που τη δημιούργησαν. Με τη συμμετοχή των κοινοτήτων τους δίνεται η ευκαιρία να οικειοποιηθούν την πολιτιστική τους κληρονομιά, να συμμετέχουν στη διατήρησή και να συμβάλουν στην ανταλλαγή δεδομένων πολιτιστικής κληρονομιάς. (Constantinidis, 2016; Tricarico, Lorenzetti & Morettini, 2023).

Σήμερα, η άμεση συμμετοχή της κοινότητας στην τεκμηρίωση της υλικής και της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) παίζει κρίσιμο και καινοτόμο ρόλο και σε έργα βιώσιμης ανάπτυξης που επικεντρώνονται στην πολιτιστική κληρονομιά. Και αυτό γιατί, μέσω του πληθοπορισμού δίνεται η ευκαιρία στα μέλη μιας κοινότητας να συμμετέχουν ενεργά στον κοινωνικό μετασχηματισμό της επικράτειας παρέχοντας δεδομένα άμεσης πληροφόρησης. Δηλαδή, αυτή η κοινωνική καινοτομία δημιουργεί αλλαγή στην προοπτική και στις πολιτικές σε αυτόν τον στρατηγικό τομέα γιατί διεγείρει τις εμπλεκόμενες κοινότητες να αξιοποιήσουν ενεργά νέα εργαλεία και να συμβάλουν έτσι στην πρόσβαση και στη χρήση πολιτιστικών και οικονομικά πολύτιμων δεδομένων από εκείνους που τα έχουν δημιουργήσει και τα έχουν μεταδώσει στην πάροδο του χρόνου (Tricarico, Lorenzetti & Morettini, 2023).

Σε αυτό το πλαίσιο, το μοντέλο του πληθοπορισμού έχει χρησιμοποιηθεί και σε έρευνες που σχετίζονται με τη εμπλοκή του κοινού μέσω των συμμετοχικών Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (Public Participation Geographic Information System - PPGIS ή απλά Participatory GIS - PGIS) τα οποία αξιοποιούν τις απόψεις όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε περιβαλλοντικά προβλήματα και αποτελούν εργαλεία κοινωνικής συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων (Χαλκιάς & Γκούσια, 2015; Haltofoová, 2020; Alattar, Cottrill & Beecroft, 2021). Τα PGIS συνδέονται επίσης στενά με την εμφάνιση της επιστήμης των πολιτών και τον εκδημοκρατισμό της γνώσης καθώς χρησιμοποιούνται και δημιουργούνται από μη ειδικούς, τους πολίτες (Seitsonen, 2017). Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση είναι η μελέτη περίπτωσης του Nikkilä Memories όπου τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα PPGIS χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή αναμνήσεων της τοπικής κοινότητας σε σχέση με τα παλιά κτίρια της πόλης Nikkilä³⁷ στη Φιλανδία. Σύμφωνα με την Nummi (2018), η ιδέα του έργου πληθοπορισμού ήταν

³¹ <https://www.zooniverse.org/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³² <https://fromthepage.com/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³³ <https://pybossa.com/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

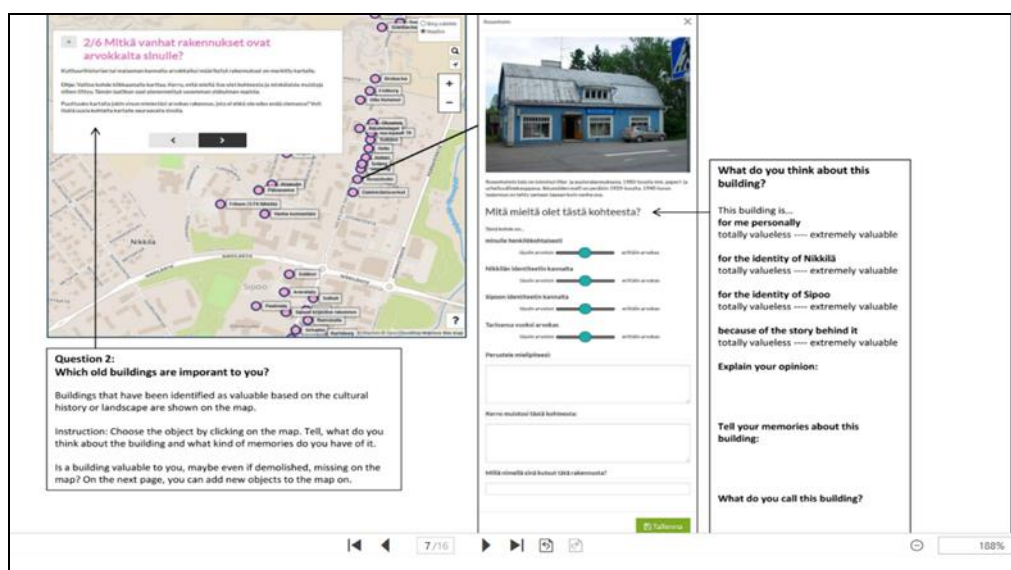
³⁴ <https://omeka.org/classic/docs/Plugins/Scripto/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³⁵ <https://www.transkribus.org/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³⁶ <https://www.flickr.com/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³⁷ Η Nikkilä είναι το διοικητικό κέντρο του Sipoo, ενός αναπτυσσόμενου δήμου της μητροπολιτικής περιοχής του Ελσίνκι στη Φιλανδία. Περισσότερα στο: <https://en.wikipedia.org/wiki/Nikkil%C3%A4> (Πρόσβαση 13/5/2024)

να αξιολογηθούν από το κοινό τα έργα που οι ειδικοί (του τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς και αρχιτέκτονες) είχαν εκτιμήσει πως αποτελούν στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς για την πόλη (για παράδειγμα, ένας παλιός αχυρώνας και ένα εστιατόριο από τη δεκαετία του '70) μέσω ενός ερωτηματολογίου-χάρτη (Εικόνα 7.) που αναπτύχθηκε με ένα εργαλείο PPGIS που ονομάζεται Martionnaire. Παράλληλα, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι άνθρωποι ενθαρρύνθηκαν να μοιραστούν τις αναμνήσεις τους από τα κτήρια της Nikkilä μέσω του hashtag #muistojoennikkilä στο Instagram, Twitter και Facebook. Δηλαδή, στην έρευνα αυτή συγκρίθηκαν οι ειδικές γνώσεις και οι πολύτιμες γνώσεις του κοινού σχετικά με τις άυλες πτυχές της πολιτιστικής κληρονομιάς που αποκτήθηκαν μέσω αναμνήσεων και οι οποίες βασίζονται σε τόπους (τα κτήρια) της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ερωτηματολόγιο του χάρτη ήταν ανοικτό από τις 21 Μαρτίου έως τις 31 Ιουλίου 2016 και ελήφθησαν 186 απαντήσεις. Συγκεντρώθηκαν περισσότερες από 700 αξιολογήσεις παλαιών κτιρίων, 39 γραπτές αναμνήσεις, 12 εικόνες και 106 σημάνσεις που αξιολογούσαν ως σημαντικά συγκεκριμένα κτήρια. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από έργο αναλύθηκαν από τους σχεδιαστές του Δήμου της Σίροο, όπου ανήκει η πόλη ανέλυσαν αυτές τις πληροφορίες και χρησιμοποιήθηκαν στο μελλοντικό τους πολεοδομικό σχεδιασμό. Σε αυτό το σχέδιο, για παράδειγμα, προσδιορίστηκε τα ειδικά τα παλιά ξύλινα σπίτια Nikkilä (που δεν είναι μόνο αγαπητά στους κατοίκους, αλλά και ακρογωνιαίοι λίθοι της ταυτότητας της και άρα χρήζουν προστασίας και διατήρησης).

Εικόνα 7. Μια οθόνη του ερωτηματολογίου χάρτη Nikkilä Memories. Πνευματικά δικαιώματα: Δήμος Σίροο και Marita Oy. Πηγή: Nummi (2018)

Τα έργα του πληθοπορισμού του πολιτιστικού τομέα είναι δύσκολο να ταξινομηθούν κατά τον τύπο εργασίας που εκτελεί το κοινό σε αυτά. Ωστόσο, είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη οι κύριες διαδικασίες με επίκεντρο τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στα έργα. Σύμφωνα με τους Ridge et al. (2021) στο δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου *The Collective Wisdom Handbook: Perspectives on Crowdsourcing in Cultural Heritage - community review version*³⁸, τα κοινά παραδείγματα των έργων του πληθοπορισμού περιλαμβάνουν:

³⁸ Αξίζει να αναφερθεί ότι το βιβλίο αυτό είναι αποτέλεσμα μέρος του έργου *Collective Wisdom* (<https://collectivewisdomproject.org.uk/>) που χρηματοδοτείται από το Ερευνητικό Συμβούλιο Τεχνών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του Ηνωμένου Βασιλείου (Arts and Humanities Research Council). Ένα βασικό αποτέλεσμα αυτού του Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και Πληθοπορισμός 38

- **Διόρθωση/βελτίωση ψηφιακού υλικού.** Για παράδειγμα, διόρθωση κειμένων που έχουν έχει μεταγραφεί χειροκίνητα ή αυτόματα μέσω Optical Character Recognition³⁹ - OCR (Οπτική Αναγνώριση Χαρακτήρων) ή με περικυπη εικόνων για την κατάργηση των κενών περιθωρίων στο κείμενο, όπως το έργο New York Public Library's Building Inspector⁴⁰,
- **Βελτίωση της δυνατότητας εντοπισμού του υλικού.** Σε αυτή την περίπτωση, γίνεται η μεταγραφή χειρόγραφου κείμενο ή προθέτονται ή βελτιώνονται πληροφορίες σχετικά με το υλικό με προσθήκη ή διόρθωση των μεταδεδομένων, π.χ., το έργο Adler Planetarium's Tag Along with Adler⁴¹,
- **Εύρεση πληροφοριών σχετικά με μια πηγή.** Για παράδειγμα, γίνεται αναγνώριση ενός αντικειμένου σε μια εικόνα ή ταξινόμηση ενός κειμένου ή εύρεση ενός κατάλληλου ονόματος, π.χ., το έργο World Architecture Unlocked⁴² της της Conway Library,
- **Δημιουργία δεδομένων/υλικού/συλλογής.** Για παράδειγμα, η δημιουργία νέου υλικού ή συλλογή και συγκέντρωση υπαρχόντων πόρων, όπως η περίπτωση της Wikipedia.

Πολλοί οργανισμοί και ιδρύματα έχουν πραγματοποιήσει διαφορετικούς τύπους έργων πληθοπορισμού στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως για τη διόρθωση και τη μεταγραφή (π.χ. Australian Newspaper Digitisation Program⁴³, Transcribe Sheng⁴⁴), τη συγκεκριμενοποίηση εννοιών (π.χ. StoryCorps⁴⁵), τη συμπλήρωση της συλλογής (Ghostsign), τη

έργου, ήταν η συγγραφή ενός βιβλίου ανοικτής πρόσβασης σχετικά με το crowdsourcing στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς ενώ ταυτόχρονα να δημιουργήσει μια κοινότητα ειδικών που συνεισέφεραν με τη γνώση και την τεχνογνωσία τους στο βιβλίο. Το βιβλίο διατίθενται μέσω της σχετικής ιστοσελίδας και οι συγγραφείς του ενθαρρύνουν τους αναγνώστες να σχολιάσουν, να δώσουν παραδείγματα ή να πουν τις απόψεις τους για τα θέματα που εξετάζονται μέσω online συζητήσεων ή επισημάνσεων ώστε να ληφθούν υπόψη στην επόμενη έκδοση του βιβλίου. Δηλαδή, είναι ένα βιβλίο για τον πληθοπορισμό δημιουργημένο με τις διαδικασίες του πληθοπορισμού. Περισσότερα στο: <https://britishlibrary.pubpub.org/> (Πρόσβαση 13/5/2024)

³⁹ Optical Character Recognition (OCR): η Οπτική Αναγνώριση Χαρακτήρων είναι η διαδικασία της μετατροπής σαρωμένων εικόνων χειρογράφων ή έντυπων κειμένων σε κείμενο που είναι αναγνώσιμο από ηλεκτρονικό υπολογιστή. Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CF%8E%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7_%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%AE%CF%81%CF%89%CE%BD (Πρόσβαση 13/5/2024)

⁴⁰ <https://www.nypl.org/digital-research/projects/building-inspector> (Πρόσβαση 13/5/2024)

⁴¹ <https://www.zooniverse.org/projects/webster-institute/tag-along-with-adler> (Πρόσβαση 13/5/2024)

⁴² <https://www.zooniverse.org/projects/courtauldigital/world-architecture-unlocked> (Πρόσβαση 13/5/2024)

⁴³ Το 2009 μέσω του Australian Newspapers Digitisation Program (ANDP) της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Αυστραλίας (National Library of Australia - <https://www.nla.gov.au/>) δόθηκε στο κοινό δωρεάν online δημόσια πρόσβαση σε περισσότερες από 720.000 σελίδες εφημερίδων που περιείχαν πάνω από 6,8 εκατομμύρια άρθρα. Το κοινό βοήθησε στη βελτίωση των δεδομένων μέσω της διόρθωσης 6 εκατομμυρίων γραμμών κειμένου και πρόσθεσε 166.000 ετικέτες και 4.200 σχόλια.

Περισσότερα στο: Holley, R. (2009). A success story-Australian newspapers digitisation program. *Online Currents*, 23(6), 283-295. Ανακτήθηκε από <http://eprints.rclis.org/14176/>

⁴⁴ Περισσότερα στο: Zhang, X., Chen, S., Zhao, Y. C., Song, S., & Zhu, Q. (2020). The influences of social value orientation and domain knowledge on crowdsourcing manuscript transcription: An empirical investigation of the Transcribe-Sheng project. *Aslib Journal of Information Management*, 72(2), 219-242. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1108/AJIM-08-2019-0221>

⁴⁵ Περισσότερα στο: Carletti, L., Giannachi, G., Price, D., McAuley, D., & Benford, S. (2013). Digital humanities and crowdsourcing: An exploration. *Museums and the Web*.

Ανακτήθηκε από <https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10871/17763>

ταξινόμηση (π.χ. Steve Museum⁴⁶), τη συν-δημιουργία (π.χ. Expose: My Favorite Landscape) και τη χρηματοδότηση από το κοινό (crowdfunding), π.χ. MicroPasts⁴⁷ (Zhang et al., 2022).

Προκλήσεις

Παρόλο που ο πληθοπορισμός αναγνωρίζεται ως μια σημαντική μέθοδος εμπλουτισμού δεδομένων που προτάθηκε ήδη από τον 20ο αιώνα, έχει άρρηκτα ορισμένους περιορισμούς. Αυτές οι προκλήσεις αφορούν τα εξής θέματα:

1. Ειδικά και καλά δομημένα καθήκοντα για τους εθελοντές/τριες. Αυτή είναι μια από τις κύριες προκλήσεις καθώς αν η ικανότητα του πλήθους δεν χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά και το κοινό που θα συμμετάσχει δεν τους ανατίθενται καθήκοντα σύμφωνα με τη δική τους επάρκεια τότε τις περισσότερες φορές οι άνθρωποι δυσκολεύονται να επιτύχουν ένα έργο ή χάνουν το ενδιαφέρον τους. Αυτό οδηγεί την προσπάθεια σε μη ικανοποιητικά αποτελέσματα και επίσης ο χρόνος που αφιερώθηκε για την εργασία έχει χαθεί (Joseph, 2022).
2. Έλλειψη κινήτρων. Ο οργανισμός που θα οργανώσει το εγχείρημα πληθοπορισμού πρέπει να είναι σε θέση να προσελκύει στο συμμετέχων κοινό στη χρήση των πιθανών πλεονεκτημάτων τους, ειδικά αν το πλήθος αντιμετωπίζει ένα δύσκολο έργο, το οποίο χρειάζεται σημαντικό χρόνο και προσπάθεια. Πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι εάν οι άνθρωποι παρακινηθούν σωστά θα καλύτερα αποτελέσματα (Alam & Campbell, 2013; Eveleigh et al., 2014; Zhang et al., 2018; Joseph, 2022).
3. Ανάγκη για παρακολούθηση της απόδοσης των εθελοντών/ντριών (Oomen & Aroyo, 2011).
4. Διασφάλιση ότι το εγχείρημα έχει προσελκύσει το σωστό κοινό. Όπως έχει ήδη ειπωθεί, ο πυρήνας του πληθοπορισμού είναι το πλήθος. Αν δεν έχει γίνει πρόκληση στο σωστό πλήθος, με βάση τις απαιτήσεις και τις δεξιότητες του τότε το πλήρες εγχείρημα θα διαταραχθεί (Zhang et al., 2020; Joseph, 2022).

6.1 ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΚΑΜΠΑΝΙΩΝ ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΥ

Γενικά, οι πλατφόρμες που υποστηρίζουν δραστηριότητες πληθοπορισμού εξαρτώνται από τις εργασίες που εκτελούνται και από το κοινό που συμμετέχει σε αυτές. Υπάρχουν διάφοροι τύποι τέτοιων πλατφορμών, δηλαδή, οι πλατφόρμες επί πληρωμή που συμμετέχουν εργαζόμενοι/ες, οι πλατφόρμες παιχνιδιών και οι πλατφόρμες εθελοντικής εργασίας (Pradani, & Hasibuan, 2018). Για παράδειγμα, η Amazon Mechanical Turk (MTurk)⁴⁸ είναι μια δημοφιλής πλατφόρμα επί πληρωμή, οι οποία στην πραγματικότητα παρέχει μια νέα αγορά εργασίας με πληθοπορισμό, δηλαδή, διευκολύνει τα άτομα και τις επιχειρήσεις να αναθέσουν σε εξωτερικούς συνεργάτες εργασίες και οι εργαζόμενοι/ες που είναι ήδη εγγεγραμμένοι στην πλατφόρμα να μπορούν να επιλέξουν τις εργασίες που είναι διαθέσιμες και να πληρωθούν αναλόγως. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται, ορισμένα έργα πληθοπορισμού του πολιτιστικού τομέα όπου για την παρακίνηση του κοινού χρησιμοποιούν την παιχνιδιοποίηση (gamification) συνήθως

⁴⁶ Περισσότερα στο: Oomen, J., & Aroyo, L. (2011, June). Crowdsourcing in the cultural heritage domain: opportunities and challenges. In *Proceedings of the 5th International Conference on Communities and Technologies*, 138-149. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1145/2103354.2103373>

⁴⁷ <https://micropasts.org/> (Πρόσβαση 15/5/2024)

⁴⁸ <https://www.mturk.com/> (Πρόσβαση 16/5/2024)

δημιουργώντας διαδικτυακά παιχνίδια για την ολοκλήρωση εργασιών. Τέτοιο δείγμα έχουμε στο παράδειγμα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Φιλανδίας (National Library of Finland) το όποιο το 2011-2012, πραγματοποίησε μια επιτυχημένη τέτοια εκστρατεία όταν περισσότεροι από 110.000 συμμετέχοντες, μέσω διαδικτυακών παιχνιδιών, διόρθωσαν τα κείμενα ταυτοποίησης σε ψηφιοποιημένα έγγραφα της (Seitsonen, 2017). Στη συνέχεια, θα παραθέσουμε χαρακτηριστικά μοντέλα συνεργατικών πλατφορμών που αξιοποιούνται από πολιτιστικούς οργανισμούς για τη διεξαγωγή διαδικτυακών καμπανιών πληθοπορισμού.

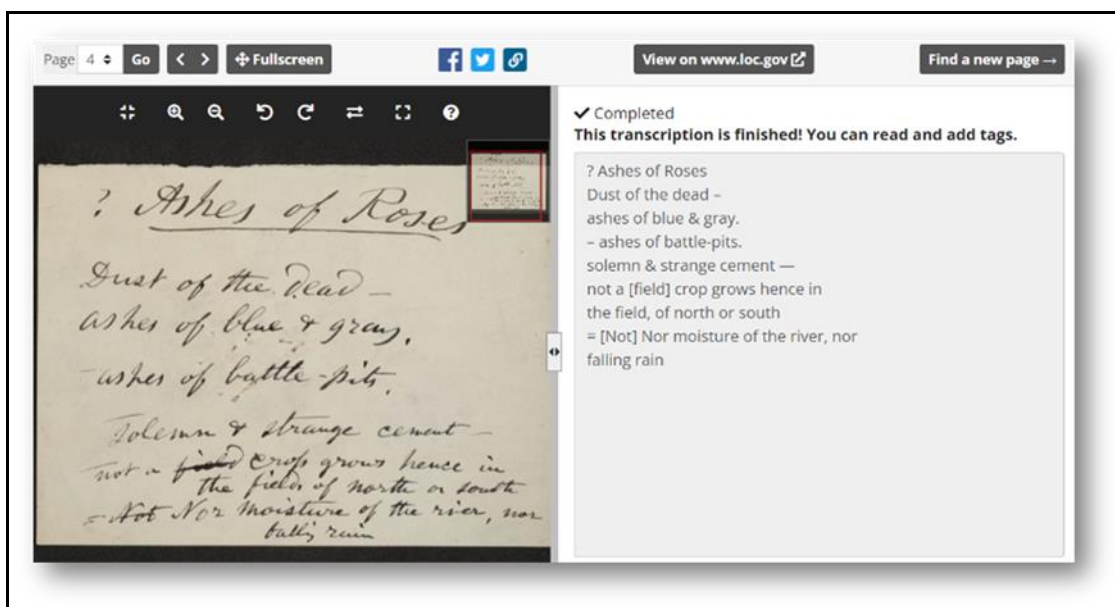
Μεταξύ των πιο γνωστών τέτοιων πλατφορμών είναι η **Zooniverse** η οποία έχει τις ρίζες στην επιστημονική έρευνα και συγκεκριμένα στην στον τομέα της αστροφυσικής. Στο πρώτο έργο που δημιουργήθηκε με την πλατφόρμα, το Galaxy Zoo, το οποίο ξεκίνησε το 2007, προσκαλέστηκε ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων να ταξινομήσουν τους γαλαξίες μέσω του διαδικτύου με τη μέθοδο του πληθοπορισμού ή της επιστήμης των πολιτών με στόχο να χρησιμοποιηθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητες των εθελοντών/τριών και όχι απλώς οι υπολογιστές (Lintott et al., 2008). Ενώ και έργα ανθρωπιστικών επιστημών και συλλογών άρχισαν να εμφανίζονται από το 2011, η πλειοψηφία από τα περισσότερα από 200 έργα που έχουν κυκλοφορήσει στην πλατφόρμα έχουν προέλθει από επιστημονικούς κλάδους. Για παράδειγμα, το έργο Old Weather που είναι από τα πρώτα έργα μεταγραφής κειμένου, στο οποίο προσκαλέστηκαν εθελοντές/τριες να μεταγράψουν δεδομένα καιρού από ημερολόγια πλοίων, δηλαδή να διαβάσουν και να μεταφέρουν σε κείμενο τα χειρόγραφα ημερολόγια. Στη συνέχεια, τα αποτελέσματα των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν για τη διενέργεια ποσοτικής κλιματολογικής έρευνας (Blickhan et al., 2019). Σε κάθε εκστρατεία που διοργανώνεται στη πλατφόρμα, οι εθελοντές/τριες συνήθως ανατρέχουν σε μια συλλογή από αντικείμενα που επιλέχθηκαν από τους εμπλεκόμενους επιστήμονες της εκστρατείας (π.χ. εικόνες, βίντεο, ακουστικά αρχεία, gifs) και μπορούν να προσθέσουν περιεχόμενο μέσω συγκεκριμένων εργασιών που τους έχουν ανατεθεί. Οι εργασίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν: καταμέτρηση, σχεδίαση, επισήμανση, απάντηση ερωτήσεων ή ερωτηματολογίων ή μεταγραφή. Η διαδικασία της δημιουργίας μιας εκστρατείας στην πλατφόρμα είναι απλή. Αρχικά, χρειάζεται να αποφασιστεί από τους διοργανωτές το είδος των εργασιών που προσκαλούν τους εθελοντές/τριες να κάνουν και μετά να προστεθούν τα δεδομένα και όποιες άλλες χρήσιμες πληροφορίες για το κοινό που θα συμμετάσχει. Στη συνέχεια, οι διοργανωτές έχουν δύο επιλογές, είτε να αποστείλουν το URL της εκστρατείας τους απευθείας στο κοινό τους (εάν έχουν κάποιο ήδη) και να αρχίσουν άμεσα τη συλλογή δεδομένων, είτε η έναρξη και η εμφάνιση της εκστρατείας να γίνει με πρόκληση από τη σελίδα της πλατφόρμας. Με την ολοκλήρωση μιας πληθοποριστικής εκστρατείας στη πλατφόρμα Zooniverse, τα δεδομένα που προκύπτουν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συγγραφή και τη δημοσίευση επιστημονικών εργασιών και οι οποίες μάλιστα αναρτώνται στην ιστοσελίδα της (Zooniverse, χ.χ.).

Παράλληλα, πολλά ιδρύματα πληροφόρησης και πολιτισμού της κατηγορίας Αίθουσες Τέχνης, Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία σε όλο τον κόσμο έχουν εδώ και χρόνια αξιοποιήσει τις δυνατότητες του πληθοπορισμού μέσω διαδικτυακών πλατφορμών, π.χ. με την εξωτερική ανάθεση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων σε μια κοινότητα μέσω μιας ανοικτής πρόσκλησης. Ήδη, πολλά τέτοια ιδρύματα έχουν δημιουργήσει τις δικές τους πλατφόρμες και έχουν κάνει διαθέσιμο τον κώδικα, όπως η πλατφόρμα ανοικτού κώδικα **Concordia**⁴⁹ της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου των ΗΠΑ (Library of Congress), που υποστηρίζει το έργο *By the people* (<https://crowd.loc.gov/>). Μέσω αυτού του έργου, η βιβλιοθήκη προσκαλεί εθελοντές και εθελόντριες να μεταγράψουν, να ελέγξουν και να προσθέσουν ετικέτες σε ψηφιοποιημένες σελίδες από τις συλλογές της, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του, και μέχρι την 1/5/2024⁵⁰ έχουν ήδη γίνει 41 καμπάνιες όπου πάνω από 40.000 εγγεγραμμένοι χρήστες πρόσθεσαν

⁴⁹ <https://github.com/LibraryOfCongress/concordia> (Πρόσβαση 7/5/2024)

⁵⁰ By the People by the numbers: <https://crowd.loc.gov/about/> (Πρόσβαση 7/5/2024)

περιεχόμενο ενώ 500.000 ολοκληρωμένες μεταγραφές έχουν ενσωματωθεί ξανά στον ηλεκτρονικό κατάλογο της βιβλιοθήκης, καθιστώντας τις αναζητήσιμες με λέξεις και αναγνώσιμες από τεχνολογίες προσβασιμότητας. Όλες οι μεταγραφές (Εικόνα 8.) δημιουργούνται και εξετάζονται από εθελοντές/εθελόντριες σε ένα μοντέλο που βασίζεται στη συναίνεση στο οποίο δύο ή περισσότεροι εθελοντές πρέπει να συμφωνήσουν ώστε μια μεταγραφή για να θεωρηθεί ολοκληρωμένη. Οι μεταγραφές που προκύπτουν προστίθενται στις ψηφιακές συλλογές μαζί με τις εικόνες για καλύτερη αναζήτηση και προσβασιμότητα των συλλογών. Επιπλέον, όταν ολοκληρωθεί μια μεταγραφή, οι καμπάνιες δημοσιεύονται ως σύνολα δεδομένων αρχείων .CSV με δυνατότητα λήψης δωρεάν όλων των μεταγραφών της καμπάνιας, καθώς και με ελάχιστα μεταδεδομένα. Τα σύνολα των δεδομένων αυτών μπορούν να υποστηρίξουν πληθώρα σκοπών, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας σε τομείς όπως η ιστορία, γλωσσολογία, οικονομία και πολιτική επιστήμη (Van Hyning et al., 2022).

Εικόνα 8. Παράδειγμα μεταγραφής σε προσχέδιο του ποιήματος του Walt Whitman, *Ashes of Roses*. Παρέχεται στις οδηγίες μεταγραφής «Getting started»:

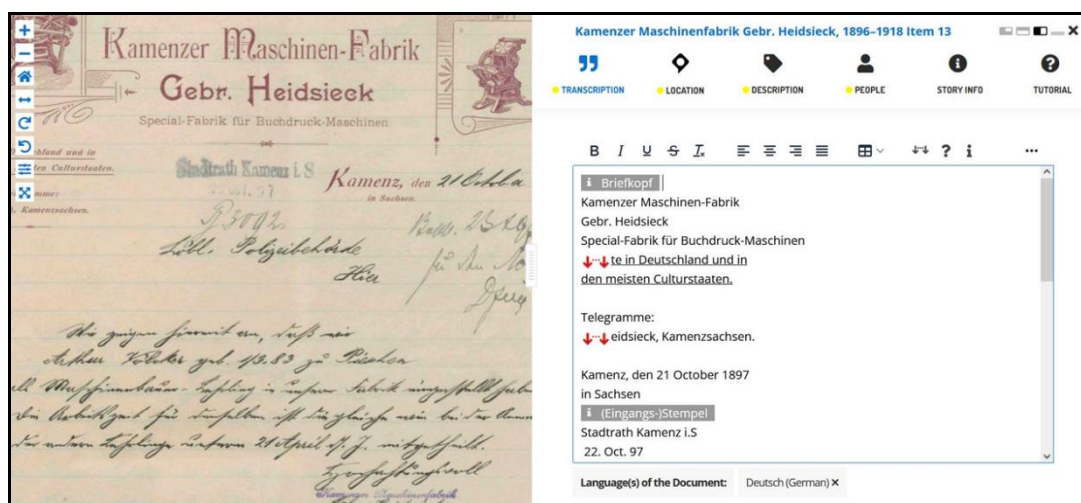
<https://crowd.loc.gov/resources/>

Ανάλογη περίπτωση είναι και η πλατφόρμα της Europeana, η **Transcribathon - Europeana Transcribe**⁵¹, η οποία είναι μια διαδικτυακή επιστημονική πρωτοβουλία που ενεργοποιεί το κοινό για το σημοσιολογικό εμπλουτισμό του ψηφιοποιημένου υλικού από τις συλλογές της. Μέσω του πληθοποριστικού μοντέλου η κοινότητα των χρηστών καλείται να μεταγράψει ιστορικά έγγραφα (κυρίως χειρόγραφα) διαθέσιμα στο αποθετήριο της Europeana. (Andresel, Gordea & Stevanetic, 2023). Η διαδικασία της μεταγραφής⁵² απαιτεί από το κοινό να κάνουν εγγραφή στο σύστημα και να δημιουργήσουν ένα λογαριασμό (Europeana.eu account) ένα έγγραφο σχετικό με την εκστρατεία που πραγματοποιείται και να ξεκινήσουν τη μεταγραφή (Εικόνα 9.). Στη συνέχεια, γίνεται η μεταγραφή του χειρόγραφου, συμπληρώνονται οι γεωγραφικές πληροφορίες που το αφορούν και τέλος δίνεται η περιγραφή και ο περαιτέρω

⁵¹ <https://europeana.transcribathon.eu/>

⁵² Περισσότερες πληροφορίες στο Εγχειρίδιο της μεταγραφής εδώ: <https://europeana.transcribathon.eu/tutorial-english/> (Πρόσβαση 10/5/2024)

εμπλουτισμούς του χειρόγραφου. Για παράδειγμα, με την ευκαιρία του Μήνα της Γυναικείας Ιστορίας που έχει καθιερώσει η Europeana, η Europeana Transcribe προσφέρει στο κοινό την ευκαιρία να βοηθήσει να γίνουν πιο ορατές γυναικείες ιστορίες και προσβάσιμες μέσω μιας ειδικής εκστρατείας. Η εκστρατεία αυτή περιλαμβάνει επιστολές, ημερολόγια και έγγραφα που γράφτηκαν από γυναίκες που χρήζουν μεταγραφής εμπλουτισμού μεταδεδομένων. Τη χρονιά που διανύουμε, η Europeana μέσω του Transcribathon μοιράζεται ιστορίες γυναικών τόσο από την ιστορία όσο και από τη σημερινή εποχή, αναδεικνύοντας τις Αφρο-Ευρωπαϊκές συγγραφείς, την πρώτη γυναίκα δημοσιογράφο της Πορτογαλίας, Virginia Quaresma, και πολλές άλλες.

Εικόνα 9. Παράδειγμα μεταγραφής επιστολής που παρέχεται στο Εγχειρίδιο μεταγραφής της πλατφόρμας Europeana Transcribathon

Στην Ελλάδα έχει αναπτυχθεί, η **Crowdheritage**⁵³, η οποία είναι μια ανοικτή πλατφόρμα που υποστηρίζει τη διοργάνωση διαδικτυακών καμπανιών πληθοπορισμού για τον εμπλουτισμό και την επικύρωση μεταδεδομένων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πλατφόρμα αναπτύχθηκε αρχικά από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ) με τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος "Connecting Europe Facility" (CEF). Σήμερα, η πλατφόρμα διαχειρίζεται και επεκτείνεται περαιτέρω από την Datoptron⁵⁴ μια εταιρεία τεχνολογίας (spin-off)⁵⁵ του ΕΜΠ.

Η πλατφόρμα χρησιμοποιείται κυρίως από οργανισμούς πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρη την Ευρώπη οι οποίοι επιθυμούν να βελτιώσουν την ποιότητα των συλλογών τους και να εμπλέξουν διαφορετικά κοινά-στόχους στη διαδικασία με παιγνιώδη τρόπο. Στη συνέχεια, τα εμπλουτισμένα δεδομένα μπορούν να δημοσιευθούν στην Europeana, βελτιώνοντας έτσι τη δυνατότητα αναζήτησης και χρήσης των ψηφιακών συλλογών της. Η πλατφόρμα χρησιμοποιείται επίσης από την εκπαιδευτική κοινότητα καθώς και στο πλαίσιο πρωτοβουλιών της επιστήμης των πολιτών.

⁵³ <https://crowdheritage.eu/> (Πρόσβαση 7/5/2024)

⁵⁴ <https://datoptron.com/> (Πρόσβαση 7/5/2024)

⁵⁵ Εταιρεία τεχνολογίας (spin-off): «Εταιρεία – Τεχνολογίας Ερευνητικού Οργανισμού είναι εταιρείες οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την εμπορική αξιοποίηση διανοητικής ιδιοκτησίας (δικαιωμάτων ή απήσεων κατοχύρωσης δικαιωμάτων) ή επιστημονικής γνώσης μελών ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού Ερευνητικών Οργανισμών.» Περισσότερα στο: <https://gsri.gov.gr/protovoulies-draseis/technovlastoi-spin-off/> (Πρόσβαση 7/5/2024)

Εκτός από την υποστήριξη των χρηστών να προσθέτουν τους δικούς τους σχολιασμούς, το CrowdHeritage έχει επίσης χρησιμοποιηθεί εκτενώς για να επιτρέψει στους χρήστες να αξιολογούν αυτόματους σχολιασμούς που παράγονται από εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης και οποίοι μπορούν να έχουν διάφορες μορφές, όπως χρώματα που ανιχνεύονται από αλγόριθμους ανάλυσης εικόνας, αυτόματες μεταφράσεις περιγραφικών μεταδεδομένων ή εικόνες που παράγονται από μοντέλα υπερ-ανάλυσης. Κατά την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης, ζητείται από τους ανθρώπους να ψηφίσουν, να βαθμολογήσουν ή να κατατάξουν τα αυτόματα αποτελέσματα και στη συνέχεια η συλλεγόμενη ανατροφοδότηση αξιοποιείται για την αξιολόγηση και τη βελτίωση των αλγορίθμων και την εφαρμογή των κατάλληλων ορίων ώστε να διατηρηθούν μόνο οι σχολιασμοί καλής ποιότητας (Kaldeli et al., 2021).

Μέσω της πλατφόρμας, όπως καταγράφεται στην ιστοσελίδα τους, έχουν δημιουργηθεί 40 καμπάνιες με 977 συνεισφέροντες χρήστες ενώ δημιουργήθηκαν 129.254 επισημάνσεις, 112.558 ανθρώπινοι σχολιασμοί και 16.696 αυτόματοι σχολιασμοί.

Η Πλατφόρμα **InCulture**⁵⁶: Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά της Ρόδου, είναι μια ακόμη ελληνική προσπάθεια στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της ενιαίας Δράσης κρατικών ενισχύσεων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας «Έρευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Π.Αν.Ε.Κ., ΕΣΠΑ 2014-2020). Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της, φορέας υλοποίησης της Δράσης είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ). Στόχος του έργου ήταν η δημιουργία μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που θα δίνει την ευκαιρία σε «κοινότητες χρηστών να συλλέξουν, καταγράψουν, οργανώσουν, ταξινομήσουν και μεταφράσουν προσωπικές μαρτυρίες που αφορούν το παρελθόν και να οργανώσουν πολιτιστικά γεγονότα που σχετίζονται με αυτές, χρησιμοποιώντας ως πιλοτική δράση την πρόσφατη ιστορία της Ρόδου.».

Η InCulture εισάγει μεταξύ άλλων μια εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα που επιτρέπει τη συλλογή περιεχομένου (π.χ. ιστορίες, κείμενα και φωτογραφίες) που προέρχεται από το πλήθος/κοινό μέσω ενός εύχρηστου τρόπου και φιλικού προς τα κινητά. Επιπλέον, η πλατφόρμα διευκολύνει το σχηματισμό κοινοτήτων χρηστών που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα σε σχέση με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και παρέχει εργαλεία για τη συλλογική δημιουργία αφηγήσεων που βασίζονται σε ιστορίες. Μάλιστα, οι αφηγήσεις παρουσιάζονται τόσο στην ιστοσελίδα της πλατφόρμας όσο και σε μια εφαρμογή για κινητά που διαθέτει εμπειρίες επαυξημένης πραγματικότητας (Augmented Reality- AR) βάσει της τοποθεσίας για την εξερεύνηση του περιεχομένου (Mathioudakis et al., 2022).

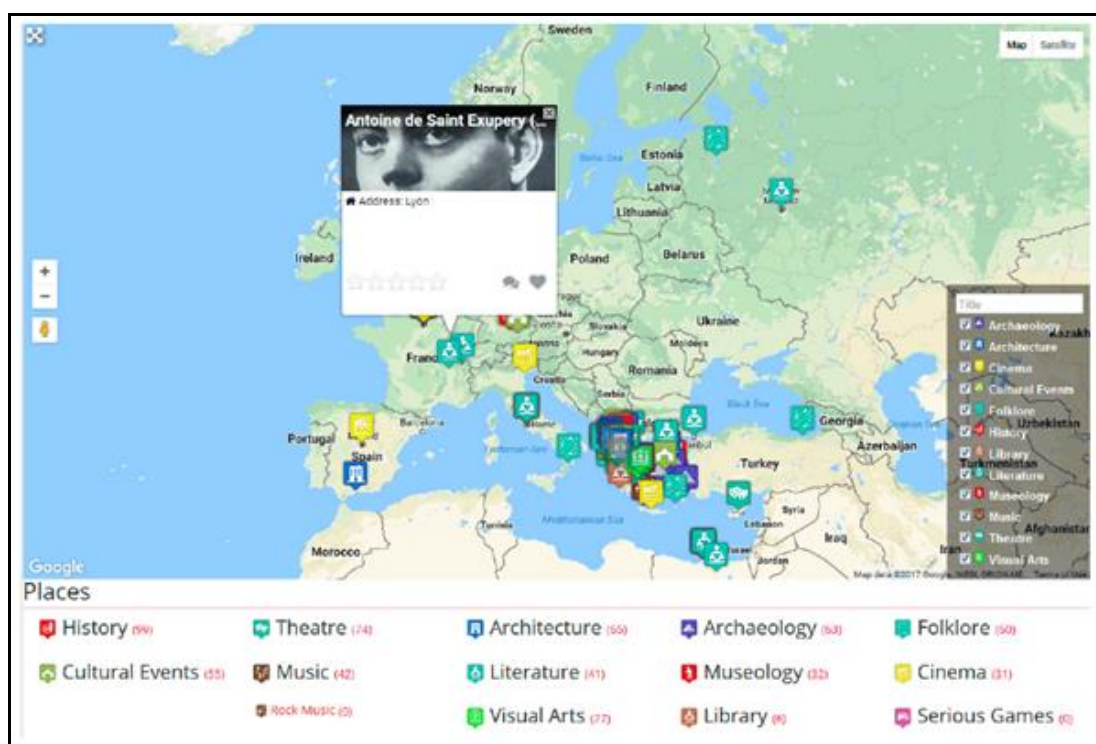
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕΣΩ ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΥ

Η ποικιλομορφία των στοιχείων της ΑΠΚ έχουν διευκολύνει τη δημιουργία συγκεκριμένων πλατφορμών που συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τη σημασία και τις διαφορετικές εκδηλώσεις της. Για παράδειγμα, το Υπουργείο Πολιτισμού της Κολομβίας (Ministerio de Cultura de Colombia) έχει δημιουργήσει μια πλατφόρμα, τη **SIMUS**⁵⁷, (Εικόνα 9.) που συνδέει τη μουσική της χώρας βασισμένη στο γεωεντοπισμό ατόμων, ομάδων ή μουσικών σχολείων που συμμετέχουν στη διάδοση και στη διαφύλαξη της μουσικής παράδοσης της Κολομβίας (Conejo-

⁵⁶ <https://explore.inculture-project.gr/> (Πρόσβαση 10/5/2024)

⁵⁷ <https://simus.mincultura.gov.co/ReporteMapas/MapaGeneral> (Πρόσβαση 16/5/2024)

Arrabal, 2022). Ενώ άλλες συνδέουν σε χάρτες στοιχεία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς (π.χ. ένα πήλινο ειδώλιο (αρχαιολογία), ή την Αγία Σοφία (αρχιτεκτονική) με στοιχεία της ΑΠΚ (π.χ. πολιτιστικές εκδηλώσεις, μουσική και λαογραφία). Τέτοια περίπτωση είναι η πολιτιστική πύλη – πλατφόρμα πολιτιστικής κληρονομιάς **Culture Gate**⁵⁸, η οποία, σύμφωνα με τους δημιουργούς της, είναι μια διεθνής συμμετοχική πολιτιστική πλατφόρμα που εντοπίζει γεωγραφικά σε πραγματικό χρόνο φυσικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες σημαντικών πολιτιστικών κλάδων (αρχαιολογία, αρχιτεκτονική, θέατρο, μουσική, μουσεία, βιβλιοθήκες, λαογραφία, λογοτεχνία) (Εικόνα 4.). Επιπλέον, οι χρήστες μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις για θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς στο φόρουμ συζήτησης της πλατφόρμας ή να ενημερώνονται για τις επερχόμενες πολιτιστικές εκδηλώσεις στην περιοχή τους (Κουκορούλιος & Κουκορούλιος, 2019). Ανάλογο παράδειγμα είναι και η πλατφόρμα **Malaka.net**⁵⁹, δημιούργημα του Instituto Municipal de la Vivienda de Málaga, που συλλέγει την ιστορική κληρονομιά του δήμου της Μάλαγα στην Ισπανία και συνδυάζει π.χ. την κεραμική χειροτεχνία, ως παράδειγμα άυλου στοιχείου κληρονομιάς με την αρχιτεκτονική της καμινάδας ενός εργοστασίου κεραμικής στην περιοχή της Santa Inés, δείγμα υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς (Εικόνα 10.) (Conejo-Arrabal, 2022).

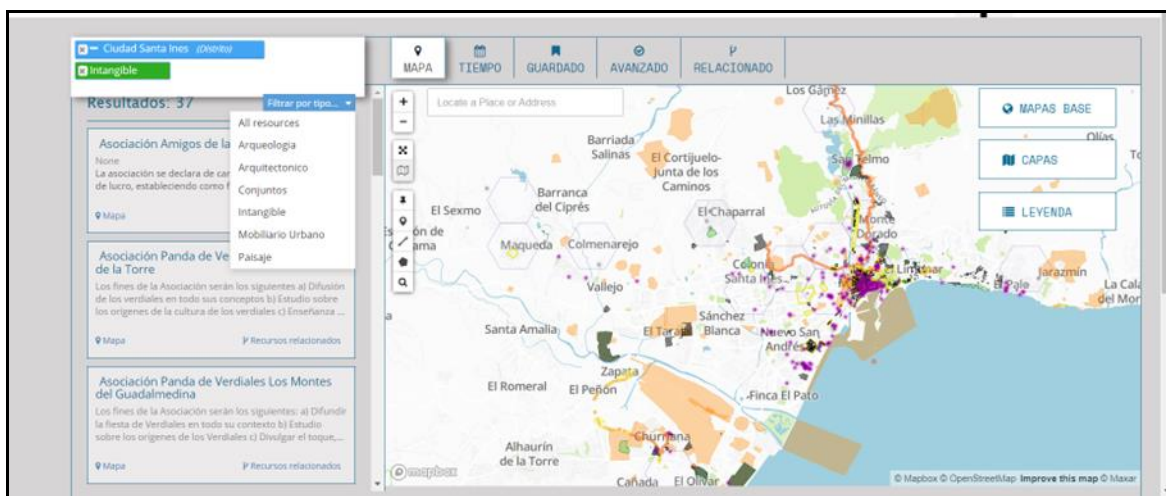

Εικόνα 10. Πολιτιστικοί κλάδοι της πλατφόρμας SIMUS.

<https://simus.mincultura.gov.co/ReporteMapas/MapaGeneral>

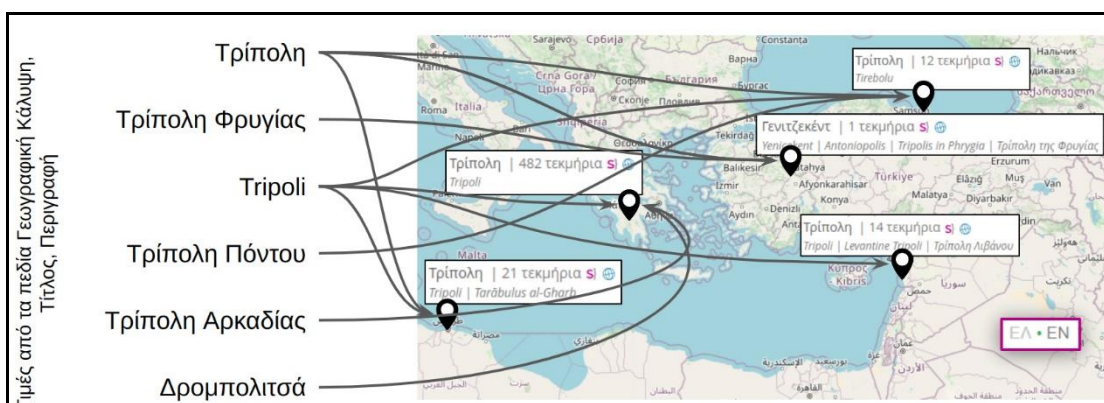
⁵⁸ <https://www.culture-gate.com/> (Πρόσβαση 16/5/2024)

⁵⁹ <http://malakanet.adabyron.uma.es/> (Πρόσβαση 16/5/2024)

Εικόνα 11. Η πλατφόρμα Malaka.net παρέχει γεωντοπισμό υλικών και άυλων στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς, <http://malakanet.adabyron.uma.es/>

Επίσης, το ΕΚΤ ενισχύει το ψηφιακό πολιτιστικό περιεχόμενο που συσσωρεύεται στη διαδικτυακή πύλη του **SearchCulture.gr** με συνδέσμους σε καθιερωμένα λεξιλόγια και με εμπλουτισμό του νέου πεδίου «ΕΚΤ τόπος». Το πεδίο αυτό περιλαμβάνει αναφορές σε όρους ενός δίγλωσσου ιεραρχικού λεξιλογίου τοπωνυμίων που έχει δημιουργήσει το ίδιο το ΕΚΤ και αποτελεί ένα υποσύνολο όρων από τη γεωγραφική βάση δεδομένων Geonames, αλλά και ενός δεύτερου λεξιλογίου τοπωνυμίων με ιστορικές ή ευρύτερες γεωγραφικές (Εικόνα 11.). Το ΕΚΤ σκοπεύει να επεκτείνει περαιτέρω το λεξιλόγιο με τη συμμετοχή ειδικών κοινοτήτων και να ανοίξει την πύλη του στους χρήστες ώστε να δημιουργήσουν και να μοιραστούν τις δικές τους εκθέσεις ή ενσωματώσουν τα αποτελέσματα σε δικές τους εφαρμογές, όπως σε εκπαιδευτικά και ερευνητικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων νέων πολυεπίπεδων διαδραστικών χαρτών (Paranoti et al., 2023).

Εικόνα 12. Παράδειγμα γεωντοπισμού από την πλατφόρμα SearchCulture.gr <https://www.searchculture.gr/aggregator/portal/enrichments>

Ευρετήρια Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Εμπλουτισμός

Ένας από τους κύριους στόχους της απογραφής των στοιχείων της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι η συστηματοποιημένη καταγραφή και οργάνωση της γνώσης που παράγεται σε σχέση με αυτήν την κληρονομιά. Στο άρθρο 12 της Σύμβασης (UNESCO, 2003) που αναφέρεται στην ανάγκη προώθησης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς επισημαίνεται ότι όλα τα στοιχεία που υποβάλλονται για εγγραφή σε έναν από τους δύο παγκόσμιους καταλόγους πρέπει, απαραίτητα, να καταγράφονται σε ένα εθνικό ευρετήριο. Σε πρόσφατη έρευνα αναφορικά με την online παρουσίαση των εθνικών αυτών ευρετηρίων σε παγκόσμια κλίμακα τακτοποιήθηκαν 158⁶⁰ ευρετήρια εκ των οποίων 88 ήταν εθνικά, 41 περιφερειακά/τοπικά και 29 πολυεθνικά (Εικόνα 8.). Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα 158 ευρετήρια, τα 42 είχαν σελίδες στα κοινωνικά δίκτυα, κυρίως στο Facebook και στο Twitter ενώ μόνο τα 10 περιείχαν βίντεο στο YouTube και άλλα 9 είχαν φωτογραφίες στο Instagram και επίσης 20 από αυτά επέτρεπαν στους επισκέπτες/τριες τους να μοιράζονται περιεχόμενο στα προσωπικά τους προφίλ κυρίως στο Facebook και στο Twitter (Sousa, 2017).

Εικόνα 13. Χάρτης online Ευρετηρίων Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Πηγή Sousa (2017). Πρόσβαση στο Χάρτη/Βάση (MAP of ICH e-Inventories database): <https://digitalich.memoriamedia.net/index.php/our-work/map>

Σύμφωνα με τη Σύμβαση (UNESCO, 2003), τα ευρετήρια ΑΠΚ μπορούν να έχουν διαφορετικές δομές και μορφές. Ωστόσο, ένας σημαντικός αριθμός από αυτά είναι στην πραγματικότητα διαδικτυακοί καταλόγοι που περιέχουν ένα περιορισμένο επίπεδο πληροφοριών για κάθε στοιχείο που ευρετηριάζουν. Τα ευρετήρια ΑΠΚ ανά τον κόσμο, στην πλειοψηφία τους περιέχουν κάποιο κείμενο, φωτογραφίες και ηχογραφήσεις, τα οποία είτε έχουν συλλεχθεί για τους σκοπούς της απογραφής είτε είναι μια συλλογή αρχαιακού υλικού που συλλέχτηκε σε διαφορετικούς χρόνους και από διαφορετικές πηγές. Για παράδειγμα, το online ευρετήριο ΑΠΚ της Ελβετίας (Inventory of Living Traditions in Switzerland)⁶¹, το οποίο δημιουργήθηκε μέσω συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού, της Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO, των τοπικών αρχών του κάθε καντονίου και των τοπικών κοινοτήτων. Το ελβετικό ευρετήριο παρουσιάζει σε αλφαβητική σειρά μια λίστα με περισσότερες από 100 πολιτιστικές εκφράσεις και κάθε στοιχείο καταγράφεται σε μερικές παραγράφους και

⁶⁰Σήμερα, ο αριθμός των ευρετηρίων έχει αυξηθεί στα 213 και οι πληροφορίες πρόσβασης τους καταγράφονται στο **Digital ICH Observatory**: <https://digitalich.memoriamedia.net/> (Πρόσβαση 16/5/2024)

⁶¹ <https://www.lebendige-traditionen.ch/> (Πρόσβαση 18/5/2024)

συμπληρώνεται με πρόσθετες πληροφορίες με τη μορφή φωτογραφιών και υπερσυνδέσμων σε διαφορετικούς πόρους πολυμέσων για τον εμπλουτισμό του κάθε στοιχείου (Alivizatou, 2019).

Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα (Davies, 2020), ο πληθοπορισμός του πολιτιστικού τομέα στην Ελλάδα δεν αρκετά είναι διαδομένος καθώς μόνο 3 περιπτώσεις είναι καταγεγραμμένες και μάλιστα αφορούσαν ιδιωτικούς οργανισμούς. Πρόκειται για την διαδικτυακή πλατφόρμα **Archive Alert**⁶² που αποτελεί δημιούργημα της Εταιρείας Διάσωσης Ιστορικών Τεκμηρίων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς «Αρχείων Τάξις»⁶³ και χρηματοδοτήθηκε από το Κοινωνικό Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση στο πλαίσιο του Προγράμματος στήριξης επιστημονικών εταιρειών. Στην πλατφόρμα αυτή, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της, «μεμονωμένα άτομα, φορείς και συλλογικότητες μπορούν να δηλώνουν αρχεία και κάθε άλλο υλικό που αναδεικνύει την πολιτιστική κληρονομιά (οπτικοακουστικό υλικό, χάρτες, φωτογραφίες, έντυπα, εφημερίδες, αφίσες κ.ά.) που κατέχουν ή εντόπισαν ή αντιλήφθηκαν και θεωρούν ότι κινδυνεύει, λόγω άγνοιας, αμέλειας ή έλλειψης εξειδικευμένης γνώσης.». Η δεύτερη περίπτωση αφορά στην πύλη **HERMES** (HERitage Management E System)⁶⁴ που αποτελεί συλλογή ψηφιακής κληρονομιάς ιστορικών κτιρίων και είναι το αποτέλεσμα της δετούς έρευνας που διεξήγαγε το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και ο Δήμος Ερμούπολης στη Σύρο. Εδώ, μέσω πληθοπορισμού ζητήθηκε από τους πολίτες της Ερμούπολης να ελέγξουν τη βάση δεδομένων που είχε αρχικά δημιουργηθεί μέσω της έρευνας, να αναφέρουν λάθη, ενημερώσεις, ιστορίες, φωτογραφίες αλλά και να χρησιμοποιήσουν την πύλη για να μάθουν περισσότερα για την πόλη τους (Chatzigrigoriou, 2016). Και η τρίτη περίπτωση, είναι η πλατφόρμα **Istorima**⁶⁵, η οποία αποτελεί ένα αρχείο προφορικών ιστοριών της Ελλάδας και οι οποίες συλλέγονται, αρχειοθετούνται και είναι προσβάσιμες στους ερευνητές/τριες και στο ευρύ κοινό με τη μορφή podcast στην ιστοσελίδα της. Η πρωτοβουλία αυτή από τη φύση της στηρίζεται στη συνεισφορά του κοινού που μοιράζεται τις ιστορίες του.

Το Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας (<https://ayla.culture.gr/>) δημιούργημα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων αποτελεί την εθνική πρωτοβουλία για την εφαρμογή της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (2003). Πολλά από τα στοιχεία του περιλαμβάνονται στο Ευρετήριο έχουν μια ενσωματωμένη πρακτική (π.χ. το στοιχείο της Καλλιέργειας της Μαστίχας, ο Βλάχικος Γάμος στη Θήβα ή το Ολυμπικό Γλέντι στη Κάρπαθος) και η οποία για να διατηρηθεί στο πέρασμα του χρόνου απαιτείται η συνεχή και επαναλαμβανόμενη εφαρμογή της. Οι διαδικασίες της επιστημονικής τεκμηρίωσης (π.χ. καταγραφή, ευρετηρίαση, παρουσίαση), ενώ μπορεί να συμβάλλουν στη διατήρηση, δεν είναι αυτές όμως καθαυτές διαφύλαξη. Η διατήρηση της ΑΠΚ απαιτεί τη θέσπιση των συνθηκών υπό τις οποίες η πολιτιστική γνώση και οι ενσωματωμένες πρακτικές που εκδηλώνουν αυτή τη γνώση μπορούν να συνεχιστούν (Bonn, Kendall & McDonough, 2016). Είναι βέβαιο ότι η τεράστια πολιτιστική γνώση που αποτελείται από μαρτυρίες, αναμνήσεις, προφορική ιστορία, συνιστά μια πλούσια πολιτιστική οντολογία που συνδέει ανθρώπους, εποχές και καταστάσεις και οι ίδιες οι κοινότητες έχουν αποδειχθεί ζωτικής σημασίας για τον εμπλουτισμό και τη διαφύλαξη αυτής της πολιτιστικής ποικιλομορφίας (Hannewijk et al., 2020).

⁶² <https://archivealert.gr/> (Πρόσβαση 25/5/2024)

⁶³ <https://arxeiontaxis.gr/> (Πρόσβαση 25/5/2024)

⁶⁴ <https://hermoupolis.omeka.net/> (Πρόσβαση 25/5/2024)

⁶⁵ <https://www.istorima.org/> (Πρόσβαση 25/5/2024)

Σε αυτό το πλαίσιο, η δημιουργία μόνο μιας ιστοσελίδας όπως αυτή που έχει δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας θεωρούμε ότι δεν είναι επαρκής και θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω.

Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

1. Ένταξη των στοιχείων του Ευρετηρίου στον Εθνικό Συσσωρευτή Πολιτιστικού Περιεχομένου - <https://www.searchculture.gr/> καθώς πληροί τις βασικές προδιαγραφές ένταξης. Στην επόμενη ενότητα προτείνουμε το βασικά μεταδεδομένα που θα πρέπει να δημιουργηθούν για το κάθε στοιχείο του ευρετηρίου.
2. Πρόσκληση προς τους πολίτες για τον εμπλουτισμό των στοιχείων του Ευρετηρίου μέσω πληθοπορισμού ώστε η ΑΠΚ της Ελλάδας να αναδειχτεί επιπλέον μέσω συνεργατικών διαδικασιών.

6.3 ΜΕΤΑΔΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η δημιουργία των μεταδεδομένων ως XML των Εγγεγραμμένων Στοιχείων του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας θα προτείνουμε να ακολουθήσει το πρότυπο που χρησιμοποιεί ο Εθνικός Συσσωρευτής Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου SearchCulture.gr και τις προδιαγραφές που ορίζονται στο σχετικό οδηγό του (ΕΚΤ, 2020). Το πρότυπο αυτό στηρίζεται στο αντίστοιχο πρότυπο μεταδεδομένων της Europeana Data Model (EDM). Για το σημασιολογικό εμπλουτισμό τους να εφαρμοστεί επίσης το παράδειγμα του SearchCulture.gr και να δημιουργηθούν Διασυνδεδεμένα Δεδομένα στη βάση των γεωγραφικών δεδομένων της GeoNames, στο δίγλωσσο, στο ιεραρχικό Λεξιλόγιο Τύπων πολιτιστικών αντικειμένων που έχει δημιούργησε το ΕΚΤ (Λεξιλόγιο Τύπων) το οποίο παραπέμπει στο Θησαυρό για τις Τέχνες και την Αρχιτεκτονική (Art & Architecture Thesaurus-AAT) του Ιδρύματος Getty. Τέλος, για την ταξινόμηση των στοιχείων ιστορικά θα μπορούσε χρησιμοποιηθεί το Λεξιλόγιο Ελληνικών Ιστορικών Περιόδων που ανέπτυξε επίσης το ΕΚΤ και το οποίο είναι διασυνδεδεμένο με τον θησαυρό DBpedia της Wikipedia. Συγκεκριμένα, να ακολουθηθούν οι τρεις βασικές κλάσεις:

- **edm:ProvidedCHO:** η οποία περιέχει τις περιγραφικές ιδιότητες του πολιτιστικού αντικειμένου,
- **ore:Aggregation:** η οποία περιγράφει τον ψηφιακό πολιτιστικό πόρο, δηλαδή, τις διαδικτυακές διευθύνσεις (URLs) ψηφιακών αρχείων που σχετίζονται με αυτό (π.χ. εικόνα προεπισκόπησης, βασικό ψηφιακό αρχείο, επιπρόσθετα ψηφιακά αρχεία),
- **edm:WebResource:** η οποία περιγράφει το διαδικτυακό πόρο, δηλαδή ένα ψηφιακό αρχείο που αναπαριστά ή αναπαράγει το πολιτιστικό αντικείμενο.

Επιπρόσθετα, να χρησιμοποιηθούν οι παρακάτω τιμές από όρους από λεξιλόγια, θησαυρούς και καταλόγους καθιερωμένων ονομάτων που δημοσιεύονται ως διασυνδεδεμένα δεδομένα και να ενσωματωθούν στην περιγραφή του ψηφιακού αντικειμένου ως συγκειμενικές κλάσεις (contextual classes):

- skos:Concept για έννοιες,
- edm:Agent για φυσικά πρόσωπα και συλλογικά όργανα,
- edm:Timespan για χρονικές και ιστορικές περιόδους,
- edm:Place για τόπους.

Βασικά πεδία μεταδομένων

Περιγραφικά πεδία	
Τίτλος	edm:ProvidedCHO/dc:title
Δημιουργός	edm:ProvidedCHO/dc:creator
Συντελεστής	edm:ProvidedCHO/dc:contributor
Περιγραφή	edm:ProvidedCHO/dc:contributor
Χρονολογία δημιουργίας	edm:ProvidedCHO/dc:date edm:ProvidedCHO/dcterms:created edm:ProvidedCHO/dcterms:tempora
Τύπος	edm:ProvidedCHO/dc:type
Θέμα	edm:ProvidedCHO/dc:subject
Τόπος	edm:ProvidedCHO/dcterms:spatial
Γλώσσα	edm:ProvidedCHO/dc:language
Πεδία με διαδικτυακές διευθύνσεις	
Δικτυακή διεύθυνση σελίδας αντικειμένου	ore:Aggregation/edm:isShownAt
Δικτυακή διεύθυνση του βασικού ψηφιακού αρχείου	ore:Aggregation/edm:isShownBy
Δικτυακή διεύθυνση επιπρόσθετου ψηφιακού αρχείου	ore:Aggregation/edm:has:View
Πεδία για όρους χρήσης ψηφιακών αρχείων	
Άδεια χρήσης ψηφιακών αρχείων	ore:Aggregation/edm:rights
Δικαιώματα/Κάτοχοι πνευματικών δικαιωμάτων	edm:ProvidedCHO/dc:rights
europeana:type	
Τύποι βασικού αρχείου	TEXT, IMAGE, AUDIO, VIDEO ή 3D

Πίνακας 3. Βασικά μεταδοδομένα των Εγγεγραμμένων Στοιχείων του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας

6.4 ΜΟΝΤΕΛΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΟΠΟΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Όταν το μοντέλο του πληθοπορισμού εφαρμοστεί πλήρως παρέχει πρόσβαση σε επιπλέον γνώση και μπορεί να βοηθήσει τους οργανισμούς να δημιουργήσουν και να επιλέξουν ιδέες αξιοποιώντας την τεχνογνωσία εξωτερικών συνεργατών που αυτοί οι οργανισμοί δεν είχαν ακούσει ποτέ πριν και δεν θα ήξεραν πώς να τους προσεγγίσουν διαφορετικά (West & Bogers, 2014; Dahlander & Piezunka, 2020). Τα έργα εμπλουτισμού των τεκμηρίων του πολιτιστικού τομέα που μπορούν να σχεδιαστούν στις διάφορες πλατφόρμες πληθοπορισμού ενδέχεται να απαιτούν τη συμβολή μιας ομάδας εξειδικευμένων ατόμων, για παράδειγμα, άτομα με συγκεκριμένες γλωσσικές δεξιότητες για τη μεταγραφή κειμένων, ή μπορεί να είναι ανοικτά σε οποιονδήποτε με σύνδεση στο διαδίκτυο που διαθέτει χρόνο και έχει το αντίστοιχο ενδιαφέρον. Ωστόσο, δεν είναι όλες οι αυτές πρωτοβουλίες μέχρι σήμερα επιτυχημένες. Για παράδειγμα, ορισμένοι οργανισμοί απέτυχαν να συγκεντρώσουν τον επαρκή αριθμό συμμετεχόντων ή εκείνων που διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες για να ολοκληρώσουν το επιθυμητό έργο. Άλλοι αντιμετώπισαν προκλήσεις οργανωτικών θεμάτων ή χαμηλής οικονομικής χρηματοδότησης (Noordegraaf, Bartholomew, & Eveleigh, 2014). Για τον επιτυχή σχεδιασμό ενός πληθοποριστικού έργου στον τομέα της ΑΠΚ προτείνουμε το παρακάτω μοντέλο (Πίνακας

4.) στοχεύοντας στην κατανόηση του συνόλου της διαδικασίας με τα διάφορα τμήματα και τα συναφή υπο-τμήματα της.

Πίνακας 4. Μοντέλο υλοποίησης έργου πληθοπορισμού στον τομέα της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Το μοντέλο περιλαμβάνει τα παραπάνω τρία στάδια υλοποίησης του έργου και έχει στηριχτεί στη διεθνή βιβλιογραφία. Αρχικά, ο οργανισμός θα πρέπει να προετοιμάσει τα στελέχη του φροντίζοντας παράλληλα για τον απαιτούμενο προϋπολογισμό της καμπάνιας πληθοπορισμού που θα αποφασίσει για το συγκεκριμένο έργο και την αντίστοιχη συλλογή των ΨΠΠ που θέλει - συνήθως τα έργα του τομέα αυτό επιδιώκουν – να αναπτύξει ή εμπλουτίσει. Επίσης, σημαντική είναι η απόφαση του για το κοινό που θέλει να προσκαλέσει για να συμμετέχει στο έργο.

Στο στάδιο της Υλοποίησης για την επιτυχή εκτέλεση του έργου είναι η επιλογή της κατάλληλης πλατφόρμας πληθοπορισμού και ο τρόπος που θα προσκληθεί το κοινό. Για παράδειγμα, η πρόκληση μπορεί να απευθυνθεί σε μια ειδική κοινότητα επαγγελματιών (όπως μπορεί να είναι ένας συγκεκριμένος επιστημονικός κλάδος που σχετίζεται με τη συλλογή των ΨΠΠ) ή να είναι μια ανοικτή πρόσκληση (όπως κάνουν μεγάλοι φορείς π.χ. η Europeana).

Στην συνέχεια, το στάδιο της Οριστικοποίησης αφορά στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου, δηλαδή, στην προβολή τους προς το γενικό κοινό αλλά και στην πρόβλεψη του φορέα για τη διατήρησή τους (π.χ. μέσω της ιστοσελίδας του φορέα ή σε κάποιο άλλο πάροχο αντίστοιχης θεματολογίας ή σε κάποιο μεγαλύτερης εμβέλειας).

Τέλος, είναι σημαντική η αξιολόγηση του έργου για τυχόν λάθη, παραλήψεις ή άλλα τεχνικά, οργανωτικά κλπ. θέματα που θα μπορούσαν να είχαν παραλειφθεί ώστε να αποτελέσουν παραδείγματα προς αποφυγήν για άλλες μελλοντικές ανάλογες διαδικασίες του φορέα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αναγνώριση της άυλης διάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς που καθιερώθηκε επίσημα από τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO του 2003 και ο αριθμός των κρατών που την έχουν επικυρώσει αναδεικνύει την ποικιλομορφία των υλικών και άυλων πολιτιστικών φαινομένων του ανθρώπινων κοινοτήτων. Η συνοπτική καταγραφή των σημαντικότερων συμβάσεων και ιστορικών αποφάσεων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς θεωρούμε ότι συμβάλει στον άμεσο εντοπισμό των πηγών για περαιτέρω έρευνα στο πεδίο.

Παράλληλα, η μελέτη του Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας κρίθηκε σημαντική καθώς αποτελεί το κύριο και θεσμοθετημένο φορέα ανάδειξης της ΑΠΚ της χώρας μας. Η ιστοσελίδα του θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο και μάλιστα για αρκετό διάστημα είχε προβλήματα πρόσβασης γεγονός που αποτέλεσε σημαντικό περιορισμό για τη δημιουργία μεταδεδομένων για τα στοιχεία που περιλαμβάνει αλλά για τη χρήση τους καθώς δεν είναι επαρκώς καθορισμένα τα πνευματικά δικαιώματα. Συνεπώς, η παράθεση διεθνών αντίστοιχων πρωτοβουλιών αποτέλεσε μια προσπάθεια δημιουργίας προτάσεων για την αναβάθμιση του. Από τη βιβλιογραφική έρευνα εντοπίστηκαν αξιόλογα αντίστοιχα ευρήματα ώστε να αποτυπωθούν οι διεθνείς τάσεις για τον εμπλουτισμό τέτοιου αρχείου με ανάλογο είδους περιεχόμενο.

Σε αυτό το πλαίσιο, ερευνήθηκε το μοντέλο του πληθοπορισμού ως εναλλακτική επιλογή για τον εμπλουτισμό του αρχείου της ΑΠΚ της Ελλάδας. Γενικότερα, βέβαια, το μοντέλο αυτό μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από κάθε πολιτιστικό φορέα που θα ενδιαφερόταν να αναπτύξει μια τέτοιου είδους καμπάνια. Συμπερασματικά, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι ο πληθοπορισμός στον τομέα της ΑΠΚ μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάδειξη των στοιχείων της καθώς βασίζεται στη συμμετοχή των μη ειδικών (συνήθως) επί του θέματος και με αυτό τον τρόπο αποτελεί μια δέσμευση των τοπικών κοινωνιών στη διαδικασία της διατήρησης της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Παράλληλα, δίνει την ευκαιρία στις κοινότητες να συμμετέχουν ενεργά στην ανταλλαγή δεδομένων πολιτιστικής κληρονομιάς και δυναμικά να συμμετέχουν στον κοινωνικό μετασχηματισμό της επικράτειας παρέχοντας δεδομένα άμεσης πληροφόρησης.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

6 τρόποι να μοιραστείτε το έργο σας, (χ,χ.) Ανακτήθηκε από: <https://creativecommons.ellak.gr/enimerotiko-iliko/>

Braudel, F. (2007). Γραμματική των πολιτισμών. Αθήνα. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Stefano, M. & Davis, P. (Επιμ.) (2021). Άυλη πολιτιστική κληρονομιά: πλήρης οδηγός. Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Γεωργιάδης, Χ., Αγγελάκη, Γ., Παπανότη, Α., Λαγούδη, Ε., και Σαχίνη, Ε. (2019). Ο ρόλος του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης ως Εθνικού Συσσωρευτή Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου για τη Europeana, 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς EuroMed 2019, Αθήνα, 2019. Ανακτήθηκε από: <https://helios-eie.ekt.gr/EIE/handle/10442/16303>

Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1999). Πολιτισμός και εθνογραφία. Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

EKT (2020). Βασικές προδιαγραφές διαλειτουργικότητας για την ένταξη συλλογών στον Εθνικό Συσσωρευτή Ψηφιακών Πολιτιστικών Πόρων, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου. Ανακτήθηκε από: <https://www.ekt.gr/el/publications/25039>

Νόμος 3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α/28.6.2002), τεύχος Α' (2002). Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ανακτήθηκε από: https://ayla.culture.gr/wp-content/uploads/2016/10/n.3028_2002.pdf

Νόμος 3521 (ΦΕΚ 3521/2006), τεύχος Α' (2006). Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-arxaiotites/nomos-3521-2006-phek-275a-22-12-2006.html>

Στυλιανίδης, Ε., & Συλαίου, Σ. (2023). Τεκμηρίωση και ανάδειξη πολιτισμού: συλλογικός τόμος. [Θεσσαλονίκη]: Τζιόλα.

Συλαίου, Σ. & Λαγούδη, Ε. (2014). Αξιοποιώντας την ευφυΐα του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά. Στο Archaeological research in the digital age: Proceedings of the 1st Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology Greek Chapter (CAA-GR), Ρέθυμνο, 179-185. Ανακτήθηκε από <https://www.ims.forth.gr/en/publication/view?id=1003>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022). Ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα εργασιών της ΕΕ στον πολιτιστικό τομέα (2023–2026) 2022/C 466/01. Ανακτήθηκε από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

Τροβά, Ε. (2018). Η πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Υπουργική Απόφαση (9/11/2020). Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Συγκρότηση της Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την εφαρμογή της Σύμβασης για την προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ανακτήθηκε από https://ayla.culture.gr/wp-content/uploads/2020/11/%CE%95%CE%B8%CE%BD-%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81-%CE%91%CE%A0%CE%9A_2020-%CE%BF%CF%81%CE%B8%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD.-1.pdf

Χαλκιάς, Χ., & Γκούσια, Μ. (2015). Γεωγραφική ανάλυση με την αξιοποίηση της γεωπληροφορικής. Kallipos, Open Academic Editions. Ανακτήθηκε από <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-569>

Χριστοφιλόπουλος, Δ. Γ. (2005). Προστασία πολιτιστικών αγαθών: πολιτιστικό δίκαιο. Αθήνα: Σάκκουλας.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Albert, M. T. (2011). Feasibility study implementation of the UNESCO-Convention for the safeguarding of intangible cultural heritage (2003) in Germany. Ανακτήθηκε από https://heritagestudies.eu/en/wpcontent/uploads/sites/9/2023/02/feasibility_study_igs_heritage_studies.pdf

Alma'aitah, W. Z. A., Talib, A. Z., & Osman, M. A. (2020). Opportunities and challenges in enhancing access to metadata of cultural heritage collections: a survey. *Artificial Intelligence Review*, 53, 3621-3646. Ανακτήθηκε από <https://link.springer.com/article/10.1007/s10462-019-09773-w>

Alam, S. L., & Campbell, J. (2013, December). Dynamic changes in organizational motivations to crowdsourcing for GLAMs. In *Proceedings of the Thirty Fourth International Conference on Information Systems*, Milano, Italy. Ανακτήθηκε από <https://core.ac.uk/download/pdf/301361292.pdf>

Alattar, M. A., Cottrill, C., & Beecroft, M. (2021). Public participation geographic information system (PPGIS) as a method for active travel data acquisition. *Journal of Transport Geography*, 96, 103180. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2021.103180>

Alivizatou, M. (2019). Digital intangible heritage: Inventories, virtual learning and participation. *Heritage & Society*, 12(2-3), 116-135. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1080/2159032X.2021.1883950>

Andorno, R. (2018). The role of UNESCO in promoting universal human rights. From 1948 to 2005. In Caporale, Cinzia; Pavone, Iija Richard. *International biolaw and shared ethical principles: The Universal Declaration on Bioethics and Human Rights*. Oxford: Routledge, 7-21. Ανακτήθηκε από <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315589312/international-biolaw-shared-ethical-principles-cinzia-caporale-ilja-richard-pavone>

Andresel, M., Gordea, S., & Stevanetic, S. (2023, July). Curating User Galleries in Europeana using Topic Modeling Technology. In Proceedings of the 16th International Conference on Pervasive Technologies Related to Assistive Environments, 243-244.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1145/3594806.359652>

Bhatti, S. S., Gao, X., & Chen, G. (2020). General framework, opportunities and challenges for crowdsourcing techniques: A comprehensive survey. *Journal of Systems and Software*, 167, 110611.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.jss.2020.110611>

Bissell, A. N. (2009). Permission granted: Open licensing for educational resources. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 24(1). Ανακτήθηκε από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02680510802627886>

Blickhan, S., Krawczyk, C., Hanson, D., Boyer, A., Simenstad, A., & Van Hying, V. (2019). Individual vs. Collaborative methods of crowdsourced transcription. *Journal of Data Mining & Digital Humanities*.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.46298/jdmdh.5759>

Bonn, M., Kendall, L., & McDonough, J. (2016). Preserving intangible heritage: Defining a research agenda. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 53(1), 1-5.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1002/pra2.2016.14505301009>

Brabham, D. C., Ribisl, K. M., Kirchner, T. R., & Bernhardt, J. M. (2014). Crowdsourcing applications for public health. *American Journal of Preventive Medicine*, 46(2), 179-187.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2013.10.016>

Capurro, C., Plets, G., & Verheul, J. (2023). Digital heritage infrastructures as cultural policy instruments: Europeana and the enactment of European citizenship. *International Journal of Cultural Policy*, 1-21. Ανακτήθηκε από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2023.2193401>

Chatzigrigoriou, P. (2016). Taking the next step in digital documentation of historic cities. Στο Ioannides, M., et al. *Digital Heritage. Progress in Cultural Heritage: Documentation, Preservation, and Protection. EuroMed 2016. Lecture Notes in Computer Science*, vol 10058. Springer, Cham.
Ανακτήθηκε από https://doi.org/10.1007/978-3-319-48496-9_12

Chiu, C. M., Liang, T. P., & Turban, E. (2014). What can crowdsourcing do for decision support? *Decision Support Systems*, 65, 40-49.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.dss.2014.05.010>

Conejo-Arrabal, F., Chamizo-Nieto, F. J., Nebot-Gómez De Salazar, N., Rosa-Jiménez, C. (2022). Methodology for mapping Intangible Cultural Heritage through webGIS integral platforms. La Fontanalla neighbourhood as a case study. Στο Proceedings HERITAGE 2022 - International Conference on Vernacular Heritage: Culture, People and Sustainability. Editorial Universitat Politècnica de València. 729-736.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.4995/HERITAGE2022.2022.15651>

Constantinidis, D. (2016). Crowdsourcing culture: Challenges to change. In Borowiecki, K. J., Forbes, N., & Fresa, A. Cultural heritage in a changing world. Springer Nature. 215-234.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1007/978-3-319-29544-2>

Cousins, J. (2017). Creating a Renaissance for the Library in the Digital Era. LIBER Quarterly: The Journal of the Association of European Research Libraries, 26(4), 260-272. Ανακτήθηκε από <https://liberquarterly.eu/article/view/10854>

Dahlander, L., & Piezunka, H. (2020). Why crowdsourcing fails. Journal of Organization Design, 9 (24).

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1186/s41469-020-00088-7>

Dahlgren, A. N., Hansson, K. (2022). Crowdsourcing cultural heritage as democratic practice. In Rausch, C., Benschop, R., Sitzia, E., van Saaze, V. (eds) Participatory practices in art and cultural heritage. Studies in art, heritage, law and the market, vol 5. Springer, Cham.

Ανακτήθηκε από https://doi.org/10.1007/978-3-031-05694-9_4

Davies, R. (2020). Crowdsourcing in cultural heritage. Europeana-Digital Heritage Research Lab. Ανακτήθηκε από

<https://hcommons.org/deposits/objects/hc:41124/datastreams/CONTENT/content>

Eklom, A., Shoemaker, A., Gillson, L., Lane, P., & Lindholm, K. J. (2019). Conservation through biocultural heritage—examples from sub-Saharan Africa. Land, 8(1), 5.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/land8010005>

Estellés-Arolas, E., Navarro-Giner, R., González-Ladrón-de-Guevara, F. (2015). Crowdsourcing fundamentals: definition and typology. In Garrigos-Simon, F., Gil-Pechuán, I., Estelles-Miguel, S. (eds) Advances in Crowdsourcing. Springer, Cham.

Ανακτήθηκε από https://doi.org/10.1007/978-3-319-18341-1_3

Estellés-Arolas, E. (2022). Law enforcement crowdsourcing initiatives: a systematic literature review to identify key design elements. Advance. March 08, 2022.

Ανακτήθηκε από <https://advance.sagepub.com/doi/full/10.31124/advance.19298858.v1>

European Commission (2005). Annex to the Communication from the Commission 'i2010: Digital Libraries'. SEC(2005) 1194 / {COM(2005) 465 final}. EUR-Lex. Ανακτήθηκε από

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005SC1194>

European Commission, Directorate-General for the Information Society and Media (2006). I2010 Digital libraries, Publications Office.

Ανακτήθηκε από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c1ec83c0-b9dc-4f72-8e5a-e84809c17757>

Eveleigh, A., Jennett, C., Blandford, A., Brohan, P., & Cox, A. L. (2014, April). Designing for dabblers and deterring dropouts in citizen science. In Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, Toronto, Ontario, Canada (pp. 2985-2994).

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1145/2556288.2557262>

Georgiadis, H. et al. (2022). Enriching the Greek National Cultural Aggregator with Key Figures in Greek History and Culture: Challenges, Methodology, Tools and Outputs. Στο Linking Theory

and Practice of Digital Libraries. TPDL 2022. Lecture Notes in Computer Science, vol 13541. Springer, Cham. Ανακτήθηκε από https://doi.org/10.1007/978-3-031-16802-4_4

Giaccardi, E., Churchill E., Liu, S. (2012). Heritage matters: designing for current and future values through digital and social technologies. Στο CHI '12 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems. CHI '12: CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. ACM, Austin, Texas, USA, 2783-2786.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1145/2212776.2212720>

Giannakouloupoulos, A., Pergantis, M., Poulimenou, S. M., & Deliyannis, I. (2021). Good Practices for Web-Based Cultural Heritage Information Management for Europeana. Information, 12(5), 179. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/info12050179>

Gilliland, A. J. (2011). Reflections on the value of metadata archaeology for recordkeeping in a global, digital world. Journal of the Society of Archivists, 32(1), 103-118. Ανακτήθηκε από <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00379816.2011.563934?journalCode=cjsa20>

Greengard, S. (2024, January 5). crowdsourcing. Encyclopedia Britannica.
Ανακτήθηκε από <https://www.britannica.com/money/crowdsourcing>

Haltofová, B. (2020). Critical success factors of geocrowdsourcing use in e-government: a case study from the Czech Republic. Urban Research & Practice, 13(4), 434-451. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1080/17535069.2019.1586990>

Hannewijk B, Vinella FL, Khan V-J, Lykourantzou I, Papangelis K, Masthoff J. (2020). Capturing the city's heritage on-the-go: Design requirements for mobile crowdsourced cultural heritage. Sustainability. 2(6). 2429. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/su12062429>

Howe, J. (2006). The rise of crowdsourcing. Wired magazine, 14(6), 176-183.
Ανακτήθηκε από https://sistemas-humano-computacionais.wdfiles.com/local--files/capitulo%3Aredes-sociais/Howe_The_Rise_of_Crowdsourcing.pdf

Joseph, B. (2022). Crowdsourcing in libraries in the digital age. Library Philosophy and Practice (e-journal). 7350.
Ανακτήθηκε από <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/7350>

Kaldeli, E, Menis-Mastromichalakis, O., Bekiaris, S., Ralli, M., Tzouvaras, V., Stamou, G. (2021). CrowdHeritage: Crowdsourcing for improving the quality of cultural heritage metadata. Information.12(2), 64.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/info12020064>

Karampampas, P. (2021). (Re) inventing intangible cultural heritage through the market in Greece. International Journal of Heritage Studies, 27(6), 654-667. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1080/13527258.2020.1844277>

Karachiwalla, R., & Pinkow, F. (2021). Understanding crowdsourcing projects: A review on the key design elements of a crowdsourcing initiative. Creativity and innovation management, 30(3), 563-584.
Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1111/caim.12454>

Koukopoulos, Z & Koukopoulos, D. (2019). Evaluating the usability and the personal and social acceptance of a participatory digital platform for cultural heritage. *Heritage*, 2(1), 1-26.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/heritage2010001>

Li, G. (2016). The application and innovation of crowdsourcing in the internet age. *Open Journal of Social Sciences*, 4(3), 199-204.

Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.4236/jss.2016.43025>

Lintott, C. J., Schawinski, K., Slosar, A., Land, K., Bamford, S., Thomas, D., Raddick, M. J., Nichol, R.C., Szalay, A., Andreescu, D., Murray, P., Vandenberg, J. (2008). Galaxy Zoo: morphologies derived from visual inspection of galaxies from the Sloan Digital Sky Survey. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, 389(3), 1179-1189.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1111/j.1365-2966.2008.13689.x>

Lorenzini, M., Rospocher, M., & Tonelli, S. (2021). On assessing metadata completeness in digital cultural heritage repositories. *Digital Scholarship in the Humanities*, 36(Supplement_2), ii182-ii188. Ανακτήθηκε από

https://academic.oup.com/dsh/article/36/Supplement_2/ii182/6421788

Mathioudakis, G., Klironomos, I., Partarakis, N., Papadaki, E., Volakakis, K., Anifantis, N., Papageorgiou, I., Pavlidis, S.A., Antona, M., Stephanidis, C. (2022) Στο Culture: A Collaborative Platform for Intangible Cultural Heritage Narratives. *Heritage*, 5(4), 2881-2903.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/heritage5040149>

Nasreen, N., Bashir, B., & Loan, F. A. (2019). World Digital Library: an analysis of collection. *World*, 4, 19-2019. Ανακτήθηκε από <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2606>

Nilson, T. & Thorell, K. (2018). Cultural heritage preservation: The past, the present and the future. Halmstad University Press. Ανακτήθηκε από

<https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=5832&pid=diva2%3A1224014>

Noordegraaf, J., Bartholomew, A. & Eveleigh, A. (2014). Modeling crowdsourcing for cultural heritage. Στο *Museums & the Web: Selected Papers from Two International Conferences* (pp. 25-37). Ανακτήθηκε από

<https://dare.uva.nl/search?identifier=15c2e7c4-2d21-4c89-838a-9b5ba9efe0c9>

Nummi, P. (2018). Crowdsourcing local knowledge with PPGIS and social media for urban planning to reveal intangible cultural heritage. *Urban Planning*, 3(1), 100-115.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.17645/up.v3i1.1266>

Oomen, J., & Aroyo, L. (2011). Crowdsourcing in the cultural heritage domain: opportunities and challenges. In *Proceedings of the 5th International Conference on Communities and Technologies*, Brisbane, Australia, 138-149.

Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1145/2103354.2103373>

Oudenaren, J. (2017). The World Digital Library. *Bibliothek Forschung und Praxis*, 41(2), 242-24. Ανακτήθηκε από

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/bfp-2017-0016/html#APA>

Papanoti, A., Lagoudi, E., Angelaki, G., Georgiadis, H. & Sachini, E. (2023). Greek culture on the map: place-based enrichment scheme at the Greek National Cultural Data Aggregator. MTSR 2023 - 17th Metadata and Semantics Research Conference. (preprint). Ανακτήθηκε από <https://hdl.handle.net/20.500.12776/17165>

Pradani, W., & Hasibuan, Z. A. (2018). A proposed crowdsourcing engine for Indonesian Cultural Heritage. In 2018 Third International Conference on Informatics and Computing (ICIC) (1-6). IEEE. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1109/IAC.2018.8780481>

Pasikowska-Schnass, M. (2016). Crowdsourcing and crowdfunding in the cultural and creative sectors. EPRS: European Parliamentary Research Service. Ανακτήθηκε από [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2016\)577979](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2016)577979)

Petras, V., Hill, T., Stiller, J., & Gäde, M. (2017). Europeana—a search engine for digitised cultural heritage material. *Datenbank-Spektrum*, 17, 41-46. Ανακτήθηκε από <https://link.springer.com/article/10.1007/s13222-016-0238-1>

Rajagopal. (2021). Crowd-based business models: using collective intelligence for market competitiveness. Palgrave Macmillan, Cham. Ανακτήθηκε από <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-77083-9>

Ridge, M., Blickhan, S., Ferriter, M., Mast, A., Brumfield, B., Wilkins, B., Cybulska, D., Burgher, D. Casey, J., Luther, K., Goldman, M. H., White, N., Willcox, P., Carlstead, S., Brumfield, S. C., Coleman, S. J. & Prytz, Y. B. (2021). The collective wisdom handbook: Perspectives on crowdsourcing in cultural heritage-community Review Version. Ανακτήθηκε από <https://britishlibrary.pubpub.org/>

Riley, J. (2017). Understanding metadata. Washington DC, United States: National Information Standards Organization, 23, 7-10. Ανακτήθηκε από <https://www.niso.org/publications/understanding-metadata-2017>.

Rosen, P. A. (2011). Crowdsourcing lessons for organizations. *Journal of Decision Systems*, 20(3), 309-324. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3166/jds.20.309-324>

Ruggles, D. F., & Silverman, H. (2009). *Intangible Heritage Embodied*. New York: Springer.

Seitsonen, O. (2017). Crowdsourcing cultural heritage: Public participation and conflict legacy in Finland. *Journal of Community Archaeology & Heritage*, 4(2), 115-130. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1080/20518196.2016.1252129>

Sousa, F. (2017). Map of e-inventories of intangible cultural heritage. *Memoriamedia Review*, 1(1). Ανακτήθηκε από https://memoriamedia.net/pdfarticles/ENG_MEMORIAMEDIAREVIEW_Map_a_einventarios.pdf

Tricarico, L., Lorenzetti, E., & Morettini, L. (2023). Crowdsourcing intangible heritage for territorial development: a conceptual framework considering Italian inner areas. *Land*, 12(10), 1843. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/land12101843>

Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom, vol. I*. Ανακτήθηκε από <https://archive.org/details/primitiveculture0171tylo/page/n11/mode/2up>

UNESCO (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Ανακτήθηκε από <https://ich.unesco.org/en/convention>

Van Hyning, V., (2023). Keeping up with... cultural heritage crowdsourcing, American Library Association, August 13, 2023. Ανακτήθηκε από https://www.ala.org/acrl/publications/keeping_up_with/cultural_heritage_crowdsourcing

Van Hyning, V., Algee, L., Jones, M., Osborn, C., Owens, T., Seroka, L., & Shelton, A. (2022). By the People crowdsourcing datasets from the Library of Congress. Journal of Open Humanities Data, 8(5), 1-10. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.5334/johd.67>

Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible. Journal of Cultural Heritage, 11(3), 321-324. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.culher.2010.01.006>

West, J., & Bogers, M. (2014). Leveraging external sources of innovation: A review of research on open innovation. Journal of Product Innovation Management, 31(4), 814-831. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1111/jpim.12125>

Wijesundara, C., & Sugimoto, S. (2018). Metadata model for organizing digital archives of tangible and intangible cultural heritage, and linking cultural heritage information in digital space. LIBRES: Library and Information Science Research Electronic Journal, 28(2), 58-80. Ανακτήθηκε από <https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/blogs.ntu.edu.sg/dist/8/644/files/2019/05/LIBRESv28i2p58-80.WijesundaraSugimoto.2018.pdf>

Zhang, X., Song, S., Zhao, Y., & Zhu, Q. (2018). Motivations of volunteers in the Transcribe Sheng project: A grounded theory approach. Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 55(1), 951-953. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1002/pra2.2018.14505501190>

Zhang, X., Zhang, W., Zhao, Y. C., & Zhu, Q. (2022). Imbalanced volunteer engagement in cultural heritage crowdsourcing: A task-related exploration based on causal inference. Information Processing & Management, 59(5), 103027. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2022.103027>

Zooniverse (χ.χ.). What is Zooniverse.

Ανακτήθηκε από https://github.com/zooniverse/Brand/blob/master/style%20guide/downloads/Printables/A4-handouts/What%20is%20the%20Zooniverse%20infographic_generic.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Διεθνείς πρωτοβουλίες προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς

		Πηγές	Charters adopted by the General Assembly of ICOMOS, ICOMOS https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts Reference texts, Council of Europe https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/texts-of-reference Recommendations, UNESCO https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/instruments/recommendations UN Documents, Gathering a Body of Global Agreements, United Nations web site http://www.un-documents.net/	
	ΤΙΤΛΟΣ	ΦΟΡΕΑΣ	URL	
1931	Χάρτα των Αθηνών για την αποκατάσταση των ιστορικών μνημείων The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments (Carta del Restauro)	ICATHM (ICOMOS)	https://www.icomos.org/en/167-the-%EF%BF%BEathens-charter-for-the-restoration-of-%EF%BF%BEhistoric-monuments	Y
1954	Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict	UNESCO	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000082464	Y
1954	European Cultural Convention Paris 19/12/1954	CE	https://rm.coe.int/168006457e	Y / A
1956	Recommendations on International Principles Applicable to Archaeological Excavations, (The New Delhi Recommendations)	ICOMOS	https://icahm.icomos.org/wp-content/uploads/2017/01/1956-New-Delhi-Recommendations-International-Principles-Applicable-to-Archaeology-Excavations-1.pdf	Y
1962	Recommendation Considering the Safeguarding of Beauty and Character of Landscapes and Sites	UNESCO	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114582.page=142	Y
1964	Χάρτα της Βενετίας για τα Μνημεία International Charter for the	ICATHM (ICOMOS)	https://www.icomos.org/charters/venice_e.pdf	Y

Venice	Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter)			
1966 Paris	Declaration of Principles of International Cultural Co-operation	UNESCO	http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13147&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114048.page=82	A
1968 19 November 1968 Paris	Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property Endangered by Public or Private works	UNESCO	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114047.page=134	Y
1970 Paris, 14 November 1970	Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property	UNESCO	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133378	Y
1972 16 November 1972	Recommendation concerning the Protection, at National Level, of the Cultural and Natural Heritage	UNESCO	https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114044.page=145	Y
1972 Paris, 16 November 1972	Convention Concerning the Protection of the World Cultural and National Heritage Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς	UNESCO	https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf	Y
1972	Arc-et-Senans Declaration	UNESCO	https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b23f2	A
1973	Recommendation 718 (1973) on the	CE	https://pace.coe.int/pdf/0d41b620eb3db8a9f12ac209ec0f4d44d031a8098330e6da6b2d52dbc93d6f57/reco	A

	exercise of freedom of artistic expression in the work of the CSCE		mmendation%20718.pdf	
1976	Recommendation on Participation by the People at Large in Cultural Life and their Contribution to It	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/recommendation-participation-people-large-cultural-life-and-their	A
1976	Recommendation 781 (1976) on Council of Europe action for the future of the performing arts	CE	https://pace.coe.int/en/files/14815	A
1977	Recommendation 719 (1977) on the exercise of freedom of artistic expression	CE	https://pace.coe.int/en/files/14753	A
1979	Recommendation 862 (1979) on cinema and the state	CE	https://pace.coe.int/en/files/14896	A
1980	Recommendation for the Safeguarding and Preservation of Moving Images	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/recommendation-safeguarding-and-preservation-moving-images	A
1981	Recommendation 917 (1981) on the designation of 1985 as European Music Year	CE	https://pace.coe.int/en/files/14951	A
1981	Recommendation 929 (1981) on music education for all	CE	https://pace.coe.int/en/files/14963	A
1982	Declaration of Dresden on the "Reconstruction of Monuments Destroyed by War"	ICOMOS	https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts/179-articles-enfrancais/ressources/charters-andstandards/184-the-declaration-ofdresden	Y
1982	Charter for the Preservation of Québec's Heritage (Deschambault Declaration)	ICOMOS	https://www.icomos.org/en/179-articles-enfrancais/ressources/charters-andstandards/3553-charter-for-thepreservation-of-quebec-s-heritage	Y / A
1983	Recommendation 963 (1983) on cultural and educational means of reducing violence	CE	https://pace.coe.int/en/files/14997	A
1984	European Declaration on Cultural Objectives	CE	https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b23f1	A
1988	Recommendation 1073 (1988) on follow-up to European Music Year	CE	https://pace.coe.int/en/files/15107	A

1989	Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/recommendation-safeguarding-traditional-culture-and-folklore	A
1989	Recommendation 1104 (1989) on dance	CE	https://pace.coe.int/en/files/15138	A
1990	Recommendation 1138 (1990) on European Support Fund for the co-production and distribution of creative cinematographic and audiovisual works "Eurimages"	CE	https://pace.coe.int/en/files/15172	A
1992	Recommendation 1173 (1992) on the preservation of libraries and scientific archives in the countries of Central and Eastern Europe	CE	https://pace.coe.int/en/files/15207	Y
1993	ICOMOS New Zealand Charter for the Conservation of Places of Cultural Heritage Value - Revised 2010	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/ICOMOS_NZ_Charter_2010_FINAL_11_Oct_2010.pdf	Y
1993	Recommendation 1216 (1993) on European cultural co-operation	CE	https://pace.coe.int/en/files/15250	A
1994	The Nara Document on Authenticity	ICOMOS	https://www.icomos.org/charters/narae.pdf	A
1994	Recommendation 1234 (1994) on a European prize for young writers and artists	CE	https://pace.coe.int/en/files/15268	A
1994	Recommendation 1239 (1994) on the cultural situation in the former Yugoslavia	CE	https://pace.coe.int/en/files/15273	Y
1995	Recommendation 1265 (1995) on enlargement and European cultural co-operation	CE	https://pace.coe.int/en/files/15299	A
1996	Istanbul Declaration on Human Settlements	UN-Habitat	http://www.un-documents.net/ist-dec.htm	A
1996	The Declaration of San Antonio	ICOMOS	https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts/179-articles-enfrancais/ressources/charters-andstandards/188-the-declaration-of-sanantonio	A
1996	Recommendation 1291 (1996) on Yiddish culture	CE	https://pace.coe.int/en/files/15325	A
1996	Recommendation 1299 (1996) on	CE	https://pace.coe.int/en/files/15333	A

	European cultural co-operation: activities of the European Union and relations with the Council of Europe			
1998	The Stockholm Declaration: Declaration of ICOMOS marking the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Rights	ICOMOS	https://icomosjapan.org/static/homepage/charter/declaration1998.pdf	A
2000	Recommendation No. R (2000) 1 on fostering transfrontier co-operation between territorial communities in the cultural field	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2f18	Y / A
2000	Declaration on Cultural Diversity	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804bfc0b	A
2001	UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity	A
2001	Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/convention-protection-underwater-cultural-heritage	Y
2001	European Convention for the Protection of the Audiovisual Heritage (Strasbourg)	CE	https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=183	A
2002	Recommendation 1556 (2002) on religion and change in central and eastern Europe	CE	https://pace.coe.int/en/files/16997	A
2002	Recommendation 1566 (2002) on European cultural co-operation and the future role of the Assembly	CE	https://pace.coe.int/en/files/17014	A
2003	Convention for Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/convention-safeguarding-intangible-cultural-heritage	A
2003	Recommendation 1590 (2003) on cultural co-operation between Europe and the south Mediterranean countries	CE	https://pace.coe.int/en/files/17071	A
2003	Recommendation No. R (2003) 1 on the promotion of tourism to foster	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e115f	Y

	the cultural heritage as a factor for sustainable development			
2003	Recommendation 1621 (2003) on the promotion of art history in Europe	CE	https://pace.coe.int/en/files/17139	A
2004	Wroclaw Declaration on Fifty Years of European Cultural Cooperation	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805db3ee	A
2004	Recommendation 1674 (2004) on challenges facing the European audiovisual sector	CE	https://pace.coe.int/en/files/17246	A
2004	Recommendation 1688 (2004) on diaspora cultures	CE	https://pace.coe.int/en/files/17279	A
2005	Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions	UNESCO	https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/convention-protection-and-promotion-diversity-cultural-expressions	A
2005	Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (Faro Convention)	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d91a9	I
2005	Recommendation 177 (2005) on cultural identity in peripheral urban areas: the role of local and regional authorities	CE	https://rm.coe.int/1680718d43	Y / A A
2006	Recommendation No. R (2006) 3 on the UNESCO Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d8921	A
2006	Recommendation 1758 (2006) on the follow-up to the Third Summit concerning priority for cultural cooperation	CE	https://pace.coe.int/en/files/17460	A
2008	The Québec Declaration on the Preservation of the Spirit of Place	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/GA16_Quebec_Declaration_Final_EN.pdf	A
2008	ICOMOS Charter on Cultural Routes	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/culturalroutes_e.pdf	A
2008	Baku Declaration for the Promotion of Intercultural Dialogue	CE	https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b0155	A

2009	Recommendation 1851 (2008) Crafts and cultural heritage conservation skills	CE	https://pace.coe.int/en/files/17689	Y / A
2009	Lima Declaration for disaster risk management of Cultural Heritage	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/lima_declaration_2010.PDF	Y
2011	The Paris Declaration on heritage as a driver of development	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/GA2011_Declaration_de_Paris_EN_20120109.pdf	Y / A
2012	Recommendation 1990 (2012) The right of everyone to take part in cultural life	CE	https://pace.coe.int/en/files/18058	A
2013	Final Statement - 10th Council of Europe Conference of Ministers of Culture	CE	https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a2de6	A
2014	The Florence Declaration on Heritage and Landscape as Human Values	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2015/GA_2014_results/GA2014_Symposium_FlorenceDeclaration_EN_final_20150318.pdf	Y / A
2014	Recommendation 2049 (2014) Identities and diversity within intercultural societies	CE	https://pace.coe.int/en/files/21066	A
2015	Recommendation CM (2015)/1 on Intercultural integration	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c471f	A
2015	The Namur Declaration adopted at the 6th session of the Council of Europe Conference of Ministers responsible for Cultural Heritage	CE	https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a89ae	Y
2015	Recommendation 2071 Cultural heritage in crisis and post-crisis situations	CE	https://pace.coe.int/en/files/21785	A
2017	Delhi Declaration on Heritage and Democracy	ICOMOS	https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/GA2017_Delhi-Declaration_20180117_EN.pdf	A
2017	Council of Europe Convention on Cinematographic Co-production (Rotterdam)	CE	https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=220	A
2017	Recommendation CM/Rec (2017) 8 on Big Data for culture, literacy and	CE	https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680750d68	A

	democracy			
2018	Davos Declaration, Towards a high-quality Baukultur for Europe	ICCROM	https://davosdeclaration2018.ch/	Y

A: Προστασία Άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

Y: Προστασία Υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς

CE: Council of Europe

ICATHM (ICOMOS): Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments

ICCROM: International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property

ICOMOS: International Council on Monuments and Site

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. Στοιχεία Εθνικού Ευρετηρίου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας (ενημέρωση Ιούλιος 2024)

Πηγή: <https://ayla.culture.gr/> (Πρόσβαση 5 Ιουλίου 2024)

1. [Μεσογειακή Διατροφή](#) (2013)
2. [Καλλιέργεια της Μαστίχας](#) (2013)
3. [Ξυλοναυπηγική](#) (2013)
4. [Τηνιακή Μαρμαροτεχνία](#) (2013)
5. [Μωμοέρια. Ένα έθιμο του δωδεκαημέρου](#) (2015)
6. [Ιερά Δάση των χωριών του Ζαγορίου και της Κόνιτσας](#) (2015)
7. [Η τέχνη της Ξερολιθιάς](#) (2015)
8. [Ψαλτική Τέχνη](#) (2015)
9. [Τσακωνικός Χορός](#) (2015)
10. [Ρεμπέτικο](#) (2016)
11. [Θέατρο Σκιών -Καραγκιόζης](#) (2016)
12. [Ηπειρώτικο Πολυφωνικό Τραγούδι](#) (2016)
13. [Το Παραδοσιακό Πανηγύρι του Συρράκου](#) (2016)
14. [Η Μετακινούμενη Κτηνοτροφία](#) (2017)
15. [Η Σαπωνοποιία Πατούνη](#) (2017)
16. [Η Παραδοσιακή Τέχνη της Πέτρας στα Λαγκάδια Αρκαδίας](#) (2017)
17. [Η υφαντική τέχνη και η διαφύλαξή της στα Αστερούσια Κρήτης](#) (2018)
18. [Το Πανηγύρι του Αγίου Συμεών \(Άη Συμιού\) στο Μεσολόγγι](#) (2018)
19. [Συνεργατισμός και Αλληλεγγύη: Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου](#) (2018)
20. [Η αμπελοοινική κληρονομιά της Σαντορίνης \(Θήρας-Θηρασίας\)](#) (2018)
21. [Η καλλιέργεια της μαύρης \(κορινθιακής\) σταφίδας](#) (2018)
22. [Τα άγρια βρώσιμα χόρτα της Κρήτης- Εθνοβοτανικές Πρακτικές](#) (2018)
23. [Ο Βλάχικος Γάμος στη Θήβα](#) (2018)
24. [Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη Κοζάνης](#) (2018)
25. [Το τσακωνικό μνημόσυνο στη Βασκίνα](#) (2018)
26. [Στειακός Πηδηχτός Χορός](#) (2018)
27. [Καρπάθικο Γλέντι](#) (2019)
28. [Καρσάνικο Κέντημα \(Καρυά Λευκάδας\)](#) (2019)
29. [Συριανό Λουκούμι – Λουκούμι Σύρου](#) (2019)
30. [Ο πολιτισμός της ελιάς και του ελαιόλαδου](#) (2019)
31. [Η λιθοξοική τέχνη των Μεταξάδων Έβρου](#) (2019)
32. [Το έθιμο του Αϊ-Γιώρη \(Αγίου Γεωργίου\) στη Νεσπάνη Αρκαδίας](#) (2019)
33. [Καλαθοπλεκτική στη Βωλάξ Τήνου](#) (2019)
34. [Η υφαντική τέχνη για τη δημιουργία κιλιμιών στον όρθιο αργαλειό στο Γεράκι Λακωνίας](#) (2019)

35. [Η αγροδιατροφική παράδοση του χαρουπιού στην Κρήτη](#) (2019)
36. [Καρναβάλι Σοχού](#) (2019)
37. [Απολλωνιάτικες Καμουζέλες](#) (2019)
38. [Σφυριχτή Γλώσσα του Χωριού Αντιά στην Κάρυστο Ευβοίας](#) (2019)
39. [Τεμπελέκια \(παραδοσιακά κάλαντα της Νέας Βύσσας\)](#) (2019)
40. [Γενίτσαροι και Μπούλες Νάουσας](#) (2020)
41. [Λαϊκή Κιθάρα](#) (2020)
42. [Παναγία Μεσοσπορίτισσα, Εορτή της Παναγίτσας στα «Αρχαία»](#) (2020)
43. [Πρακτικές Διαχείρισης του Νερού στο Οροπέδιο Λασιθίου Κρήτης. Η τεχνογνωσία των αντλητικών ανεμόμυλων](#) (2020)
44. [Φακές Εγκλουβής Λευκάδας](#) (2020)
45. [Πορσάνικο Μαχαίρι Λευκάδας](#) (2020)
46. [Αργκουτσιάρια \(Καρναβάλια Κλεισούρας\)](#) (2020)
47. [Το Πανηγύρι της Αγίας Αγάθης στο Αιτωλικό](#) (2020)
48. [Η τέχνη της παρασκευής του τυριού Μελίπαστο \(Μελίχλωρο\) στη Λήμνο](#) (2020)
49. [Ψάρεμα με Σταφνοκάρι στο Αιτωλικό](#) (2020)
50. [Η αγχιαλίτικη παράδοση καλλιέργειας του αμπελιού από την Αγχιάλο ανατολικής Ρωμυλίας στη Νέα Αγχιάλο Μαγνησίας: ο Οινοποιητικός Αγροτικός Συνεταιρισμός 'Η ΔΗΜΗΤΡΑ'»](#) (2020)
51. [Κύκλες \(παραδοσιακός κυκλικός χορός\)](#) (2020)
52. [Η καλλιέργεια και επεξεργασία των Ανατολικών Καπνών στη Μακεδονία και τη Θράκη](#) (2020)
53. [Η μεταφορά της εικόνας του Αγιώργη από τα Άνω στα Κάτω Δολιανά και αντίστροφα](#) (2020)
54. [Κεραμική Κουρτζή](#) (2020)
55. [Ολυμπικό Γλέντι \(Κάρπαθος\)](#) (2020)
56. Παραδοσιακή αλιεία Εθνικού Πάρκου λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού (2021)
57. Αμπαλί, παραδοσιακό παιχνίδι της Λευκάδας (2021)
58. Μάηδες της Μακρινίτσας Πηλίου (2021)
59. Η βοσκική και ο κόσμος του βοσκού στον Ψηλορείτη (2021)
60. Χορός Σέρρα (2021)
61. [Κεραμική παράδοση Σίφνου](#) (2021)
62. Πανηγύρια της Ικαρίας (2021)
63. Οι φιλαρμονικές της Κέρκυρας (2021)
64. Τηγανίτες τ' Αγίου στην Κέρκυρα (2021)
65. Μελεκούνη Ρόδου: Παρασκευή και κατανάλωση (2021)
66. Η τέχνη της παραδοσιακής παρασκευής του τυριού Μανούρι Βλάστης (2021)
67. Μάντρες της Λήμνου (2021)
68. Ανδριώτικη Βεγγέρα (2021)
69. Τα Σάγια στη Νέα Καρβάλη της Καβάλας (2021)
70. Αράπηδες Μοναστηρακίου Δράμας (2021)

71. [Ο άυλος πολιτισμός των Ιστορικών Καφέ](#) (2021)
72. Καλήμερα στο Μεγάλο Χωριό Ευρυτανίας (2021)
73. Τα Σίχνα στο Λιτόχωρο Πιερίας (2021)
74. Η νύχτα των στοιχειών / Το στοιχειό της Χάρμαινας στην Αμφισσα (2021)
75. Η παραδοσιακή πρακτική άρδευσης με σηκωμένο αυλάκι στο Κυριακοχώρι Φθιώτιδας (2021)
76. Το Γαϊτανάκι στην Ανάληψη του Δήμου Θέρμου Αιτωλοακαρνανίας (2021)
77. Η Καλαντήρα στο Μανδράκι Νισύρου (2021)
78. [Τρίχορδο και τετράχορδο Μπουζούκι – Τζουράς – Μπαγλαμάς](#) (2021)
79. Χορευτικές παραδόσεις του ζείμπέκικου στην Ελλάδα (2021)
80. [Χορευτικές παραδόσεις της Νισύρου: χορός Καμάρες και χορός της Κούππας](#) (2021)
81. [Λευκαδίτικη Λαδόπιτα](#) (2021)
82. Τοπικές και γηγενείς γεωργικές ποικιλίες: γνώσεις και πρακτικές (2021)
83. Η τέχνη του αλέσματος δημητριακών στον νερόμυλο και στον ανεμόμυλο (2021)
84. Η Γιορτή της Αγίας Βαρβάρας στην Ελευσίνα (2023)
85. Γιαννιώτικη αργυροχοΐα – αργυροτεχνία (2023)
86. Η αγγειοπλαστική παράδοση του Θραψανού Ηρακλείου Κρήτης (2023)
87. Ο Καδής στους Σπαθαραίους Σάμου (2023)
88. Το έθιμο Κοσί στους Νέους Επιβάτες Θεσσαλονίκης (2023)
89. Ο πολιτισμός του ξινόμαυρου οίνου της Νάουσας (2023)
90. Η τέχνη του κεντημένου ψωμιού στον Βαρνάβα της Απικής (2023)
91. Κεραμική παράδοση της οικογένειας Ρόδιου στη Σκόπελο (2023)
92. Αγιασώτικο Καρναβάλι Λέσβου (2023)
93. Αποκριάτικο έθιμο “Μόστρα Θυμιανών” της Χίου (2023)
94. Καγκελάρι, χορευτικό δρώμενο στην Άρτα (Ηπειρος) (2023)
95. Ιπποδρομίες Δοξάτου Δράμας (2023)
96. Παραδοσιακό Πανηγύρι Δεκαπενταύγουστου της Βίτσας Ζαγορίου (2023)
97. Παραδοσιακό Πανηγύρι Σκοτούσσας Σερρών (2023)
98. Καμήλες και Ντιβιτζίδες (2023)
99. Η φιστικιά και το φιστίκι στην Αίγινα (2023)
100. Η Καλογεροδευτέρα στο Καλαμπάκι Δράμας (2023)
101. Κουρμπάνι Αγίου Αθανασίου στο Καλαμπάκι Δράμας (2023)
102. Φανοί Κοζάνης (2023)
103. Καραμπάσι: η τεχνογνωσία της παρασκευής του στον Αποκόρωνα Χανίων Κρήτη (2023)
104. Οι Λαζαρίνες στις κοινότητες Αγία Παρασκευή, Αιανή, Άνω Κώμη, Καρυδίτσα, Καισαρείας, Κήπιοι, Κάτω Κώμη, Κρόκο, Κτένι, Λευκοπηγή, Μεταμόρφωση και Ροδιανή Δήμου Κοζάνης (2023)
105. Συρτός Κρήτης (2023)
106. Καρναβάλι Μεσοτόπου Λέσβου (2023)
107. Μαλεβιζιώτης (2023)

108. Μοιρολόι της Παναγίας στην Κοπάνη Ιωαννίνων (2023)
109. Μπαμπούγερα στη Καλή Βρύση Δράμας (2023)
110. Μπάντιδοι και Γαϊτανάκι Άρτας (παραδοσιακά δρώμενα των Αποκριών) (2023)
111. Η τέχνη της κατασκευής αντιγράφων παραδοσιακών ενδυμασιών, όπως ασκείται από τον Νικόλαο Πλακίδα στην Κατοχή Αιτωλοακαρνανίας (2023)
112. Το πανηγύρι του Αγίου Πέτρου στα Σπάτα (2023)
113. Μπέης Πρωτοκκλησίου (2023)
114. Τα κάλαντα του Κρυόνερου Ανατολικής Θράκης (2023)